

ПІВДЕННО-УКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені
К.Д. УШИНСЬКОГО

**ОСНОВИ ДИЗАЙНУ
ТА ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ**

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНИЙ ПОСІБНИК

Укладач:
ІВЕРШИНЬ А. Г.

Одеса 2022

УДК 371.38:372.3(075.8)

Рецензенти:

– професор кафедри дошкільної освіти Миколаївського національного університету імені В.О.Сухомлипського, доктор педагогічних наук, професор Трифонова О.С.

-кандидат педагогічних наук, доцент кафедри психології та соціальної роботи Державного університету «Одеська політехніка» Тодорцева Ю.В.

У навчально-методичному посібнику викладено матеріали з вивчення навчальної дисципліни "Художня праця та основи дизайну" за вимогами кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищому навчальному закладі. Зміст посібника укладено відповідно до сучасних вимог підготовки фахівців дошкільної освіти до роботи з дітьми з розвитку мистецько-творчої компетентності, розширенню їх кругозору, поглибленню ерудиції, розвитку загальної культури. Розкрито науково-теоретичні основи дизайну, організаційно-методичні засади навчання дошкільників художньої праці. Навчально-методичний посібник буде доцільний для викладачів вищих навчальних закладів; студентів і магістрів спеціальності "Дошкільна освіта", інших педагогічних та мистецьких спеціальностей; вихователів дошкільних навчальних закладів; педагогів додаткової освіти; керівників гуртків.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ТЕМА 1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДИЗАЙНУ, ЙОГО СУТНІСТЬ ТА ВИДИ	
1 Роль дизайну в створенні середовища для життєдіяльності людини.....	8
2. Основні поняття дизайну.....	16
3. Види дизайну та їх характеристика.	25
ТЕМА 2. ФУНКЦІ ДИЗАЙНУ, ХАРАКТЕРИСТИКА СТИЛІВ	
1. Історія виникнення дизайну та основні віхи розвитку..	31
2. Сучасні стилі дизайну.....	44
3. Функції сучасного дизайну.....	54
ТЕМА 3. ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙН-ПРОЕКТУВАННЯ	
1.Процес художнього коонструювання.....	65
2.Принципи композиційного формоутворення в дизайні.....	78
ТЕМА 4. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ РОБОТИ З ДІТЬМИ У ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ДИЗАЙНУ	
1.Поняття дизайн-освіти.....	86
2. Дизайнерська діяльність дошкільників та її характеристика.....	91
3.Особливості використання основ дизайну у роботі з	

дошкільниками.....99

ТЕМА 5. МЕТОДИКА РОБОТИ З ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ДИЗАЙНУ У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1. Принципи організації роботи з дошкільниками у галузі художньої праці та художнього конструювання (дизайну).....120
2. Форми навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну.....129
3. Методи навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну.....143
- 4.Творчі прийоми у навчанні дошкільників художньої праці.....149

ПИТАННЯ ДО САМОКОНТРОЛЮ.....160

ЛІТЕРАТУРА.....162

ДОДАТКИ172

ВСТУП

Стратегія розвитку вищої педагогічної освіти в Україні потребує оновлення й удосконалення змісту підготовки фахівців високої кваліфікації, починаючи з ланки дошкільної освіти. Безперечно, майбутнім вихователям дітей дошкільного віку під час навчання у вищих педагогічних закладах освіти повинна надаватися ґрунтовна професійна підготовка різних напрямів, у тому числі – художньо-естетичного. Це дозволить їм у майбутній роботі активно прилучати дошкільників до мистецтва, його різних видів, пробуджувати інтерес дітей до художньої діяльності.

Улюбленим видом художньо-практичної діяльності дітей є художня праця. Вона дозволяє формувати у дітей засади конструктивних умінь і навичок, сприяє їхньому творчому розвитку. Художня праця інтегрує в своїй технології механічну обробку різних матеріалів з художньо-конструкторською діяльністю - дизайном. У сучасному закладі дошкільної освіти заняття дітей художньою працею є однією з форм навчання їх трудових дій, слугує засобом їхнього художньо-естетичного розвитку, а також виховання у дошкільників естетики та культури праці.

Заняття художньою працею виховують у дітей працелюбність, кмітливість, ініціативу тощо. Провідна роль у залученні дітей до занять художньою працею належить вихователю. Його професійна майстерність забезпечує розв'язання завдань сучасної дошкільної освіти щодо

реалізації компетентнісної парадигми, яка спрямована на формування гнучкої, свідомої, творчої людини.

З огляду на необхідність удосконалення змісту підготовки фахівців дошкільної освіти визначається важливим покращення методичного забезпечення даного процесу. Це зумовлюється сучасними освітніми завданнями, потребами педагогічної практики щодо організації та проведення з дітьми занять з художньої праці. Як визначив аналіз практики підготовки майбутніх вихователів до навчання дітей художньої праці, у першу чергу вищим навчальним закладам не вистачає сучасної науково-методичної літератури: посібників, лабораторних практикумів тощо. Пропонований навчальний посібник «Основи дизайну та художня праця» укладено відповідно до вимог фахової підготовки бакалаврів дошкільної освіти.

Програма навчальної дисципліни спрямована на поетапне оволодіння студентами теоретичними знаннями у галузі художньо-естетичної діяльності; специфікою самої художньої праці, формами, методами, прийомами, які використовуються у роботі з дітьми на заняттях з художньої праці; інформацією про такий вид художньо-конструктивної діяльності, як дизайн освіта, основи якої все ширше використовуються у роботі з дітьми дошкільного віку.

Навчальний матеріал також допомагає ефективно організувати самостійну роботу, спонукає до саморозвитку особистості, самоконтролю, самоаналізу та самооцінки. Теоретичні засади художньої праці та дизайну розглядаються крізь призму психолого-педагогічного

підгрунття художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку. Це дозволить майбутньому фахівцю дошкільної освіти більш компетентно проводити заняття з художньої праці у дошкільному закладі. Студенти вивчають особливості сприймання дітей дошкільного віку як основу занять дошкільників художньо-конструювальною діяльністю, набувають знань про розвиток психічних процесів (мислення, уява, увага, пам'ять) засобами художньої праці. Особливе місце займає проблема формування творчої особистості дитини засобами художньої праці, що визначає її особливу актуальність для сучасної дошкільної освіти. Студенти вивчають загальнодидактичні принципи організації роботи з дошкільниками у галузі художньої праці та художнього конструювання (дизайну) і специфічні принципи навчання мистецтва. Студенти дізнаються про методи навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну; розглядаються різноманітні форми організації роботи з дітьми, які використовують вихователі. В посібнику подано питання для самоконтролю, завдання для самостійної роботи, рекомендована література задля навчання дошкільників художньої праці та дизайну..

ТЕМА 1.1. ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ДИЗАЙНУ, ЙОГО СУТНІСТЬ ТА ВИДИ

План

- 1 Роль дизайну в створенні середовища для життєдіяльності людини.
2. Основні поняття дизайну.
3. Види дизайну та їх характеристика.

Ключові поняття: дизайн, художнє конструювання, дизайнерська діяльність

Рекомендована література

- 1.Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч. посіб. К : Видавничий дім "Слово", 2009.172 с.
2. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004. 215с.

Сучасна людина у своєму житті стикається зі штучно створеним, спроектованим середовищем, яке формує в особистості відповідний стиль, манеру поведінки і спілкування, діяльність й творчість. Активний вплив предметного середовища та його компонентів (конструкцій та речей) на людську свідомість, формування певних ідеалів, ціннісних орієнтацій, установок, визначають високі вимоги до практики дизайн-діяльності.

Теоретики дизайну відзначають дизайн як складне, діалектично суперечливе явище культури ХХ- ХХІ століття, в якому тісно переплетені різні види, форми і типи діяльності. Дизайн став невід'ємним елементом культури, основною сферою естетичної предметно-перетворювальної діяльності, відповідальною за гармонізацію взаємодії людини зі світом речей.

Сучасні культурологи А.Бранци, О.Генісаретський, М.Каган, В.Сидоренко розглядають створення штучного середовища як гуманістичну творчу діяльність, направлену на духовну, емоційну і фізичну комфортність людини. Процес створення штучного середовища виступає як синтез мистецтва, науки і техніки.

Так, наприклад, вельми широке визначення феномену дизайну дає Герберт Саймон, фахівець в області інформатики, організації управління і штучного інтелекту.

Ще у 1968 році він запропонував своє визначення дизайну: «Дизайном займається кожен, хто розробляє спосіб дій, направлених на перетворення існуючої ситуації, - в бажану» [90, С. 14]. Тобто, він намагався виразити розуміння того, що проектування є доступним видом діяльності для всіх верст населення з різним досвідом та за різною професійною спеціалізацією й вимагає не вузькопрофесійного, а інтеграційного підходу.

У літературних джерелах існують найрізноманітніші трактування цього поняття.

«Дизайн» походить від англійського слова «проект», «образ», «задум», «ідея», «незвичність і нестандартність діяльності» і позначає новий вигляд діяльності по проектуванню наочного світу.
«Дизайн регулює формування візуальних і функціональних властивостей наочного середовища, розробляє зразки її раціональної побудови».

Поняття «дизайн» пов'язують з областю моди і розробки інтер'єрів, проектування одягу і побутових приладів, зведенням житлових комплексів і будівництвом орбітальних космічних станцій. Уявлення про дизайн продовжують модифікуватися - в наше життя увійшов графічний дизайн, WEB-дизайн та комп'ютерний дизайн в інформаційних технологіях.

У перекладі з італійського термін «disegno» позначає проект, малюнок, ідея. Англійська переклад поняття «design» охоплює вже безліч визначень:

1. візерунок, орнамент, декор, прикраса, оздоблення.
2. начерк, ескіз, малюнок, власне проект, креслення, конструкція.
3. план, припущення, задум, намір.
4. затія, хитрощі, задум, інтрига.

У терміні «дизайн» англійці бачать незвичайність,

оригінальність, оригінальність, незвичайність проектного рішення [90].

Причиною широкого використання поняття вчені вважають універсальність методів, принципів, засобів дизайну для різних видів діяльності.

При розгляді характеристики самого дизайну можна помітити множинність його тлумачень. Процес становлення термінів дизайну проходить на кордоні різних областей знання - гуманітарних (естетика, соціологія, психологія) і технічних (інженеринг, конструювання, технологія); філософського і суто практичного. Наявність в дизайні норм, стандартів, рис, динамічних процесів, здатності до трансформацій, властивих культурі, позиціонує його як культурну форму. Динамічність процесів розвитку, постійних змін способів формування предметно-просторового життєдіяльності людини, принципів сприйняття навколишнього простору на різних етапах суспільного розвитку розкриває соціальну сутність дизайну, його соціально-культурну спрямованість [71].

Теоретичні трактування дизайну обумовлені відмінностями підходів до нього з точки зору естетики, філософії, соціології, мистецтвознавства, маркетингу, теорії управління виробництвом. Порівняльний аналіз теоретичних трактувань дизайну дозволяє побачити в них віддзеркалення світоглядних концепцій життя людей.

Таблиця 1.

Теоретичні трактування дизайну

1	<ul style="list-style-type: none">• вид проектної міждисциплінарної художньо-технічної діяльності з формування предметного середовища
2	<ul style="list-style-type: none">• специфічна сфера діяльності по розробці (проектування) предметно-просторового середовища (в цілому і окремих її компонентів), а також життєвих ситуацій з метою надання результатів проектування високих споживчих властивостей, естетичних якостей, оптимізації та гармонізації взаємодії з людиною і суспільством

3

- результат розширення сфери прикладного мистецтва і його розвитку на промисловій основі, проникнення естетики в техніку

4

- проектування матеріальних об'єктів і життєвих ситуацій на основі методу компонування з метою надання результатів проектування естетичних якостей і оптимізації їх взаємодії з людиною і суспільством

5

- предметне конструювання за законами краси, а також свідомо обрані способи людського життя, цінності, вподобання, поведінка, манера спілкування й т.ін.

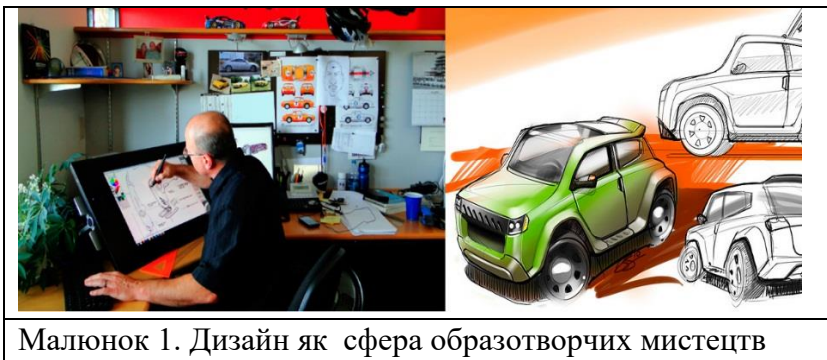
Специфічні ознаки, що відрізняють дизайн від інших видів діяльності:

- зв'язок природного і соціального;
 - гармонія естетичного і утилітарного;
- використання виразних засобів мистецтва (пропорції і модуль, метр і ритм, контраст і нюанс, фактура і колір);
- проектний спосіб діяльності;
 - промисловий масовий спосіб виробництва [71].

Існує два підходи до практики дизайну. В одному випадку дизайн розглядається як вид діяльності, що виник на базі прикладного мистецтва, розуміється як форма художньо-практичної діяльності, в якій краса, витонченість, гармонія і інші категорії прекрасного виникають в результаті їх цілеспрямованого пошуку. За цим підходом, дизайн долучають до групи мистецтв, вважають результатом

розвитку прикладного мистецтва на промисловій основі як синтез естетики й техніки.

Творча діяльність в сфері образотворчих мистецтв спрямована на духовно-ціннісне відображення всього світу, що оточує людину, багатьох форм людського буття, духовного світу самої людини, її діяльності, переживань, світобачення, світовідчуття, ідеалів. Це відображення реалізується через призму індивідуального ставлення художника до зображуваного з урахуванням специфіки втілення художнього задуму в певних видах і жанрах мистецтва.

Малюнок 1. Дизайн як сфера образотворчих мистецтв

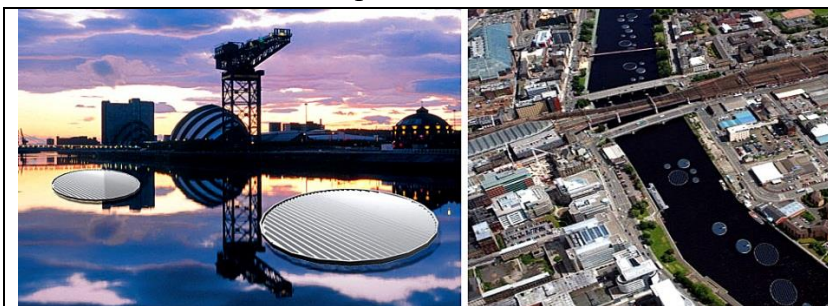
Однак, зрозуміло, що в дизайні також велика частина творчої роботи пов'язана з інженерією. Інженерне проектування орієнтоване на технічну реалізацію робочої функції об'єкта розробки при дотриманні вимог конструктивності, технологічності, економічності його виготовлення в промисловому виробництві. Задовольняючи вимогам рентабельності виробництва, інженер-конструктор одночасно прагне до задоволення вимог споживача, що

втілюються у властивостях функціональності, надійності, довговічності, безпеки, зручності в експлуатації (ергономічності) [90, 71].

Малюнок 2. Зручність експлуатації предметів дизайну. Приклад зручних характеристик меблі.

Крім того, в дизайні (як і в архітектурі й інженерному проектуванні) творче проектування з розробки об'єкта відбувається на основі відповідних наукових розробок та технологій машинного виробництва. [71].

Малюнок 3. Зв'язок дизайну з наукою. Реалізація проекту з плаваючими електростанціями на сонячних батареях.

Тобто, дизайн - це вид проектної міждисциплінарної діяльності, що виник на базі інтеграції науки, техніки, мистецтва і формує гармонійно розвинену людину.

2. Основні поняття дизайну.

Специфіка сутності дизайну як одного з видів проектно-творчої діяльності може бути виявлена при з'ясуванні того, *на що спрямована дизайн-діяльність, який аспект* цієї діяльності, у чому її відмінність від інженерного проектування та художньої творчості (у сфері образотворчих мистецтв), у чому спорідненість з творчістю в архітектурі та прикладних мистецтвах за певних видових відмінностях.

Особливості дизайнерської творчості, її різні аспекти були розкриті Томасом Мальдонадо, якій вважав, що

Предметом дизайнерської діяльності є створення гармонійної, змістовної та виразної форми об'єкта, в якій відображається цілісне значення його споживчої цінності. [71, С. 57].

Зазвичай, інженер не ставить завдання досягнення естетичної досконалості об'єкта розробки, оскільки це прерогатива художника-конструктора, з яким він співпрацює. У технічно нескладних об'єктах досвідчений кваліфікований дизайнер самостійно здатний вирішувати завдання забезпечення високого рівня практично всіх споживчих властивостей об'єкта творчості відповідного виду і типу, звертаючись при необхідності до консультацій фахівців і (або) довідковій літературі.

Якщо художник образотворчого чи прикладного мистецтва, як правило, сам втілює свій творчий задум у

матеріалі (методами ручної ремісничої праці), то задум дизайнера, втілений у проєкті (графічної документації, макеті, моделі, авторському зразку), реалізується іншими людьми за аналогією з процесом впровадження проєкту в інженерній та архітектурній творчій діяльності.

Дизайн не зображує світ і людину у всьому різноманітті проявів її буття, а виражає відношення до людини і значення, сенс для людини всіх тих об'єктів, які вона проєктує.

Об'єктом дизайну може стати технічний промисловий виріб (комплект, ансамбль, комплекс, система) у будь-якій сфері та середовищі життєдіяльності людей, де соціально-культурно обумовлено (тою чи іншою мірою) людське спілкування. [71].

Слід зазначити, що чинник людського спілкування взагалі обумовлює потребу у красі не тільки у сфері предметно-художньої творчості, а й у всьому різноманітному світі мистецтв. Твори дизайну стимулюють духовний контакт, співпереживання, духовну взаємодію людей, їх активність у процесі естетичного сприйняття художнього образу та естетичної насолоди твором (відповідно до естетичних, цінностей, ідеалів, естетичного відношення).

Що стосується поділу або взаємопроникнення сфер творчості дизайнерів і художників декоративно-ужиткового мистецтва, то воно обумовлено як видами об'єктів розробки,

так і підходом до їх створення, що визначається соціально-культурною роллю тих чи інших речей у предметному оточенні людини.

За минуле століття дизайн освоїв чимало об'єктів проектування, які раніше відносилися до сфери діяльності архітекторів. Це інтер'єри різних видів громадських, житлових, виробничих будівель; вся сфера транспорту (всіх його видів); «архітектура малих форм» («дизайн предметного міського середовища»); ландшафтна та садово-паркова архітектура; оформлення масових свят, спортивних змагань, експозицій, шоу, презентацій тощо. Нерідко тут дизайнери співпрацюють із архітекторами. Як, наприклад, компанія Zaha Hadid Architects, яка розробляє свої проекти на замовлення у різних країнах світу. (Див. фото 1)

Фото 1. Зв'язок дизайну з мистецтвом архітектури. Проект Центру громадського мистецтва Zhuhai Jinwan, який Zaha Hadid Architects розробляє на півдні Китаю.

Творча діяльність у сфері дизайну спрямована на духовно-ціннісне відображення всього світу, що оточує людину, багатьох форм людського буття, духовного світу самої людини, його діяльності, переживань, світобачення, світовідчуття, ідеалів. Це відображення реалізується через призму індивідуального ставлення художника до зображуваного з урахуванням специфіки втілення художнього задуму в конкретних видах і жанрах мистецтва.

Розглянемо основні категорії дизайну:

Образ – ідеальне уявлення про об'єкт, художньо-образна модель, створена уявою дизайнера.

Функція – робота, яку повинен виконувати виріб, а також смислова, знакова і ціннісна роль речей.

Морфологія – будова, структура форми виробу, організована відповідно до його функції, матеріалу і способу виготовлення, які втілює задум дизайнера.

Технологічна форма – морфологія, втілена в способі промислового виробництва речі – об'єкта дизайн-проекування в результаті художнього осмислення технології. [90].

Естетична цінність – особливе значення об'єкта, що виявляється людиною в ситуації естетичного сприйняття.

Дизайн як особливий вид творчої діяльності комплексно розв'язує такі завдання:

– утилітарно-функціональні;

- конструктивно-технологічні;
- економічні;
- естетичні. [41].

Ці завдання взаємопов'язані і взаємообумовлені, прямо або опосередковано впливають одне на одне, на форму предмета. Роль і значення кожного із цих факторів є дуже важливими при конструюванні і створенні виробу. Дизайн же не зображує світ і людину у всьому різноманітті проявів його буття, а виражає відношення до людини і значення, сенс для людини всіх тих об'єктів, які їм проектуються.

Якщо художник образотворчого або прикладного мистецтва, як правило, сам втілює свій творчий задум у матеріалі, то задум дизайнера, втілений в проекті, реалізується іншими працівниками.

Специфіка сутності дизайну як одного з видів проектно-творчої діяльності може бути виявлена при з'ясуванні того, на що спрямована дизайн-діяльність, який аспект цієї діяльності, у чому її відмінність від інженерного проектування та художньої творчості (у сфері образотворчих мистецтв), у чому спорідненість з творчістю в архітектурі та прикладних мистецтвах за певних видових відмінностях.

Інженерне проектування орієнтоване на технічну реалізацію робочої функції об'єкта розробки при дотриманні вимог конструктивності, технологічності, економічності його виготовлення в промисловому виробництві. Задовольняючи вимоги рентабельності виробництва, інженер-конструктор одночасно прагне до задоволення вимог споживача, що втілюються у властивостях

функціональності, надійності, довговічності, безпеки, зручності в експлуатації (ергономічності) [41].

Для дизайн-продуктів характерним є користь й краса: утилітарне і естетичне.

Перша сторона цілісного формотворення, пов'язана зі створенням корисного в об'єкті, передбачає технічну досконалість, технологічну доцільність, економічний ефект, ергономічний комфорт.

Інша сторона, яка обумовлює створення прекрасного в об'єкті, передбачає позитивні емоції, естетичну виразність, художню образність, знакову асоціативність.

«Специфіка утилітарного та естетичного в дизайні»

Користь

- технічна досконалість
- ергономічний комфорт

Краса

- естетична виразність
- художня образність

Основними ознаками утилітарності є зручність в експлуатації по догляду за виробом, економічність (компактна форма, економія витрачених зусиль і часу людини), багатофункціональність (можливість використання виробу в різному призначенні). Основними ознаками естетичності є виразність зовнішньої форми, кольору, пропорцій, загальної композиції виробу; образність, що обіймає метафоричність, асоціації; позитивні емоції.

«Соціологічні завдання дизайну»

створення зручних, комфортних, оптимальних умов для людини, економія фізичної і нервової енергії

підвищення коефіцієнта корисної дії предметів і процесів, які обслуговують людину

забезпечення всебічного і гармонійного розвитку людини через залучення до дизайнерської діяльності

розвиток творчих здібностей людини, виховання художнього смаку, духовне збагачення

створення нових видів і типів виробів, що відповідають вимогам краси

Принципи дизайну в дослідженнях з теорії та методології визначено такі:

1. Принцип ергономічності (через категорії людської міри і гармонії);
2. Соціокультурні принципи: адекватність (відповідність всього створюваного епосі, етносу, етосу при одночасному забезпеченні розвитку норм); розумність (соціальна мудрість улаштування об'єктів); актуальність (своєчасність і предвосхіщаємость пропозиції і використання «продукту» даного просторово-часовому континууму).
3. Природні принципи: зумовленість розвитку і природного відбору в дизайні; взаємовідповідність (гомогенність, однаковість); гомоморфності (подоба природного і штучного світу в будові і функціях).
4. Організаційні принципи: обмін (незамкнутість, циркуляція: постійні зусилля по інформуванню та формуванню попиту, забезпечення обміну і поширення продукту); синергетичність (самоорганізація дії за принципом «завжди вчасно і на місці»); інноваційність (створення нового, творчість). [90].

Принципи дизайну характеризує:

1. Задоволення практичних, соціальних потреб людини. На цій основі формується соціологічний принцип дизайну, що вимагає вивчення і врахування структури і динаміки суспільних потреб.
2. Створюване дизайнером предметно-просторове середовище повинне відповідати інженерно-технічним умовам виготовлення і використання предметів утилітарного

призначення. Вони повинні бути зручні, прості у використанні, довговічні. На цій основі формується інженерний принцип дизайну, який вимагає вивчення і врахування техніко-виробничих і техніко-експлуатаційних факторів.

3. Створюваний дизайнером предмет або система предметів повинні відповідати анатомічним, фізіологічним і психологічним характеристикам людини, формуючи при цьому ергономічний принцип дизайну. Працюючи над створенням предметного світу для людини, дизайнер враховує масштаб людської фігури, відповідно до якого враховуються значення системи Модулар, якій розроблено Ле Корбюзьє.

4. Предмет повинен гармонійно поєднуватися з природним ландшафтом, не завдавати шкоди рослинному і тваринному світу, формуючи при цьому екологічний принцип, що вимагає вивчення і врахування природних факторів.

5. Створювана дизайнером річ повинна бути економічно доцільною. На цій основі формується економічний принцип дизайну, відповідно до якого враховуються витрати ручної та машинної праці на всіх стадіях створення предмета [90]. Нарешті, при створенні речі дизайнер втілює композиційно-естетичні фактори. Краса, відповідність предмета естетичним закономірностям формують естетичний принцип дизайну, який є універсальним синтезатором всіх перерахованих вище якостей. Краса, естетична довершеність дизайнерського рішення забезпечуються ефективним соціологічним, інженерно-екологічних, ергономічним,

економічним, антропометричним рішенням дизайн-діяльності.

Таким чином, принципи дизайнерської діяльності виступають або у вигляді сукупності вимог технічної естетики до проектування масової промислової продукції, або у вигляді людських потреб, або у вигляді формотворчих чинників, або в якості дизайн-продукту.

1. Види дизайну.

У залежності від сфери життєдіяльності людини дизайнерська продукція поділяється на види:

- промисловий дизайн,
- графічний дизайн;
- дизайн товарів побуту;
- дизайн високої моди;
- дизайн інтер'єру;
- комп'ютерний дизайн. (см. Таблицю 1)

Таблиця 2.

Види дизайну

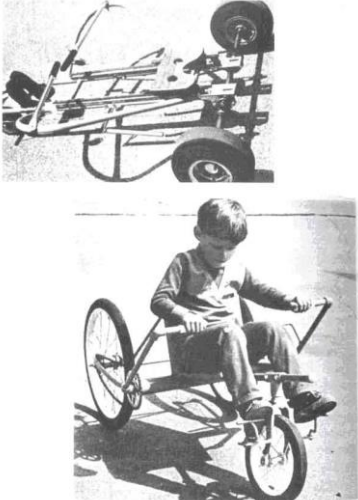

	<p style="text-align: center;">Промисловий дизайн</p> <p style="text-align: center;">Продукція станкобудування і машинобудування, знаряддя праці і</p>
--	---

механізми, засоби транспорту й зброя. Така продукція є визначальною в економічному розвитку країни в цілому, тому тут запроваджуються Нові розробки та технології.

Товари широкого споживання». Серед них: посуд, побутові прилади, світильники, будівельні і обробні матеріали,

	<p>сантехніка, аудіо- і відеоапаратура, електроагрегати і механізми, меблі і що інші оточують нас повсякденні речі.</p> <p>-</p>
	<p>Особливою популярністю в творчості дизайнера користується дитяча іграшка.</p> <p>Проектування іграшки обумовлене комплексом дизайнерських завдань</p>
	<p>Ландшафтний дизайн (мова йде про невеликих</p>

	<p>упорядкованих зелених куточках, як правило, у високо урбанізованому середовищі пішохідних вулиць і міських центрів), а також «фітодизайн» - мистецтво складання зеленої композиції букета, мініатюрного саду або зеленого куточка в інтер'єрі.</p>
	<p>Одній із старих і найбільш поширених на сьогоднішній день областей дизайнерської діяльності є графічний дизайн. До нього відносяться: оформлення книги, рекламно-</p>

	<p>інформаційного проспекту, буклету, плаката; промислова графіка - упаковка, етикетка, торгові марки, фірмові знаки, шрифтові гарнітури; рекламна продукція</p>
--	--

	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> </div> <p>Дизайн високої моди (Haute Couture) - художній напрям в дизайні костюма, яке на відміну від промислової моди (прет-а-порте) орієнтоване на створення авторських концептуальних колекцій. У дизайні високої моди важливе значення має і проектування новітніх</p>
--	---

	тенденцій, і їх авторська художньо-образна інтерпретація.
--	---

Завершуючи даний розділ, підсумуємо сказане і зробимо деякі висновки.

Дизайн є продуктом спільної життєдіяльності людей, системою взаємодії, виробництва і оцінки упорядкованих технологій, задоволення групових та індивідуальних інтересів і потреб в матеріальних, символічних, пізнавальних і оцінних артефактів культури. У центрі його уваги знаходяться художньо-естетичні, проектно-культурні, соціально-нормативні та творчі універсалії проектування уявного світу, створення еталонних зразків, естетично організованих у просторовому, тимчасовому, інтелектуальному і емоціональному аспектах навколишнього середовища.

Питання до перевірки:

1. Розкрийте специфічні ознаки, що відрізняють дизайн від інших видів діяльності:

- міра цілісності природного і соціального;
- гармонія естетичного і утилітарного;
- використання виразних засобів мистецтва (пропорції і модуль, метр і ритм, контраст і нюанс, фактура і колір);
- проектний спосіб діяльності;
- промисловий масовий спосіб виробництва.

2. Що розуміється під предметом дизайну?
3. Як визначається об'єкт дизайну?
4. Перелічить принципи дизайну.

Завдання до самостійної роботи

1. Складить есе за темою: «Гуманістична мета дизайну - формування гармонійно розвиненої людини»
2. Вкажіть, які з перерахованих ознак дизайну вказані невірно:
 - єдність наукового, технічного, художнього способів діяльності; необмеженість об'єктів діяльності;
 - економічність;
 - зручність, комфорт, практичність, раціональність, сучасність, мода.
 - функціональність, конструктивність, економічність, естетична виразність.
 - соціально-економічні, ергономічні, техніко-економічні, естетичні вимози, утилітарно-функціональні
 - екологічна функція, приємний зовнішній вигляд, легкість переміщення, безпеку, довговічність і надійність.
4. Заповнить таблицю «Специфіка утилітарного та естетичного в дизайні»

Тема 2. ФУНКЦІИ ДИЗАЙНУ, ХАРАКТЕРИСТИКА СТИЛІВ

План

1. Історія виникнення дизайну та основні віхи розвитку.
2. Сучасні стилі дизайну.
3. Функції сучасного дизайну.

Ключові поняття: функції дизайну, стилі дизайну

Рекомендована література

1. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч. посіб. К. : Видавничий дім "Слово", 2009. 172 с.
2. Шумега С.С. Дизайн. Історія зародження та розвитку дизайну. Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2004.

Історія та теорія дизайну нерозривно пов'язана з еволюцією предметного світу, історією розвитку техніки та технологій. Кінець XVIII – початок XIX ст. ознаменований промисловою революцією, що призвела до заміни мануфактурного та ремісничого виробництва великою машинною промисловістю. Це був період, коли процвітало декоративно-ужиткове мистецтво, європейські столиці та великі міста стали центрами виробництва та розповсюдження найрізноманітніших речей, пов'язаних із культурним феноменом модерну.

Цей період охарактеризовано трьома основними етапами:

-появою машин у текстильному виробництві,

- винаходом парової машини,
- Застосуванням машин в машинобудуванні. [90].

Численні припущення про точний час виникнення дизайну дуже умовні. Дослідники говорять про перші десятиліття ХХ століття, коли дизайн одночасно із фотографією та кіно опинився новою формою масового мистецтва. Передумови виникнення теорії дизайну лежать у кризовій художній ситуації у сфері формоутворення предметного світу, що склалася в європейських країнах у середині ХІХ століття, у цей час спостерігався занепад ремесел, розрив між змістом, електіка форм.

Багато теоретиків відстоювали пріоритет декоративного мистецтва. Так, англійський мистецтвознавець Джон Д. Рескін (1819-1900), художник-графік, поет, публіцист, виступав проти техніки, не визнавав продукцію масового виробництва і закликав повернутися до ремесел.

Вільям Морріс, учень Д. Рескіна, став ідеологом руху «Мистецтво та Ремесло», гаслом якого було: «мистецтво народу, створюване народом і для народу». Він запропонував практичну програму створення нового способу життя, поєднуючи високорозвинену техніку з ремісничою працею як особливим проявом спільної народної творчості, праці художників, архітекторів та ремісників [90].

У. Морріс наголошував на необхідності відмовитися від «виробництва марних речей», того «бутафорського

багатства», яке, поневоле і розкладає, як тих, хто його виробляє, так і тих, хто споживає.

Становлення та розквіт дизайну відбувався у Франції, потім виник у країнах західної Європи, Америці. Оскільки індустріальне суспільство вимагало утвердження нових духовних основ буття, цей період охопив багато течій у мистецтві ХХ ст.: ранній та пізній імпресіонізм, експресіонізм, символізм, кубізм, футуризм, супрематизм, конструктивізм, фовізм, дадаїзм, сюрреалізм, абстракціонізм тощо.

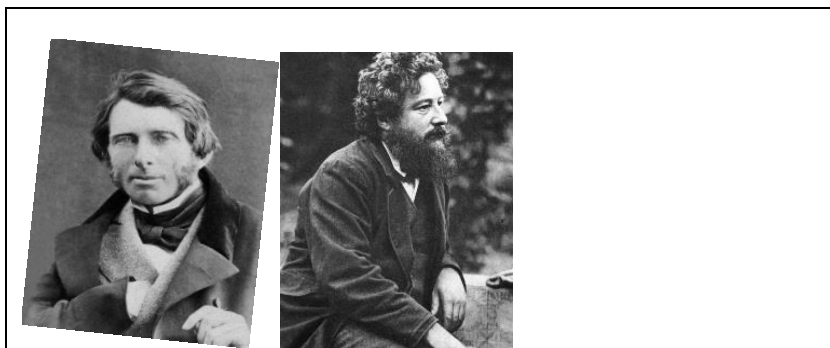

Фото 2. Художники Уільям Морріс та Дж. Рескін.

Дизайн як професія існує близько ста років. Її хронологічний відлік часто ведуть з відомого руху «За зв'язок мистецтв і ремесел» в Англії кінця 19 століть, лідерами якого були художники й теоретики в області художньої творчості Уільям Морріс та Дж. Рескін.

Нові відкриття вимагали нових технічних рішень та нових принципів формоутворення. Німецький архітектор Г. Земпер виступає як теоретик матеріальної культури, ставлячи зокрема питання про принципову єдність та взаємозв'язок архітектури та прикладних мистецтв. Г. Земпер досліджував різні види прикладних мистецтв, стверджуючи первинність «технічних мистецтв» (ремесел) порівняно зі «вільними» мистецтвами та архітектурою [90].

У Франції Шарлем Ле Корбюзьє був організований рух «Механічне мистецтво», його теорія увійшла до маніфесту «Після кубізму» 1920р. Метою руху був поворот мистецтва до простоти та ясності форм - «у дусі часу», до економічності та раціоналізму «машинного віку». У пошуку форм основним критерієм була не просто функціональність, а й динамічність. Методичні розробки в галузі художнього сприйняття, формоутворення, кольорознавства були покладені в основу багатьох теоретичних праць і не втратили досі своєї актуальності.

Остаточо дизайн був піднятий на рівень мистецтва школою «Баухауз», для яких естетика предмета була такою ж важливою, як і його функціональність. Цілком очевидно, що нове мистецтво уникаючи колишніх форм, створило принципово нові моделі буття та нову

проектну культуру. У будь-яку епоху, у будь-який час продукт дизайну завжди супроводжувався функціональністю, конструктивністю, економічністю та естетичною виразністю.

Навчальний центр «Баухауз» (в перекладі з німецького «Будівельний будинок») був створений 1919 році в Веймарі. Він об'єднав передових художників, архітекторів: Вальтера Гропіуса Міс ван дер Рое, Ганнес Майер, Марсель Брейер, художники Василь Кандинський, Пауль Клее, Ліонель Фенінгер, Піт Мондріан. Навчальна програма була спрямована на формування всебічно розвинених особистостей, які поєднували б у собі художнє, духовне і творче начало. Ідея «Баухауза» полягала у спробі перебудови суспільства шляхом створення гармонійного предметного середовища, де архітектура й мистецтво розглядалися як «прообраз соціальної узгодженості». Навчання поділялося на технічну підготовку (Werklehre) і художню підготовку (Kunstlehre). За короткий час «Баухауз» став справжнім методичним центром в галузі дизайну. [90].

Програма «Баухауза» формувалася під гаслом: «мистецтво та техніка – нова єдність». Студенти з першого курсу опановували певну спеціалізацією (кераміка, меблі, текстиль тощо). Навчання поділялося на технічну та художню підготовку. Майбутніх

дизайнерів готували до проектування речей для масового виробництва, що поєднували в собі функціональність та красу. Для вивчення запитів масового споживача та покращення якості товарів, вивчалася соціологія та економіка.

Вироби «Баухауза» несли у собі відчутний відбиток живопису, графіки та скульптури 20-х з характерним на той час захопленням кубізмом. Щоб зрозуміти процес виробництва, студенти мали пройти безпосередньо всі його етапи. Такий спосіб вивчення дозволяв їм всебічно освоїти вплив зовнішньої форми предмета, особливості сприйняття форми, фактури, кольору, познайомитися з оптикою, фізіологією; студент формувався як всебічно розвинена творча особистість. «Баухауз» був не лише прикладом організації навчання дизайнерів, а й справжньою науковою лабораторією архітектури та художнього конструювання.

У 20-і роки ХХ століття дизайн склався як професія - тоді, коли склалися школи з методиками викладання дизайну і з'явилися перші дипломовані фахівці з дизайну. Виникнення дизайну відносять до періоду усвітньої кризи 1929 року, він описується, перш за все, як американський феномен. У найбільших культурних столицях Європи (Мюнхені, Відні, Берліні) молоді художники активно висловлювали свій

протест проти академізму. Стиль модерн, що складається, став підґрунтям для різних експериментів. Оскільки період реалізму в культурі завершився, увага творчих людей була привернена до відкриття іншого виміру — художньої реальності, де ховалися тисячі нових форм самовираження. Заслуга в цьому процесі належала філософії та науці: психологія, психіатрія, оптика, і фізика були також залучені до цих культурних процесів.

Виникнувши в професійному середовищі архітекторів і художників, дизайн в процесі розвитку не тільки перетворився на самостійний вид проектно-художньої діяльності, але і сам почав активно впливати на художнє і архітектурне формоутворення, все більш і більш розширюючи свою сферу.

Фото3. Дизайнерські речі 30-х років ХХст.

Надалі з середини ХХ століття виникла тенденція подолання стереотипів як розрізненого колажу різних стилів. Посилення ролі дизайну пов'язано з наростанням глобальних проблем та завданням з їх вирішення: екологічних, урбаністичних, етнографічних, гуманістичних, проблем культури тощо.

З початком кризи 30-х років американський дизайн стає реальною комерційною силою, набуваючи поступово в повному розумінні цього слова масовий характер, виникає саме «індустрія дизайну».

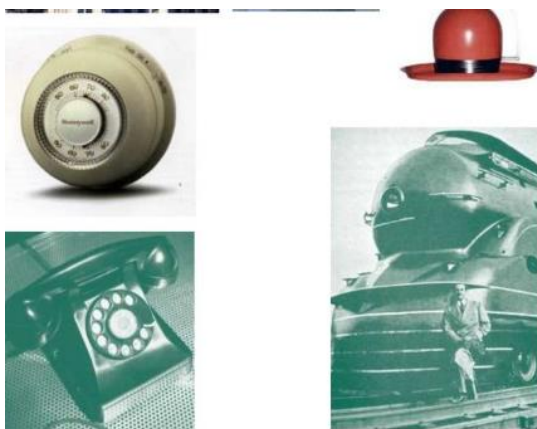

Фото4 Приклади розробок американських дизайнерів 30-х років

Моделі дизайну періоду 50-70 років визначалися якістю кінцевого продукту, були зорієнтовані на підвищення ступеня ефективності дизайну у життєвих ситуаціях людини, безпосередньо пов'язаних з технікою, з предметним оточенням. У цей час активно розвивається теорія дизайн-діяльності, яка спрямована на досягнення більшої ефективності інженерно-технічної, конструктивної та естетичної складової проектного процесу.

Дизайн розуміється як новий напрям у розвитку культури постіндустріального суспільства, заснований

на ідеях економічного зростання, високої технізації праці.

У 40-х роках у Західній Європі домінуючим підходом до дизайнерського формоутворення опинився дизайн фірми "Браун"

Дизайну фірми "Браун" стали наслідувати інші підприємства. Успіх "Брауна" пояснюється тим, що підприємство, включивши в свою маркетингову сферу дизайнерів, вийшло на якісно новий рівень, що передбачав постановку та вирішення соціокультурних проблем.

Реалізувавши свою дизайн-програму, фірма вийшла в перші ряди підприємств цивілізованого світу і зайняла одне з провідних місць у західній Європі.

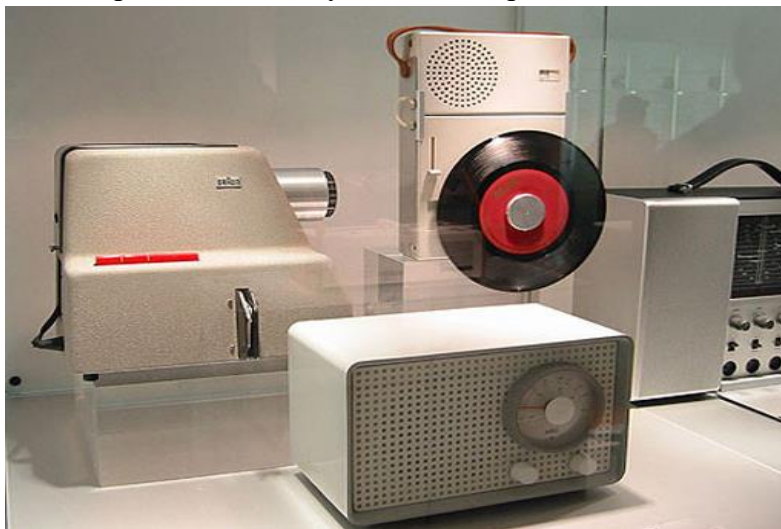

Фото 5. Стіль фірми «Браун»

Кінцевим етапом дизайн-програми був пункт, який можна позначити як продукт. Продукт же дизайнерами розглядався в трьох іпостасях: як проєктований об'єкт, як виріб, і як споживана річ. Остання стадія синтезувала усі попередні. Основну ідею продукту, до якої прийшли творці дизайн-програми «Браун», можна було висловити таким чином: вироби повинні бути ненав'язливими помічниками людини, вони мають тихо з'являтися і зникати, як це завжди робили за старих часів добрі слуги. Ця ідея реалізувалася у так званих «принципі економії» або «естетиці непомітності», якими стали відрізнятися вироби фірми "Браун". Насправді це виражалося у цьому, що продукція фірми характеризувалася геометричністю і простотою форм, стриманістю та строгістю колірних рішень у поєднанні з відточеністю стилістичного та функціонального вирішення форми та досконалістю виробничого виконання. За формоутворенням продукція фірми полярно протистояла виробам, створюваним за законами стайлінгу. Браунівський дизайн, чи, як його стали називати, «браунстиль», був позбавлений будь-яких ознак зовнішньої стилізації, химерної краси: форма виробів була скромна, гармонійна та функціональна.

Час 60-х років прийнято називати «періодом осмислення» теорії дизайну. Розробляються методи, що сприяють глибокому переосмисленню

дизайнерських завдань, сутності вихідних передумов та особливостей соціального функціонування технічних та естетичних об'єктів дизайну. У пресі почали з'являтися критичні статті Р. Маркузе, Т. Адорно, Р. Фоккю, Р. Саймона, Р. Ріттела., М. Кагана. У працях професора М. Кагана, зокрема у монографії «Морфологія мистецтва», розглядається концепція «дизайн-мистецтва». На думку автора, дизайн виник у результаті поширення, розширення чи «подвоєння» прикладного мистецтва під впливом науково-технічного прогресу, це один із видів мистецтва, що відноситься до галузі «архітектонічної творчості» [90]. З погляду теоретиків того часу, дизайн-діяльність - вільна творчість індивіда, яка покликана розробляти зразки раціональної побудови предметної сфери сучасного суспільства і.

Підсумовуючи погляди теоретиків на природу дизайну, можна впорядкувати існуючі точки зору. Перша з них — дизайн як проектування промислових виробів та водночас нових функцій. Дизайн — цілісна система діяльності, якій належать важливі соціальні та культурні функції. Друга точка зору – дизайн це мистецтво. Закордонні теоретики дотримуються думки, що дизайн це «стилістика», що надає промисловим виробам сучасної форми. За кордоном цей вид дизайну отримав визначення «стайлінг». Представники третього напрямку розглядають дизайн

як «оформлення», як прикрасу промислової продукції або «декоративний дизайн», він виконує естетичну функцію: гарні та зручні речі формують смак і потребу в красі.

Стилі дизайну

Розглянемо сучасні стилі дизайну. Дизайн розвивався стрімко - від завдань на початку 20 століття: «створення предметів, які легко було б продавати» з гаслом «Дизайн, - це те, що примушує дзвеніти касу». З перших же кроків становлення дизайн претендував на найширший спектр об'єктів проектування. «Від софи до проектування міста», «від голки до літака», окреслювали круг своєї професійної діяльності дизайнери на початку 20-го століття.

В середині ХХ століття виник стиль, звернений в майбутнє - так званий аеродинамічний стиль, стиль з обтічними формами. Ця тенденція базувалася на наукових принципах максимальної аеродинамічності в умовах води і повітря. Обтічні

форми були вкрай популярні

Хай-тек називають оголеним функціоналізмом і конструктивізмом

Він проголошує самоцінність промислової форми і розглядає технічну форму як художнє явище. Це стосується архітектури, дизайну середовища, дизайну меблів, мікроелектроніки.

У **конструктивізмі** основна увага дизайнерів спрямована на пріоритеті конструктивних елементів. Засновниками конструктивізму вважають В. Татліна, К. Мельникова, А.

Весніна, І. Леонідова, А. Родченко. К. Малевич обґрунтував авангардний конструктивізм в живопису, який назвав суперживопис, або «супрематизм». Художники, які розробляли плакати, називали себе «реклам-конструкторами». Їх плакати дійсно конструювалися і монтувалися з різних зображень, різноформатних текстів, створюючи гостру і динамічну композицію, нову візуальну культуру. Традиції конструктивізму можна виявити в сучасному архітектурному, промисловому і графічному дизайні.

Арт-деко - стилістичний напрямок декоративного мистецтва виник як стиль розкоші. Арт-деко - це багате декорування і орнаментация речей, ручне виготовлення ексклюзивних зразків. Був широко поширений в 20-х роках ХХ століття у Франції, Європі, Америці.

Bel Designo (гарний дизайн) - провідний напрям італійського дизайну, яка передбачає проектування артефакту як одухотвореного предмета, що відрізняється гармонією форм, ліній, кольору. Bel Designo розглядається як область мистецтва і художнього експерименту. Провідна італійська фірма, яка сповідує концепцію Bel Designo, фірма Оліветті, виробник канцелярського обладнання і красивого офісного дизайну.

Арт-дизайн - напрямок дизайну, що розглядає дизайн як область мистецтва, де головне - не функціональна, а художня сторона. Дизайн-проект в цьому напрямку визначається як витвір мистецтва, яке може бути представлено як виставковий експонат, що володіє художньої самоцінністю. Для арт-дизайну велике значення

мають концептуальні проекти, що пропонують нові ідеї і їх образну художньо-графічну інтерпретацію. У стилі арт-дизайну проект розглядався і як спосіб отримання нового знання, і як витвір дизайнерського мистецтва.

Тотальний дизайн - концепція функціонального напрямку дизайну, що виникла на межі переходу від індустріального суспільства до інформаційного. В основі концепції тотального дизайну - утопічна ідея поліпшення життя людей шляхом проектування. Одним з основоположників цього напрямку вважають Річарда Фуллера, який розглядав дизайн як універсальний інструмент перетворення світу. Причому, вважалось, що дизайн здатний перетворити не тільки навколишнє середовище, предметний світ, але і інформаційний простір, а також, певною мірою, і людські відносини.

Футуродизайн - функціональний напрям, спрямований в майбутнє, засноване на могутність науково-технічного прогресу. Одним з проявів футуродизайна є так званий космічний стиль, втілений в дизайн-проектах, зокрема, в дизайні костюма, де космічні колекції створювали П. Рабанн і П. Карден.

Другий напрямок футуродизайна - архітектурні утопії, проекти яких створювали Ле Корбюзє (міста над землею, на воді, під водою), Р. Фуллер (геодезичний купол над островом Манхеттен), Ф.Коломбо (місто, що трансформується) і ін.

Певний імпульс для створення подібних проектів було дано О.Немейером, за проектом якого була побудована нова столиця Бразилії - місто Бразилія. В архітектурі і дизайні

цього міста були використані новітні досягнення в галузі містобудування, інженерної думки, благоустрою.

Біодизайн - функціональний напрям дизайну, заснований на запозиченні природних форм, їх пластики, конструктивних елементів, кольору. Завдання біодизайна (органічного дизайну) - створення стильової єдності і гармонізація природного і штучного середовища, впровадження в дизайн-проектування створених природою і перевічених часом конструктивних елементів. Прикладом біодизайна може служити парк «Футуроскоп», побудований в м Пуатьє недалеко від Парижа. Парк призначений для демонстрації досягнень аудіовізуального світу і включає кілька павільйонів, вигляд яких пов'язаний із природними формами: павільйон «Кінемакс» спроектований у формі кристала кварцу, павільйон «Комунікації» побудований у формі краплі, павільйон «Футуроскоп», що представляє собою тригранну призму з вбудованим в неї кулею, асоціюється з висхідним сонцем над горизонтом.

Хай-тек (високі технології) - напрям дизайну, який виник у 2-й половині ХХ століття на основі досягнень науково-технічного прогресу і бурхливого розвитку технологій. Хай-тек називають оголеним функціоналізмом і конструктивізмом. Він проголошує самоцінність промислової форми і розглядає технічну форму як художнє явище. Це стосується архітектури, дизайну середовища, дизайну меблів, мікроелектроніки. У стилі хай-тек побудований, наприклад, всесвітньо звісний Центр мистецтв у Парижі.

Фото :б. Центр мистецтв ім. Ж. Помпіду в Парижі

У зв'язку з кризою західного індустріального суспільства у 2-й половині ХХ століття виявилися його проблемні ознаки виробництво товарів призвело до нестримного споживацтва, вещизму, культу розкоші; відбулося розчарування в могутність розуму і прогресу.

Тому при переході від індустріального суспільства до постіндустріального (інформаційного) зазначені суперечності спровокували появу в дизайні альтернативного проектування, яке було направлено і проти функціоналізму, і проти «хорошого» дизайну, орієнтованого на мистецтво, і проти утопічності тотального і футурологічного дизайну.

Поп-дизайн виявляється як протест проти функціоналізму, раціоналізму й орієнтується на емоції споживача, на комунікативність, на дизайн ефектів, на маніпулювання свідомістю та почуттями людей. У поп-дизайні предмет інтерпретується не як технічний об'єкт, а як певний соціальний символ, звернений до масової публіки, як правило, молодіжної. Наприклад, ідеї поп-дизайну втілювали на футболках із зображенням портрету М. Монро (за Е. Уорхолом), кадри з коміксів, рекламні слогани.

Радикальний дизайн - функціональний напрям дизайну, який виступає в якості альтернативи сталому дизайну. Дизайнери ставлять за мету створення дизайну, непідвласного часу, шляхом вираження самотності дизайнера через гру, іронію і гротеск. Нариклад, італійська студія «Алхімія» поставила завдання трансформувати об'єкти дизайну в твори артистичного дизайну, а також експериментувала в області «редизайну» по образній переробці класичних зразків дизайну, створюючи нові іронічні об'єкти як провокаційну суміш різних стилів.

Фото7. Диван «Kandissi» Мендини

Спонтанний дизайн. Дана концепція була висунута знаменитим італійським дизайнером Еttore Соттсассом як концепція нефункціоналізму. На відміну від функціоналізму з його раціональними методами проектування спонтанний

дизайн будувався на художньої інтуїції, на художньому осяянні. Спонтанний дизайн має яскраво виражене емоційне забарвлення і наявність авторського художнього стилю. Постмодернізм в дизайні - це створення речей - комунікативних знаків; створення емоційних вражень, де формула «форма слідує за функцією», замінюється на формулу «форма слідує за емоцією»; це деканонізація, еkleктика, фрагментарність, іронія, скептицизм, маніпулювання свідомістю.

Фото 8. Меблі для офіса

Фото 9. Стиль постмодерн у меблях.

Отже, підсумуємо, - в історичному плані дизайн виник як необхідна складова цілісного процесу проектування, інтегрована з іншими його аспектами - в першу чергу з інженерією, і, спочатку, був фазою проектування тільки в виробничому, технічному виді діяльності.

Дизайн – діяльність, спрямована на формування предметного середовища. Це процес створення матеріальних цінностей, які в процесі художнього конструювання набувають естетичної цінності, залучають продукт до системи культури.

Розвиваючись, дизайн поступово входить, як проектний етап, в діяльність пізнавальну, комунікативну. При цьому дизайн все активніше використовує необхідні для свого існування й розвитку методи і засоби різних видів

діяльності, які вдосконалюють і розширюють його можливості як проектного інструменту.

Самостійна робота

1. Поміркуйте над поняттям «дизайн», знайдіть приклади з історії й визначте проблему взаємозв'язку культури й дизайну. Опишіть свої роздуми у вигляді «есе»
2. Спробуйте визначити свої інтереси й можливості у дизайні. Обґрунтуйте зв'язок мистецтва з дизайнерською діяльністю
3. Знайдіть інформацію (у літературних джерелах, через інтернет) про дизайн, його сучасні напрямки та ін. Складіть анотацію, оформіть бібліографічну картку

3. Функції дизайну

Функції дизайну опосередковані сутністю його природи, що відображає єдність утилітарно-технічного та естетичного аспектів у творах дизайну.

Структурна система функцій дизайну виходить з узагальненої структури людської діяльності, теорія якої розроблена М. Каганом. На основі аналізу людської діяльності з філософських позицій у найбільш спільній системі категорій, що відображають суб'єктно-об'єктно-суб'єктні відносини, автором виділено п'ять базисних видів

людської діяльності. [90].

Перша форма - це вплив суб'єкта на об'єкт діяльності, його перетворення. Друга - пізнання об'єкта суб'єктом, відображення об'єктивної сутності пізнаваної реальності. Третя – відбиток значення об'єкта для суб'єкта, його ціннісне осмислення. Четверта форма є рівноправні активні відносини суб'єктів між собою – спілкування.

Чотири вихідні види діяльності – перетворювальна, пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна та спілкування (комунікативна) схрещуються та зливаються воедино у такій специфічно людській формі активності, як художня діяльність – п'ятий вид діяльності.

У творах мистецтва – продуктах цієї діяльності – пізнання і ціннісне ставлення, зливаючись, утворюють духовну сторону сутності цих творів, а перетворення та комунікативність, опредмечиваясь у творах, формують їхню матеріальність.

Безумовно, у практичній реальності людська діяльність у всьому її різноманітті проявляється у безлічі переплетень, схрещень, накладень основних видів діяльності, розглянутих вище.

У систему взаємозалежних функцій дизайну входять такі функції:

- 1) перетворювальна (конструктивно-морфологічна);
- 2) пізнавальна (гносеологічна);
- 3) ціннісно-орієнтаційна (аксіологічна);
- 4) спілкування (комунікативне);
- 5) соціально-економічну ефективність;

- 6) захисту довкілля (екологічна);
- 7) адаптаційна;
- 8) виховна;
- 9) художня;
- 10) гедоністична (естетична насолода). [90].

Розглянемо їх зміст.

Перетворювальна (конструктивно-морфологічна) функція дизайну проявляється у перетворенні предметного середовища та його компонентів (речей, пристроїв, споруд) у різних сферах людської діяльності завдяки використанню в процесі проектування методів дизайну, орієнтованих на формування предметного середовища як світу матеріально-художньої культури.

Для ефективності вирішення конкретних предметних завдань, що реалізують перетворювальну функцію дизайну, у процесі художнього конструювання технічна конструкція – «техноформа», обумовлена функціонально, технологічно та економічно, творчо перетворюється на «дизайн-форму» як олюднену конструкцію. "Дизайн-форма" (або "антропоформа") - особлива організованість форми промислового виробу з урахуванням людського фактора. Це результат досягнення органічної єдності вимог виробництва та споживання конкретної речі та відображення цієї єдності у її морфологічній структурі та композиційно-стильовому рішенні.

Пізнавальна (гносеологічна) функція дизайну обумовлює можливість пізнання споживачами об'єктивних властивостей виробів (їх комплектів, комплексів,

середовища) завдяки інформативності форми, відображення у формі об'єктів, створюваних за проектами дизайнерів, різних сторін їх сутності, що мають, з одного боку, функціонально-споживче значення, з другого – соціально-культурне.

Йдеться про візуальну інформативність форми, що дозволяє завдяки виразності об'ємно-просторової структури, пластичного, кольорофактурного та кольорографічного рішення форми в цілому та її композиційних елементів сприяти пізнанню споживачем усіх сторін сутності речі: її призначення, матеріалу, способу виготовлення, пристрою, способу використання, обігу з нею, ступеня пристосованості до людини у певній ситуації та середовищі функціонування об'єкта.

Візуальна інформативність форми сприяє також виявленню соціально-культурного сенсу речі, орієнтованого на ціннісні ідеали певних груп споживачів та відображає тенденції розвитку стилю.

Аксіологічна (ціннісно-орієнтаційна) функція дизайну обумовлює відображення у формі речей, створюваних за проектами дизайнерів, їх значення для суб'єкта ціннісного відношення. Дизайн-форма речей відображає як загальнозначущі ціннісні ідеали, зумовлені суспільною свідомістю у його розвитку, так і групові, та індивідуальні ціннісні ідеали, установки та уподобання. Аксіологічна функція дизайну реалізується завдяки знаковості форми та її комунікативності – можливості передачі у формі як у знаку, коді, символі певної ціннісно-орієнтуючої інформації.

Цінності різного соціально-культурного масштабу виявляються в стильових характеристиках речей та предметного середовища, у тій чи іншій мірі пов'язаних з стандартами та об'єктами, що відображають актуальні цінності моди [71].

Комунікативна функція дизайну, а точніше функція спілкування, полягає у здатності світу речей, предметного середовища ініціювати людське спілкування у процесі використання та сприйняття речей, у вираженні ставлення до них, а також до середовища в цілому.

Це зумовлено знаково-комунікативною сутністю речей та їх соціальним символізмом, здатністю бути носіями певної утилітарної та естетичної інформації та передавати цю інформацію, «закодовану» художньо-образними засобами у дизайн-формі об'єктів.

Функція соціально-економічної ефективності дизайну проявляється у вирішенні низки його соціально-значущих завдань:

- підвищення соціальної обґрунтованості та економічної ефективності виробництва та збуту промислових виробів (їх реалізації у сфері торгівлі);
- підвищення ефективності споживання (експлуатації) виробів;
- оптимізації структури та складу асортименту та забезпечення високого рівня споживчих властивостей промислових виробів. [71].

З метою забезпечення рентабельності, прибутковості промислових та торгових підприємств у дизайн-

проектуванні серійної продукції машинного виробництва враховуються вимоги уніфікації, стандартизації, економічності (мінімізації витрат матеріалів, енергії, праці, ефективності використання технологічного обладнання), можливості раціональної спеціалізації та кооперації виробництва, а також активно пропонуються принципи використання модульних систем (як основи композиції комплексних дизайн-розробок), комбінаторики, комбінаторного агрегування.

Система контролю якості продукції, що розробляється, освоюється виробництвом і випускається, повинна включати методично обґрунтовану практику аналізу та оцінки рівня споживчих властивостей багатьох видів промислових виробів (насамперед побутового призначення), що здійснюється за участю експертів-дизайнерів. Така практика орієнтована у тому числі на підвищення ефективності споживання (експлуатації) виробів, що оцінюються, а не тільки на підвищення ефективності виробництва [71].

У прояві функції соціально-економічної ефективності дизайну велику роль грає також вирішення завдань оптимізації структури та складу асортименту певних груп, видів та типів продукції різних підприємств, тісно пов'язаних із завданнями досягнення високого рівня споживчих властивостей виробів.

Ця функція дизайну, актуальна як для суспільства в цілому, так і для сфер виробництва та збуту продукції, може реалізовуватися на основі розробленої та давно апробованої

вітчизняними дизайнерами методики формування асортименту промислових виробів на базі проектно-типологічного підходу до його розробки засобами дизайн-проектування, взаємопов'язаного із принципами дизайн-маркетингу.

Екологічна функція дизайну проявляється у вирішенні актуальних завдань захисту навколишнього природного середовища та самих людей від наслідків її забруднення відходами техногенної цивілізації, яка нерідко ігнорує вимоги екології

Затребуваність дизайну в цій галузі суспільної практики може бути реалізована при існуванні певної державної політики та розумінні доцільності залучення дизайнерів до розробки екологічних програм, системних об'єктів з екологічно замкнутим середовищем, комплектів та окремих виробів, що вимагають обліку екологічних факторів при їх виробництві.

Увага дизайнерів (з позицій обліку екологічних вимог) має бути спрямована на властивості конструкційних та оздоблювальних матеріалів, що використовуються для створення виробів, їх упакування, тари; на властивості різних матеріалів, що використовуються під час експлуатації виробів та на процес виробництва продукції.

Екологічно важливою для дизайну є також проблема утилізації відходів не тільки виробництва, а й торгівлі та споживання різноманітної продукції, що засмічує навколишнє середовище. Дизайн-програми, пов'язані з вирішенням проблем утилізації відходів, різноманітної тари,

упаковки, використання «вторинної сировини», можуть мати важливе соціально-економічне та екологічне значення.

Адаптаційна функція дизайну проявляється у зв'язку з вирішенням завдань пристосування людини (груп людей) до виробів (їх комплексів), предметного середовища шляхом створення олюднених речей та олюдненого середовища життєдіяльності людей. Вироби та середовище завдяки дизайну (з урахуванням вимог ергономіки, соціальної психології, естетики) стають більш пристосованими до психології, фізіології, антропометричних даних, соціально-культурних запитів та уподобань людини.

Адаптаційна функція дизайну реалізує принцип гармонізації предметного середовища, що розуміється не лише як формально-естетична єдність всіх елементів цього середовища відповідно до певних естетичних ідеалів, але і як змістовно-естетична єдність, що базується на принципі відповідності предметного середовища та параметрів людини.

У складному соціально-культурному процесі взаємної адаптації людей та предметного середовища (дизайн прагне пристосувати предметне оточення до соціально диференційованої людини, і людина добровільно чи вимушено адаптується до того чи іншого предметного оточення) доцільно залишати людям певний ступінь свободи вибору та можливості самоорганізації ними середовища своєї життєдіяльності відповідно до своїх ціннісних установок і уподобань.

Це з умов ефективності прояви адаптаційної функції

дизайну.

Виховна функція дизайну реалізується у процесі вирішення завдань дизайну, що полягає у підвищенні культури, розвитку естетичного смаку людей та формуванні гуманістичних відносин, що сприяють різнобічному розвитку особистості.

Прояв цієї функції дизайну у суспільстві стає можливим завдяки знаково-комунікативній сутності речей – творів дизайну, культурний зміст яких визначений у їхній формі як вираження певної системи цінностей (зокрема цінностей естетичних).

Від того, яких поглядів дотримується дизайнер, яки в нього ідеали, цінності, багато в чому залежить ціннісне орієнтування масового споживача, який використовує і сприймає ті чи інші речі. [71].

Зрозуміло, далеко не всі споживачі легко піддаються навіюванню й приймають цінності, втілені в речі предметного світу та посилено нав'язуються засобами масової інформації в процесі реклами товарів.

Але, значна кількість споживачів, схильних до конформності судження та поведінки, піддаються навіянню та приймають (у тій чи іншій мірі) ту систему цінностей, яка визначена у речах – творах дизайну чи стайлінгу. Такі споживачі легко стають суб'єктами соціального регулювання масової поведінки завдяки добре налагодженому механізму моди – невід'ємному атрибуту ринкової економіки [71].

Художня функція дизайну ріднить його зі світом мистецтв. Цій функції властива інтегративність, здатність

відбивати сутність багатьох інших функцій дизайну як вияв змістовності художнього образу.

У формі речі – твору дизайну «кодується» вся художньо значуща інформація з естетичних цінності даного об'єкта, актуальна для споживача.

У художньому образі речі існують обидві тісно взаємопов'язані сторони її сутності – соціально-культурна (духовно ціннісна) та утилітарно-технічна. Перша формує у суб'єкта враження краси образності речі, друга – краси раціональності, доцільності її форми. Гармонійна організація форми дозволяє досягти їх композиційної цілісності.

Висока культура втілення проектного задуму реальної речі відбиває майстерність, культуру виробництва, набуває особливої естетичної цінності, формуючи враження краси виконання об'єкта [71].

Саме прояв художньої функції дизайну у вирішенні проектних художньо осмислених завдань формування предметного середовища та її компонентів – речей – дозволяє досягти художньої та естетичної цінності продуктів дизайну, перетворюючи корисні речі на культурні зразки, що формують матеріально-художню культуру та впливають на розвиток духовної культури особистості [71].

Художня цінність творів дизайну обумовлює можливість прояву гедоністичної функції.

Гедоністична функція дизайну – функція естетичної насолоди – виявляється у можливості творів дизайну викликати позитивні емоції, почуття задоволення красою речі або предметного середовища. Ступінь естетичного

задоволення залежить не тільки від візуальної форми речі, а й від ставлення суб'єкта, обумовленого значенням, культурним змістом, що має дана річ для суб'єкта. [71].

Узагальнюючи викладений матеріал, зробимо такі

висновки:

1. Дизайн – це творча діяльність з художнього конструювання та художнього проектування гармонійного предметно-просторового середовища, що найбільш повно задовольняє матеріальні і духовні потреби людини та функціонування людського суспільства взагалі.
2. Специфіка дизайну як естетичного феномену визначається його образним характером (як у скульптурі, музиці, літературі та взагалі мистецтві), а також специфічною образно-перетворювальною функцією (як у техніці та архітектурі).
3. Дизайн пов'язаний з мистецтвом на основі його художньої природи, з технічним конструюванням на основі його конструкторської природи; з архітектурою з урахуванням його проектної природи.
4. Дизайн - це діяльність з перетворення предметного та просторового середовища за законами краси охоплює екологічний (природні предмети) та технічний (штучні предмети), ергономічний (психо-фізіологічний), соціологічний (потреби людини) та економічний (можливості людини) аспекти функціонування дизайну.

Самостійна робота

1. Поміркуйте над висновком: «дизайн - це діяльність з перетворення предметного та просторового середовища за законами краси». Спробуйте визначити стилі дизайну, схожі з мистецтвом та обґрунтуйте зв'язок мистецтва з дизайн-діяльністю (намалюйте схему, модель тощо).

ТЕМА 3. ОСОБЛИВОСТІ ДИЗАЙН-ПРОЕКТУВАННЯ

План

1. Процес художнього конструювання (проектування).
2. Принципи композиційного формоутворення в дизайні.

Ключові поняття: дизайн, художнє конструювання, дизайнерська діяльність

Рекомендована література

1. Давидова Е. Художні особливості дизайну. *Образотворче мистецтво*. 2005. №3. С.12-17.
2. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория : учеб. пособие для студентов архитектурных и дизайнерских специальностей 5-е изд. М. : Издательство «Омега-Л», 2009. –224 с.

Процес художнього конструювання

Процес художнього конструювання за своїм змістом пов'язаний з художнім і технічним проектуванням, що є складовою дизайну. Термін "художнє конструювання" вживається у таких значеннях: як синонім поняття "дизайн, дизайнерська діяльність", як назва окремого виду дизайну – індустріального (промислового) дизайну, як творчий метод (методика) дизайну, тобто сам процес проектування (дизайн-процес).

Науковці визначають художнє конструювання як: творчий метод промислового мистецтва (В. Аронов, В. Глазичов, Л. Гнейнер, І. Масєєв, В. Рачек та ін.); синонім поняття "дизайн" (А. Безмоздін, І. Волкотруб, О. Єрмолаєв та ін.); творчий метод дизайну (А. Барташевич, Г. Мінервін і В. Муніпов, П. Шпара і І. Шпара та ін.); засіб формування творчої особистості (Г. Пантелеєв, В.Тименко).

Художнє конструювання визначається як процес конкретного розв'язання проектної задачі із застосуванням категоріального апарату дизайну: аналіз об'єкта, розробка концепції, виокремлення конкретних цілей, проведення операцій проектування (ескізування, макетування та ін.), розробка проектної документації.

Найважливішим аспектом дизайн-процесу є художньо-образне проектування об'єкта, що реалізується в його формі. Художньо-конструкторська діяльність досліджувалася мистецтвознавцями, психологами та педагогами В. Ароновим, Л. Безмоздіним, В. Вансловим, О. Гервас, М. Каганом, В. Сидоренко, В. Тименко та ін.

Процес художнього конструювання полягає у створенні

принципово нових конструктивних і композиційних підходів та рішень; воно включає особистість у перетворювальну діяльність щодо засвоєння об'єктів конструкторської творчості. Під час художнього конструювання формується проектно-художній образ майбутнього виробу, що створюється на основі проектно-художніх уявлень людини. Вчені характеризують художнє конструювання як специфічну форму естетичної діяльності, змістовою основою якої є гармонійне розкриття свободи прояву усіх творчих можливостей людини, ствердження повноти та всебічності її творчих і пізнавальних сил, спрямованих на перетворення природи й суспільства, безпосереднім результатом якої є створення прекрасного, краси. Художнє конструювання розглядається як різновид дизайн-процесу, входить до проектно-технологічної діяльності особистості, актуалізуючи аналітико-логічне, креативне мислення, емоційну сферу, забезпечує можливість самовираження. [32].

Художнє конструювання – творчий метод, що забезпечує створення виробів на основі інтеграції утилітарного (користу, доцільність тощо) та естетичного (художня виразність). Специфіка інтеграції мистецтва та техніки, краси та доцільності в дизайні орієнтує на пошук альтернативних рішень в умовах взаємодії протилежностей. На думку Дж. Ніренберга, пошук альтернативних рішень пов'язаний із комбінуванням порядку, структур, співвідношень, рівнів та точок зору. Уміння комбінувати ці складові є однією зі сторін прояву здатності до перетворень

[32].

Інша особливість дизайн-діяльності пов'язана з тим, що творчий пошук спрямований на створення нових форм на основі принципово нових конструктивних та композиційних рішень. Створення нових форм відбувається у процесі перетворення вже наявних елементів у нові поєднання та комбінації. Варіантів цих поєднань і комбінацій може бути безліч.

Художнє конструювання, за О. Пискун, є навчально-творчою діяльністю, яка спрямована на засвоєння змісту освіти у процесі розв'язання навчально-творчих завдань, результат якої має суб'єктивну новизну і значущість для розвитку особистості і, особливо, її творчих здібностей. Включення елементів художнього конструювання в навчальний процес передбачає прояв творчості, дозволяє подолати диспропорцію між інтелектуальною та художньо-естетичною основами освітнього процесу [88].

Т. Носаченко вказує на те, що потенційні можливості і специфіка дизайну (художнього проектування) визначаються тим, що конструктивні уміння з образотворчого мистецтва і художньої праці формуються саме в процесі розробки нових проектів, а не у виконанні тренувальних завдань [88]. Дизайн-концепцію у спрощеному вигляді можна висловити формулою: від уявних образів та усвідомлених понять до їх предметного моделювання. І навпаки: від предметно вираженого образотворення – до внутрішньої рівноваги логіко-поняттєвих систем та образно-емоційних уявлень.

Дизайн, як і будь-яка творчість, має дві основи:

- 1) інтуїтивно-емоційну;
- 2) логічно-наукову.

Перша основа тісно пов'язана з особистістю автора, його смаками, відчуттям і баченням світу, схильностями, уподобаннями; додає неповторності, індивідуальності дизайн-продукту.

Дизайнерська діяльність – це художнє конструювання, яке допомагає створювати промислові вироби, які не тільки зручні у використанні, а й мають високий естетичний рівень. За І. Цюпак, дизайнерська діяльність є проектуванням, творчим процесом, що включає низку послідовних етапів: здійснення проектних ідей та ідеальне перетворення об'єкта.

З розвитком науки, культури, ІТ технологій та масового виробництва людство все більше усвідомлює, що ми живемо в спроектованому світі. Вся матеріальна обстановка, яка нас оточує, все життєві ситуації, які безпосередньо нас стосуються, все це - результат проектної діяльності. Цей процес йде і в економіці, і в освіті, і в науці.

Важливим компонентом, що характеризує специфіку дизайнерської діяльності, є процес дизайн-проектування. У роботах з теорії та методології дизайну зустрічаються різні підходи до розробки структури цього процесу. Виділяється різна кількість його стадій залежно від масштабу і області проектування.

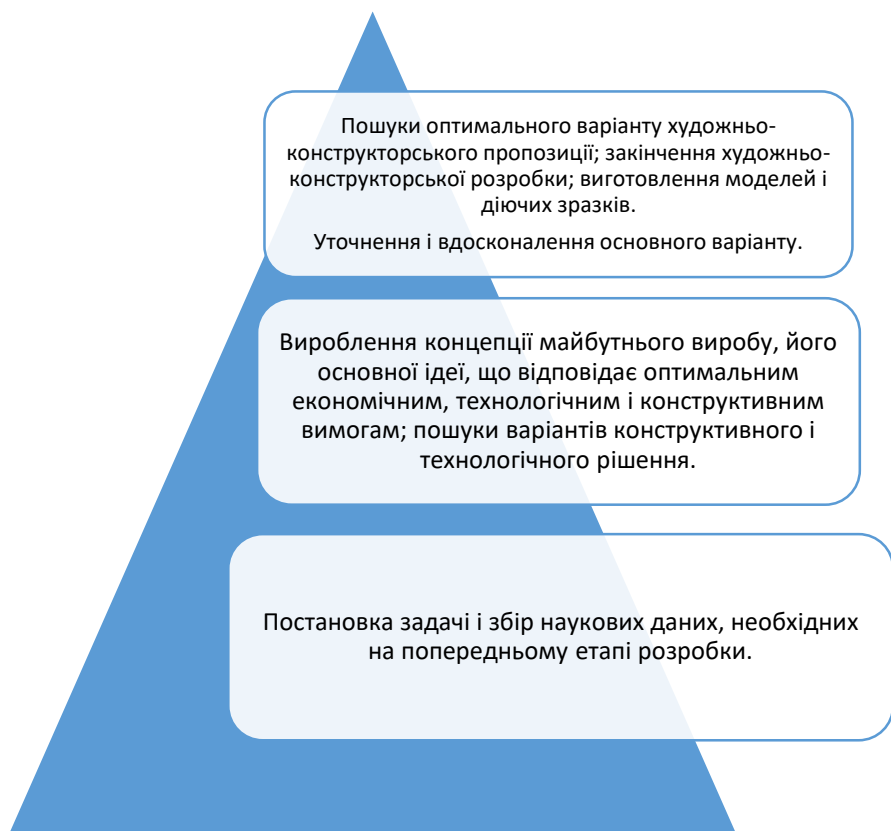

Схема 1. Етапи процесу проектування

В теорії дизайну вчені виділяють такі етапи:

1. Постановка задачі і збір наукових даних, необхідних на попередньому етапі розробки.
2. Розробка концепції майбутнього виробу, його основної ідеї, що відповідає оптимальним економічним, технологічним і конструктивним вимогам; пошуки варіантів

конструктивного і технологічного рішення.

3. Пошуки оптимального варіанту художньо-конструкторської пропозиції; закінчення художньо-конструкторської розробки; виготовлення моделей і діючих зразків.

4. Уточнення і вдосконалення основного варіанту.

Проектування соціально-культурних процесів, моделювання діяльності звертає проектувальника за допомогою до театральних методів. «Сценарне проектування» і «перевтілення» в дизайні є евристичними прийомами стимуляції творчої уяви автора проектних розробок. Вони дозволяють дизайнеру програти уявні ситуації, перевтілитися і ставитися до проекту з позиції іншої людини. Вони означають уявне відтворення цілісного образу об'єкта, що проектується або ситуації, яких поки немає [71].

Синтез проектного та художнього методів утворює семиотичне проектування. Семіотика - наука про знакові системи в природі і суспільстві, семіотика вивчає системи знаків, сигналів і спеціальні мови. Будь-яке з засобів проектування - креслення, малюнок, модель, макет - можна розглядати як систему знаків, що описує реальну конструкцію у знаковий формі.

Стиль, стилізація, стайлінг - це система знаків, які дизайн надає свідомо чи несвідомо будь-якого об'єкту, що проектується [90].

Компонування - нове з'єднання частин створених раніше речей. Без з'ясування цей фундаментальної ознаки дизайну важко зрозуміти суть цього явища, його відмінність від винахідництва і відміну окремих областей дизайну.

Важною роль в рожденні нової форми дизайн-продукта граєт *фантазія*. Фантазія рождает мечту, мечта — идеи. В процессе фантазирования можно выделить несколько важных методов: усиление и ослабление свойств; снятие ограничений; композиция и декомпозиция; использование противоположных альтернатив; метод ассоциаций [15].

Розглянемо особливості категорії творчості як основний у професійній діяльності дизайнера. Це допоможе нам визначити найбільш специфічні особистісно-професійні якості фахівця-дизайнера

Дизайнер - людина мистецтва, оскільки йому властиво характерне для мистецтва вживання в роль іншої людини, в даному випадку - споживача. Як людині мистецтва, пов'язаного з художньою творчістю, дизайнеру необхідні знання художніх дисциплін - живопису, скульптури і т.д., а як людині, якій доводиться працювати з інженерами і технологами, йому потрібна база технічних дисциплін. Тому успішної професійної дизайнерської діяльності сприяє володіння методами наукового мислення: порівняння, розрізнення, аналіз, синтез, узагальнення, абстрагування. [15].

Також дизайнеру необхідний теоретичний запас знань по ергономіці, інженерії, психології, антропометрії,

соціометрії, які є вихідним матеріалом і визначають межі творчості дизайнера. Творча інтуїція, в свою чергу, дозволяє зв'язати показники різної модальності, минаючи відсутні зв'язку, в єдине цілісне побудова.

На думку психологів, творчому мисленню сприяє цілий ряд його компонентів.

Компонентами творчого мислення дизайнера є здатність до бачення проблеми, оригінальність мислення, легкість асоціювання, творча уява, здатність передбачення, гнучкість мислення, нонконформізм, легкість генерування ідей, критичність мислення, здатність до оцінки, здатність до широкого переносу досвіду, розумових операцій, здатність до доведення до кінця, здатність до узагальнення, цілісність сприйняття, швидкість мови

Поняття творчості включає свідомість і соціально значущі результати. Різні типи мислення (художнє, технічне,

математичне, теоретичне, практичне та інше), різні типи професійно-творчих здібностей говорять про те, що творче мислення носить внутрішньо диференційований характер. Різні типи такого мислення розрізняються виразністю окремих елементів, хоча всі вони є необхідними для будь-якого типу. У якості складових творчого мислення можна виділити: критицизм, конструктивність, образність, емоційну насиченість, раціональність.

Визначимо ті здібності дизайнера, які обумовлюють успішну реалізацію творчого потенціалу дизайнера.

Дизайнер повинен володіти майстерністю втілення своїх творчих ідей. Майстерність дизайнера - це вміння формулювати дизайн-концепцію, розробляти проект-ескіз і виконувати дизайн-продукт, в якому запрограмовані певні якості.

Дизайнер-професіонал також повинен володіти такими особистісно-професійними якостями: сміливість; самостійність; проектна рефлексія; комунікативна компетентність; індивідуальний стиль; культура дизайн-мислення.

Культура мислення -це ступінь оволодіння людиною прийомами, нормами і правилами розумової діяльності, що виражається в умінні точно формулювати завдання (проблеми), вибирати оптимальні методи (шляхи їх вирішення, отримувати обґрунтовані висновки, правильно користуватися цими висновками на практиці. Підвищує цілеспрямованість, організованість, ефективність будь-якого виду діяльності .

Нам необхідно з'ясувати, що є культурою дизайн-мислення, для цього розглянемо якості його характеризують.

В.Ф. Крігер виокремлює таку інтегративну якість культури дизайнерського мислення, як цілісність. Крім того, він розкриває особливості творчого мислення, властиві дизайнерові:

бачення структури,

бачення нового,

здатність до переносу знань, умінь і навичок,

легкість вироблення стратегії пошуку. З його точки зору, «мислення образами» полягає в необхідності використовувати добре розвинене просторове уявлення і вміння відобразити його елементарні акти в простих графічних образах. [15].

Дизайнерське мислення можна розвинути, йому можна навчити, використовуючи його методи і алгоритми. Завдяки цьому дизайнерське мислення має всі можливості для повсюдного поширення і проникнення в будь-які форми і сфери людської діяльності.

У наукових працях формування практично корисних об'єктів визначається завданням оптимальними засобами задовольнити суспільну потребу в усій її складності. При цьому необхідно не підсумовувати корисність, міцність, красу, а інтегрувати численні фактори, що впливають на форму, на основі їх естетичного і художнього осмислення. Саме це відрізняє діяльність дизайнера від інженерного конструювання. (см таб. 3)

Таблиця 3

*Здібності дизайнера, які обумовлюють успішну
реалізацію творчого потенціалу дизайнера*

«Інтуїція є основою. Коли у людини є талант, знання основ в принципів конструкції, ісамодисципліна, то людина може стати видатним дизайнером.
"Альберт Хедлі

«Дизайнер -це суміш фантазії, культури і чуттєвості. Плюс елегантність. І як результат з'єднання цих факторів - величезна свобода. Філіп Старк.

«Секрет дизайнера - це уява". Пьоро Форназетти.

"Якби ми могли визначити секретний рецепт дизайнера, ми б сказали: поезія, дисципліна і свобода". Філіп Старк.

«Моя місія як дизайнера полягає в тому, щоб принести щастя, повагу, бачення краси .. поезію ...». Філіп Старк

2. Принципи композиційного формоутворення в дизайні

Поняття «композиція» походить від латинського *compositio* – твір, складання, розташування, упорядкування.

Композиція у дизайні – методична система гармонізації форми об'єкта розробки, що дозволяє реалізувати принцип органічності формування об'єкта як системи взаємопов'язаних елементів форми та змісту.

Гармонія – основа прекрасного. Вона означає упорядкованість, пропорційність елементів форми та діалектичний взаємозв'язок компонентів форми та змісту в системі цілого.

Композиція – це засіб, процес і результат гармонізації структури та форми об'єкта, що розробляється дизайнером – виробу, набору виробів, комплексу, ансамблю, предметного середовища.

Метою композиції є досягнення цілісності (гармонічної організованості) форми та її виразності – образного відображення в естетично значущих ознаках форми утилітарно-технічної та соціально-культурної сторін сутності об'єкта дизайну. А результатом процесу композиції є естетична досконалість об'єкта розробки – єдність змістовності, виразності та образності форми (гармонія змісту та форми) з її композиційною цілісністю (гармонічною організованістю) за умови досконалості виробничого виготовлення виробу [15].

Інтегральними змістово-естетичними категоріями композиції, що виражають її основні закономірності, є об'ємно-просторова структура, тектоніка та колорит.

Об'ємно-просторова структура – відображення у формі закономірностей будови об'єкта дизайну, властивих конструктивно-компонувальній схемі, обумовленої його робочою функцією, характером використання у заданих умовах та принципом технічного рішення.

Тектоніка – відображення у формі закономірностей роботи конструкції та матеріалів, що використовуються для створення об'єкта дизайну.

Наприклад, забезпечення міцності, стійкості, рівноваги, розподілу та погашення зусиль, що виникають при дії сили тяжіння; при опорі стиску, розтягуванню, крученню, вигину, удару, зусиллям зрізу тощо. п. маю на увазі не власними силами особливості конструкції і матеріалів, що відбивають і втілюють закономірності теоретичної механіки і опору матеріалів, а виявлення і підкреслення засобами і прийомами композиції цих особливостей конкретної конструкції, що створює зорове враження тектонічності форми. [15].

Колорит – закономірне поєднання кольорів у композиції об'єкта дизайну (за колірним тоном, насиченістю та світлом) на основі принципів гармонії колірних відносин. [15].

Як відомо, є кілька основних видів композиції,

властивих основним просторовим мистецтвам: архітектурі властива просторова композиція (фронтальна, об'ємна, глибинно-просторова); живопису – живописно-площинна, скульптурі – об'ємно-пластична, станковій та книжковій графіці – лінійно-графічна.

Залежно від видів об'єктів дизайну в їх композиційному формоутворенні використовуються або всі чотири види композиції разом (наприклад, у дизайні просторового середовища різних сфер життєдіяльності людей);

– об'ємно-пластична, у більшості тривимірних об'єктів дизайну;

мальовничо-площинна (візуальна рекламна інформація на площині);

- лінійно-графічна (прикладна графіка);

Основними принципами композиції будь-яких об'єктів дизайну, облік яких покликаний забезпечувати досягнення їхньої композиційної цілісності, є:

- єдність цілого та частин форми;
- супідрядність елементів форми;
- врівноваженість елементів форми;
- пропорційність елементів форми.

Дотримання цих принципів з метою досягнення враження організованості форми, зорової цілісності

об'єкта дизайну обов'язково всім видів, складових його композицію і використовуваних у цьому об'єкті: і просторової, і об'ємно-пластичної, і живописно-площинної, і лінійно-графічної у тому взаємозв'язку. Це – формально-естетичні категорії.

Гармонізація форми об'єкта дизайну досягається шляхом перетворення вихідних геометричних та фізичних властивостей форми (простору, обсягу, конфігурації, величини, зорового враження маси, виду поверхонь, ліній, точок, кольору, фактури та текстури) відповідно до основних принципів композиції та її закономірностей завдяки професійному вибору та вмілому використанню засобів та прийомів композиції

Основними засобами композиції є пропорції, ритм, масштаб; симетрія-асиметрія, динаміка-статика, контраст-тотожність-нюанс [15].

Пропорції – пропорційність елементів форми, узгоджена система відносин частин між собою та цілим. Пропорції виступають у вигляді різних математичних відносин, що виражають правильність геометричної будови форми у суворому дотриманні єдиної міри.

Ритм – закономірне чергування сумірних елементів форми, їх акцентування, повторення, наростання, спадання.

Метр – найпростіший вид ритму – чергування однакових елементів ($a+a+a\dots$). Ритм може бути простий і

складний, прямолінійний та криволінійний, переривчастий та безперервний. Пропорції та ритм – засоби досягнення тектонічності форми та закономірної організованості об'ємно-просторової структури. Арифметичні пропорції властиві метричним рядам, а геометричні – ритмічним.

Масштаб – міра відповідності предмета розмірам людського тіла чи іншим предметам, що виявляється за її зіставленні.

Найважливіше завдання масштабності – досягнення пропорційного ладу предмета, комплексу, предметного середовища проживання і людини.

Симетрія – асиметрія – категорії композиції, що виражають принцип рівноваги. Симетрія – тотожність елементів форми, однаково розташованих щодо середньої лінії (осі) симетрії, центру симетрії, площині симетрії. Види симетрії – дзеркальна, осьова (сумісність досягається обертанням фігури щодо осі симетрії), гвинтова.

Асиметрія – відсутність чи порушення симетрії. Сприймається зорово (на відміну статичних симетричних композицій) як динаміка, рух. Симетрія завжди врівноважена, асиметрія вимагає зорового врівноваження. Асиметрична композиція складніша, виразніша, цікавіша за симетричну, але вимагає добре розвиненої інтуїції, тонкого почуття рівноваги.

Динаміка - статика - категорії композиції, що виражають рух і спокій. Тісно пов'язані з категорією симетрії-асиметрії, контрасту та нюансу, пропорцій та ритму. Рівність (тотожність) чи нюанс відносин за трьома координатами створює враження статичності форми. Контраст у відносинах створює динаміку – зорове враження руху у бік переважаючої величини. Реальні рухи або спокій об'єктів дизайну (зумовлені їх функцією та конструкцією) можуть збігатися або не співпадати з динамічністю або статичністю композиції. Наприклад, динамічність шрифтових композицій на статичних об'єктах використовується як прийом підвищення їхньої виразності в інформаційно-рекламних цілях.

Контраст – нюанс – категорії композиції, що визначають такі відносини однорідних елементів форми, які характеризуються різко або слабо вираженими відмінностями. Тотожність – відсутність будь-яких відмінностей. Контраст – прийом композиції, заснований на різко вираженому протиставленні однорідних якостей елементів цілого (структури, обсягу, зміни, тону, кольору, фактури, текстури, характеру пластики, графічного малюнка, величини, спрямованості, протяжності).

Для досягнення гармонії необхідно знати міру контрасту (граничні контрастні відносини – це таке протиставлення, при якому ще зберігається цілісність композиції) і доповнювати контраст нюансом.

Нюанс – прийом композиції, заснований на слабо

виражених відмінностях однорідних властивостей елементів цілого. Подібність у нюансних відносинах виражена сильніше, ніж відмінність. Нюанс пом'якшує контраст і, доповнюючи його, створює враження м'якості, легкості, приглушеності, дозволяє досягти витонченості, вишуканості, елегантності об'єкту дизайну. Нюансування у композиції – це завершення роботи дизайнера над формою об'єкта, що потребує художнього досвіду, інтуїції, розвиненого естетичного смаку.

В процесі композиції досягаються такі властивості форми об'єкта, як пропорційність, ритмічність, масштабність, симетричність (асиметричність), динамічність (статичність), контрастність (нюансність).

Краса доцільності форми проявляється в її функціональній виразності, виявленості у формі способу та зручності користування виробом, конструктивно-технологічної виразності, у характері виявлення естетично значущих властивостей матеріалів.

Основною вимогою дизайну є відповідність форми і всіх деталей конструкції у виробі його призначенню (краса + користь). Зображально-виражальні засоби дизайну є загальними для мистецтва: крапка, лінія, фактура, текстура, колір, форма, об'єм, пропорції, маса і простір. Елементи комбінуються на основі принципів композиції: симетрії, асиметрії, рівноваги, ритму і руху.

Контрольні питання:

1. Які види дизайну орієнтовані на виробництво речей?
2. На основі якої концепції дизайну формуються його види та напрямки, орієнтовані на мистецтво?
4. Які світові школи дизайну орієнтовані на функціоналізм?

Самостійна робота

1. Складить таблицю з композиційних засобів дизайну.

ТЕМА 4. ДИДАКТИЧНІ ОСНОВИ РОБОТИ З ДІТЬМИ У ГАЛУЗІ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ТА ДИЗАЙНУ**План**

1. Поняття дизайн-освіти.
2. Дизайн-діяльність для дошкільників.
3. Особливості використання основ дизайну у роботі з дошкільниками

Ключові поняття: принцип навчання, метод навчання, форма організації навчання, заняття з художньої праці, методичний прийом, творчі завдання, вправи, вправи в ігровій формі, аналіз роботи, критерії аналізу.

Рекомендована література

1. Тименко В. П. Методика трудового навчання: технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід

початкової дизайн-освіти : метод. посіб. Київ. Інформаційні системи, 2009. 332 с.

2. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової ; Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота та ін. К. : Видавничий дім "Слово", 2010. 367 с.

3. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. / С. Матвієнко. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.

4. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. / за ред. Н. В. Гавриш ; авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. – Луганськ : Альма-матер, 2007. – 496 с.

1. Поняття дизайн-освіти.

Процес модернізації змісту дошкільної освіти спрямовується на розвиток дошкільника як активного, свідомого і компетентного суб'єкта життєдіяльності, виховання уміння жити у злагоді з довкіллям і згоді з собою, формування фізичної та психологічної готовності до навчання у школі. Тому дизайн-освіта дошкільників є стимулюючим чинником у розвитку дошкільної освіти; це вимога часу, спрямована на забезпечення якості освітнього процесу.

Модернізація освіти в Україні, активне вивчення світового досвіду, впровадження положень Державного стандарту дошкільної освіти окреслило коло питань в розвитку національної системи освіти, у тому числі дизайн-освіти.

В сучасному освітньому просторі потрібен не тільки доступ до знань, а й творча позиція суб'єкта, в якій поєднується освоєння запропонованої інформації та її власна креативна переробка, при цьому особистість стає суб'єктом діяльності, яка характеризується свідомою позицією, пріоритетом індивідуальності мислення, освітніх інтересів особистості, саморозвитку, самонавчання. [84].

Ідея саморозвитку, самоактуалізації яскраво виражена А. Маслоу: «коли освіта спрямовуватиме людину до усвідомлення своїх вищих потреб (до яких він відносить естетичні потреби), сприятиме самоактуалізації, то дуже швидко ми зможемо спостерігати розквіт цивілізації нового типу» [84, с 65].

Особистість вільна у виборі життєвого шляху, у вирішенні тих або інших питань, здатна бути сама собою, чути своє «Я», інтенсивно, творчо проживати кожен момент свого життя, - зазначає К. Роджерс. [84].

К.Роджерс , характеризуючи людину як суб'єкта вважає, що вона у своїх проявах є діяльною та вільною, реалізує здібності до самоорганізації, саморегуляції, саморозвитку, вміє співвідносити власні вимоги до вимог суспільства, здатна вибудовувати та визначати життєву стратегію, претворювати, змінювати життя відповідно до своїх цінностей, мети й мотивів [84].

Тобто, основним завданням системи освіти стає становлення особистості, яка усвідомлює культурний досвід людства, своє місце в суспільстві, яка здатна до творчої професійної діяльності, до самовизначення, саморозвитку.

Як зазначав видатний педагог Ф. Фребель, освіта повинна підготувати людину до життя. На думку великого німецького педагога підготувати людину - означає залучити її до минулого, сучасного й майбутнього культури, зробити людину культурною, причому культурним способом.

Культура розуміється як «культивування», «обробка». Культура охоплює різні категорії: мову, культ, спільність, соціальність, систему цінностей. У контексті такого трактування культури можна стверджувати, що освічена людина має бути залучена до історичної та культурної традиції, володіти мовами, знаками, символами, у неї мають бути сформовані культурні цінності (прагнення до добра, моральності, осмисленої діяльності, краси, духовного розвитку) [51].

Звідси випливає, що нова освіта має сформувати простір вільної творчої комунікації, що охоплює всі сфери діяльності, при цьому сама комунікація у процесі творчого перетворення людиною світу набуває проектного характеру. Тому проектність визначається як особливий тип та особлива культура мислення, яка має відтворюватися та розвиватися в освітньому просторі (В.Ф.Сидоренко) [84].

Проектна культура – це сукупний досвід матеріальної культури та сукупний масив знань, навичок та цінностей, що відповідають ціннісним орієнтирам культури, втілений у мистецтві проектування, формоутворення та виконання.

Розвиток проектної культури створює новий тип освіти, нову освітню педагогічну систему, що отримала назву «дизайн-освіта».

Сьогодні дизайн-освіту розуміють як методологію соціально-культурного проектування. Це означає, що дизайн приликає й у сферу освіти, як принцип організації, як принцип формування нового світогляду, що вимагає пошук нових теоретичних ідей, методологічних підходів до нового освітнього простору. [84].

На думку Ю.Назарова [88] дизайнерська освіта формує людину за образом проектної культури, де дизайн є моделлю, образом, парадигмою проектної культури. Головне стратегічне завдання та проблема, що постала перед дизайн-освітою та суспільством у цій площині – забезпечення цілісності культури в умовах історичного прогресу сучасної цивілізації.

Ідея дизайн-освіти постає в цій площині як освітня технологія, пов'язана з розумінням дизайну не стільки як професії, а як «третьої культури», покликаної з'єднати дві галузі культури - гуманітарно-художню і науково-технічну. Інший аспект ідеї дизайн-освіти в площині «освіта-культура» пов'язаний з проблемою формування творчої особистості, здатної адекватно реагувати на світ, що змінюється, ставити проблеми, відкривати нові способи бачення та форми інтеграції культури. Ця проблема вирішується дизайн-освітньою технологією, що охоплює мислення людини, її креативні здібності, культурний розвиток.

Сучасні українські вчені В. Вдовиченко, О. Гервас, В. Ємець, О. Максименко, Л. Єніна, Л. Савченко, В. Тименко, В. Шпільчак зауважують, що сучасна освіта покликана

орієнтувати навчальний процес не лише на пізнання, а й на перетворення світу, проектування нової реальності, у якій би краса із доцільністю утворювали гармонійний синтез.

У сучасній освіті значення дизайн-діяльності бачиться у тому, щоб у кожній дитині виховати «грамотного користувача» світу речей (Б. Неменський, Є. Ткаченко). Розвивати вміння розуміти художню мову речей та будівель, відчувати пропорційність їх форм, красу конструкцій (С. Кожуховська). Дошкільники повинні не тільки розуміти та зберігати красу, а й вчитися перетворювати світ за законами краси, робити його екологічним, зручним та гуманним (Л. Савенкова). [88].

Дизайн-освіта для дошкільників будується як процес культуросвоєння; спілкування з творами культури відбувається на рівні особистісних смислів; діяльність сприйняття, виконавства, творчості організується як входження дитини у загальнолюдську культуру, як спосіб розуміння дитиною навколишнього світу та свого буття в ньому. (І. Ликова) [42].

Проблемне поле культури персоніфікується у образі людини (дизайнера, конструктора, художника, майстра, педагога), який передає досвід людства, допомагає освоїти досвід культури. Зміст дизайн-освіти допомагає пізнавати дитині світ, викликає емоційну реакцію, формує емоційно-ціннісне ставлення.

«Дизайн-освіта – це проектування навчально-виховного процесу на основі взаємодоповнюваності наукового і художнього пізнання способом моделювання вербальної та сенсорної інформації у вигляді образів-понять». В.Тименко

Дизайн-освіта у в сучасному ЗДО полягає у забезпеченні матеріальних, культурних та психолого-педагогічних умов для оволодіння кожною дитиною універсальними способами та здібностями, що дозволяють їй увійти в людську культуру не тільки як споживач, а й як творець. [42].

Розвиток дизайн-освіти відбувається під впливом цілої низки факторів, до яких відносяться:

суспільні потреби;

вимоги ринку праці, роботодавців;

запити дизайну як науки, мистецтва та виробництва;

загальні вимоги системи професійної освіти, закладені у стандартах освіти.

Дизайн-освіта - це особлива якість і тип освіченості, в результаті якої відбувається виховання проектно - мислячої людини у різних сферах соціальної практики: освіті, науці, культурі, виробництві, побутовій сфері.

2. Дизайн для дошкільників

Дослідження у галузі дитячого дизайну проведені вченим Г. Пантелєєвим. У художньо-естетичному вихованні

дошкільників він виокремлює два напрями роботи:

- 1) дизайн для дітей (митці – дітям);
- 2) дитячий дизайн (діти як митці).

Сутність дизайну для дітей умовно можна розглядати з позицій мистецтвознавчого аналізу досягнень проектувальників, проте ця галузь дизайну має свої педагогічні та пропедевтичні можливості щодо занять дітей дошкільного віку художнім конструюванням (дизайном).

Дизайн для дітей – це створення дорослими для дитини комфортного предметного середовища. Як правило, речі для користування дітьми у суспільних закладах освіти, а також для домашнього використання створюють дизайнери відповідного напрямку роботи. Дизайнер, який працює для дітей, повинен знати особливості їх психічного і художнього розвитку, урахувати специфіку розвитку творчих здібностей дитини. Дизайнер має знати те, що дитина сприймає все в навколишньому для неї середовищі перш за все візуально і перцептивно-емпірично. [88].

У дизайн-продукції для дітей ураховується те, наскільки добре малюки відчують себе в предметному просторі. Так, у ляльково-ігровому інтер'єрі діти відчують себе більш комфортно, ніж у дорослому; знайома обстановка видається їм більш комфортною для перебування, ніж незвична. Однак будь-яку новизну діти дошкільного віку сприймають емоційно, з цікавістю.

Якщо дизайнер ураховує інтереси й вікову специфіку дітей дошкільного віку, то його продукція має більший попит і, завдяки прихованим творчим імпульсам дитини, допомагає

педагогам дошкільного закладу та батькам у вихованні та розвитку дітей дошкільного віку.

У Німеччині, Америці, Японії та в інших країнах дизайн інтер'єрів дитячих кімнат і вуличних майданчиків на сьогодні набув великої популярності. Сучасні підходи до проектування дитячого простору визначають використання новітніх матеріалів і технологій, нестандартні образні та конструктивні рішення, урахування етапів розвитку дитячого сприйняття, залучення об'єктів і явищ природного середовища.

Розробкою художнього оздоблення та створення певного розвиваючого середовища дошкільних закладів займаються освічені дизайнери й архітектори. При створенні приміщень дизайнери орієнтуються на специфіку дитячого інтер'єру та занять з дітьми дошкільного віку.

Фото 8. Дизайн інтер'єру груповій кімнати

Фото 9. Приклад розвивального середовища приміщення для спортивних ігор

Фото 10. Приклад ландшафтного дизайну.

Основи дизайн-проекування дитячого простору розглянуто науковцями Н. Склярєнко, Д. Авраменко, Ю. Христюк. За дослідженнями А. Савєнкова, найважливішою особливiстю впливу середовища на особистiсть дитини є його спрямованiсть до глибинних пiдсвiдомих психологiчних структур, що не викликає протидiї з боку особистостi i сприймається природно.

Розвивальне середовище відіграє важливу роль у вихованні дітей дошкільного віку, його створення – актуальне й важливе завдання сучасної дошкільної освіти. [60].

Сформувати розвивальне середовище – означає створити атмосферу, сприятливу для творчого розвитку й соціалізації особистості дітей дошкільного віку

Організація предметно-розвивального середовища – неодмінний елемент здійснення педагогічного процесу, що носить розвиваючий характер.

У зв'язку з цим найважливіші завдання розвиваючого середовища можна визначити таким чином:

- предметний світ повинен забезпечувати реалізацію потреби дитини в активної та різнопланової діяльності;
- предметно-просторове середовище має забезпечувати «зону найближчого розвитку» дитини, стати складовим компонентом навчання, сприяти розвитку задатків у дітей;
- середовище має пропонувати можливість для реалізації індивідуальних інтересів та потреб дітей, їх самостійної діяльності;
- предметно-просторове середовище має виступати умовою розширення можливостей дитини, сприяти формуванню розумових, психічних та особистісних якостей. [60].

Дослідниками Л. Кларіною, В.Петровським, Л.Смивіною визначено основні засади розвиваючого середовища у закладах дошкільної освіти:

- дистанції при взаємодії;
- активності;
- стабільності-динамічності;
- емоціогенності середовища;
- відкритості-закритості середовища;
- статевих та вікових відмінностей [60].

Їх можна доповнити такими принципами:

Принцип забезпечення права дитини на гру. Свобода досягнення дитиною свого права на гру - основний принцип, який реалізується в виборі теми, сюжету гри, необхідних іграшок, місці та часу для організації різноманітних видів ігор.

Принцип універсальності предметно-ігрового середовища дозволяє змінити ігрове середовище, трансформувати його відповідно до задуму, моделювати розвиток гри, зробивши її насиченою, мобільною та розвиваючою [60].

Предметно-ігрове середовище не повинно бути перенасичене, а його наповнення залежить від пріоритетності ігор дітей відповідно до віку та від розвиваючого характеру гри.

Виходячи з цього, вимоги до організації такого середовища висуваються такі:

- поліфункціональність (можливість використання відповідно до задуму дитини та сюжетів гри, що сприяє розвитку творчих здібностей, уяви, знакової символічної функції мислення);
- дидактичні властивості (можливість навчання дитини конструюванню, ознайомлення з кольором та формою,

наявність механізмів програмованого контролю, наприклад, електрифікованих іграшок);

- можливість застосування групою дітей (придатність іграшки до використання її кількома дітьми, у тому числі за участю дорослого як граючого партнера, наприклад, для колективних будівель);

- високий художньо-естетичний рівень іграшок.

Так, предметно-розвиваюче та ігрове середовище в кожній віковій групі повинне мати такі характеристики:

- для дітей третього року життя – це досить великий простір для задоволення потреб в активному русі;

- четвертого року життя – це насичений центр сюжетно-рольових ігор рольовими атрибутами; також необхідно врахувати потребу дітей у грі з однолітками та потребу до усамітнення;

- у старшій групі надзвичайно важливо запропонувати дітям ігри, що розвивають сприйняття, пам'ять, увагу та дозволяє дітям організувати різні види ігор відповідно до своїх інтересів та задумами, не заважаючи одне одному [60].

Важливим є також створення умов для індивідуальних, підгрупових та колективних ігор дітей, щоб кожен з них міг знайти собі зручне та комфортне місце в залежності від свого емоційного стану.

До фізичних параметрів середовища ЗДО висуваються такі вимоги:

доступний дітям життєвий простір, його різноманітність та комфортність,

наявність зон рекреації,

акустичний та візуальний комфорт.

До дизайнерського облаштування групової кімнати висуваються наступні вимоги:

просторість,

освітлення,

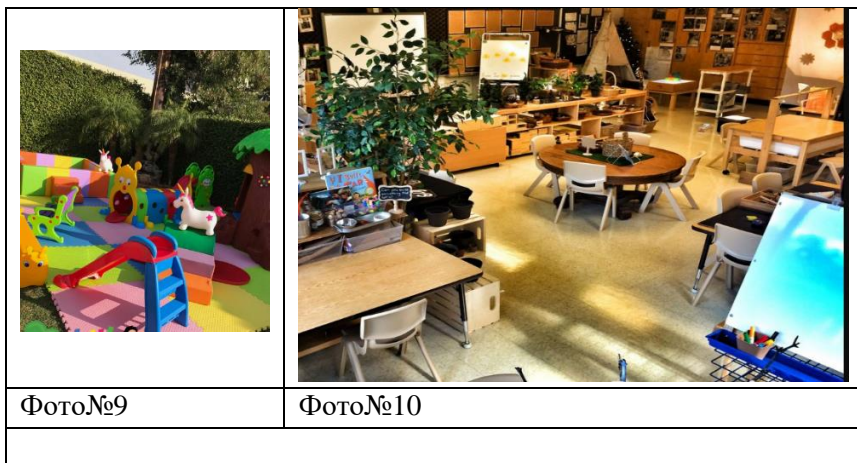
затишність,

розташування ігрових зон, зон відпочинку.

Таким чином, мистецтво дизайну активно входить у життя дітей. У цьому розділі ми з'ясували, «дизайн для дітей» є одним із напрямків професійної діяльності художників-дизайнерів. Розглянемо далі поняття «дитячого дизайну», який пов'язаний з діяльністю дитини з благоустрою навколишнього предметно-просторового середовища.

Самостійна робота

1. Розкрийте основні засади розвиваючого середовища у закладах дошкільної освіти
2. Зробіть аналіз педагогічних та пропедевтичних аспектів розвиваючого середовища, представлених на фото №9 та №10

3. Дизайн-діяльність дітей дошкільного віку у ЗДО

Останніми роками проблема навчання дошкільників основ дизайну активно розробляється теоретиками В.Тименко, Л.Парамоною, Г.Пантелеєвим, які зазначають, що дизайн трансформується у новітню технологію дошкільної дизайн-освіти та розширює практичний досвід реалізації у сучасних освітніх програмах.

Дитячий дизайн – це вид художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку, орієнтований на розвиток художніх здібностей і практичних умінь художнього конструювання. Дитячий дизайн визначається як галузь

Тименко розглядає дитячу дизайн-діяльність як ігродизайн, художньо-ігрове проектування та конструювання, що розвиває в дошкільників інтелект, культуру мови і спілкування, здібності до аналізу й узагальнення, творчі здібності – просторову уяву, проектно-образне мислення. [83].

Дитячий дизайн орієнтований як на естетичну організацію простору, так і на створення красивих корисних предметів, що становлять середовище для дитини (іграшок, сувенірів, предметів одягу та інтер'єру). Але, Б. Неменський, А. Мелік-Пашаєв вважають, що заняття дизайном дитини можна віднести до "протодизайну"; результат творчої праці потрібно оцінювати особливим чином, оскільки дошкільник свої "наївні уявлення про світ висловлює наївними засобами, якими він у змозі оволодіти" [88].

При проектуванні об'єкта професійного дизайну звичайно вивчається його прикладна функція та умови експлуатації (навіщо створюється виріб, де і як він буде використовуватися); опрацьовуються варіанти композиційно-конструкторських рішень з оптимальним поєднанням матеріалів і естетичної обробки; його ергономічні показники (урахування антропології, гігієни).

Дорослий художник, перш, ніж виготовити виріб, робить ескізи, створює багато малюнків, схем.

Дитина ж не схильна уявляти якусь загальну картину, вона ще не вміє планувати творчий задум за певними етапами,

структурувати їх в своїй свідомості. Дизайн-діяльність вимагає від виконавців певних здібностей і професійних умінь, якими дитина, природно, не володіє.

Разом з тим, усвідомлюючи сутність задуму (функцію, ідею, сюжет), дошкільник намагається втілити задумане у продукті своєї творчої діяльності. Ця діяльність, в основному, дитяче декоративне рукоділля, яке при грамотному керівництві педагога може бути спрямоване також на розв'язання дизайнерських задач.

Розглянемо методичні поради щодо проведення занять з дитячого дизайну.

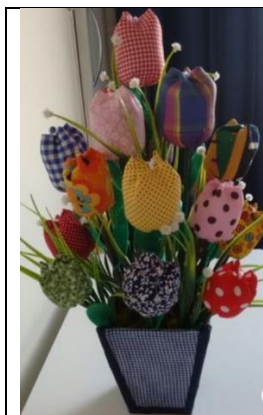
Г.Пантелеєв визначає таку типологію у структурі дитячого дизайну (відповідно до класифікації професійного дизайну):

- 1) дизайн площинний (аплікативно-графічний);
- 2) об'ємний (наочно-декоративний);
- 3) просторовий (архітектурно-декоративний) [88].

За типами здійснюється такі напрямки - види дитячого дизайну: аранжування, дизайн одягу, декоративно-просторовий дизайн. Зміст цих напрямів розкрито у таблиці 2.

Таблиця 4

Види дитячого дизайну за Г.Пантелеєвим

«Аранжування» – діяльність, спрямована на прикрасу одягу та декор інтер'єру. Це: композиції фіто-дизайну, букети, гербарії-картини, біжутерія зі штучного та природного матеріалу, вітражі та мозаїки, ігрові деталі та елементи сюжетно-тематичних, казково-чарівних та орнаментальних композицій.

«Дизайн одягу» передбачає ознайомлення дітей з модою та одягом. Діти створюють ескізи, вигадують фасони, малюють ескізи костюмів для казкових персонажів та для себе. Робота в цьому напрямі розвиває інтерес до свого зовнішнього вигляду, ляльково-ігрового і театрального гардеробу. Діти намагаються "проектувати"

моделі одягу, карнавальних масок, головних уборів і взуття, костюмів для свят, розваг, драматизації.

Декоративно-просторовий дизайн – декоративне оформлення будівель та ландшафту, естетизація ляльково-ігрового простору, інтер'єрів групових кімнат, приміщень до святкових ранків у ЗДО. Діти набувають досвід з дизайн-діяльності під час створення макетів кімнат, будинків для ляльково-ігрового дизайну та оформлення інтер'єру.

Г. Пантелєєв, спираючись на досвід практичної роботи, зазначає, що дитина дошкільного віку не може створювати креслення і схематичні малюнки (плану приміщення, викрійки одягу), але з чотирьох років діти здатні уявити собі форму й розмір кімнати або ділянки землі; вони здатні зрозуміти макет того або іншого предмета, кімнати. Отже, креслення, малюнок, ескіз, графічна схема виробу можуть бути зрозумілі дошкільникам. [88].

Звичайно, одержуючи завдання, діти обдумують шляхи його виконання, використовуючи підручні засоби. Якщо дитина 4-років виконує завдання методом "спроб і помилок", то у старшому віці діти здатні уявити шляхи розв'язання завдання та кінцевий результат – образ майбутнього виробу. Програючи практично і "в думці" варіанти рішень (вибираючи, порівнюючи, змінюючи, випробовуючи), дитина досягає певного результату.

Організуючи дизайн-діяльність з дітьми дошкільного віку, педагогу треба розробити низку завдань – як загальних,

так і більш практико орієнтованих. На думку Г. Пантелєєва, у роботі з дітьми у галузі дитячого дизайну педагог має розв'язувати загальні завдання:

- виховання у дітей інтересу, естетичного ставлення до навколишньої дійсності, творів мистецтва; благоустрою і прикрашання свого ігрового простору, найближчого оточення.

Практичні завдання:

- ознайомлювати зі способами площинного та об'ємно-просторового оформлення: моделювання, макетування (фасони і декор одягу, виготовлення аксесуарів);
- показувати, як слід планувати свою роботу за етапами: задум, ескіз, макет, втілення (самостійно або з дорослим);
- організувати участь дітей у створенні декоративних композицій до святкових ранків та розваг (фриз, панно, колаж); у архітектурно-художніх проектах (за сюжетами казок, за фольклорно-історичною темою, в контексті дизайну сучасного міста і села);
- вчити дітей використовувати сучасне обладнання (лекала, трафарети, степлери тощо) та різні матеріали: природні, штучні, дерево, камінь, тканина тощо. [88].

Як зазначено у парціальній програмі художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку "Радість творчості", серед завдань, які реалізуються у навчанні дітей старшого дошкільного віку з основ дитячого дизайну, найбільш важливими є:

- збагачення елементарних уявлень дітей про дизайн як

- мистецтво вигадувати й продумувати зовнішній вигляд предметів побуту, одягу, окремої кімнати, цілого приміщення тощо;
- розвиток конструктивних здібностей, здатності до доцільного просторового розташування різних предметів (співвіднесення за розміром, кольором, формою),
 - створення проектів дизайну різних об'єктів довкілля;
 - виховання інтересу до різних творчих професій (модельєр, дизайнер), ознайомлення із їх специфічними особливостями;
 - розвиток естетичного смаку та творчих здібностей, підтримка прагнення до оригінальності та самоствердження [66].

Підсумовуючи, окреслемо основні завдання занять дизайн-діяльністю для дошкільників.

1. Дати уявлення про дизайн як творчу діяльність людини, що організує своє життя за законами доцільності, гармонії, краси.

2. Допомогти розкрити специфіку дизайну та його результату – єдність користі та краси (функціонального та естетичного).

3. Сприяти формуванню естетичного ставлення до навколишнього предметного світу та дизайну як прояву життя людини (природної, матеріальної, соціальної, духовної).

4. Розширювати уявлення про види художньо-творчої діяльності; знайомити із працею дизайнера, художника-

конструктора, архітектора, народного майстра.

5. Розвивати естетичне сприйняття, творчу уяву, латеральне (гнучке, творче) мислення, універсальні художні здібності та виховувати якості людини праці – працьовитість, відповідальність, комунікативність, самостійність та ін.

6. Збагачувати досвід дизайн-діяльності на всіх її рівнях: сприйняття – виконавство – творчість (відповідно до вікових, гендерних, індивідуальних особливостей).

7. Створити умови для повноцінного особистісного зростання кожної дитини з урахуванням її індивідуальності. Практика роботи з дітьми у галузі дитячого дизайну засвідчує, що за умов правильної організації занять у дітей формуються художньо-творчі здібності, виникає бажання естетично перетворювати предметно-просторове середовище.

Самостійна робота

Проаналізуйте сучасні освітні програми з розділу художньо-естетичного розвитку дітей дошкільного віку «Радість творчості», «Я у Світі» та ін. й складить таблицю за основним завданнями з дизайн-діяльності для дошкільників.

4. Творчий розвиток дітей дошкільного віку у конструктивній діяльності

Дизайн-діяльність формується на базі й у надрах традиційних для дитячого навчального закладу занять

образотворчим мистецтвом, конструюванням і рукоділлям. Дитяче художнє конструювання вчені (Т. Космінська, З.Ліштван, Л. Парамонова, Л. Пантелеєва, М. Поддяжков та ін.) розуміють як творчу діяльність, якій притаманні ті самі етапи, що й діяльності дорослих.

Під дитячим конструюванням розуміють процес створення різних конструкцій, моделей, в яких передбачено взаєморозміщення частин та елементів, способи їх з'єднання. Конструювання є продуктивним видом діяльності, у процесі

Рівень дитячого конструювання, на думку вчених, залежить від рівня розвитку образного та просторового мислення, аналітико-синтетичної діяльності дитини, ступеня обізнаності з особливостями конструкторської діяльності, наявності інтересу до неї, а також уявлень щодо сенсорних властивостей предмета, його візуального образу, способах створення певного об'єкта творчості.

Як зазначає Г. Сотська, характерною рисою художнього конструювання у дошкільному віці є схожість з образотворчою діяльністю та грою, вироби дітей слугують для практичного використання (для гри, прикраси, театральних постановок, подарунків) [88].

На думку Г. Сотської, у художньому конструюванні, яке засвоюють діти дошкільного віку, прослідковуються характерні ознаки дизайну, адже у процесі створення дітьми

об'єктів виступають два фактори: утилітарний (функціональний) та естетичний (гармонія, краса) [88].

Конструювання як вид продуктивної діяльності дітей досліджувалося науковцями в різних напрямках: види конструювання; вплив конструктивної діяльності на розвиток психічних процесів дошкільників; умови і форми організації конструювання (А. Давидчук, О. Лурія, Л. Парамонова, М. Под'яков, Д. Ельконін та ін.).

Творчий розвиток дітей на заняттях з конструювання здійснюється за такими напрямками:

- за зразком та моделлю;
- за кресленнями й схемами,
- за умовами;
- за темою та задумом тощо. [51].

Використання різноманітних форм організації навчання конструювання (за зразком, за умовами, за темою, за задумом) може мати різну ступінь уявності та здійснюється у різній послідовності, в залежності від виду конструювання. Так, наприклад, дітям молодшого віку спочатку бажано пропонувати варіативні зразки за кожною темою, далі – завдання на їх перетворення, а потім вже за певною темою конструювання. Можливий варіант поєднання конструювання за зразком з конструюванням за умовами, перетворення зразка у сукупності з ускладненими умовами. Все це складає основу для формування у дошкільників узагальнених засобів конструювання, розвитку конструктивного мислення (М. Под'яков, Л. Парамонова та

інші) [51].

Вчені виокремлюють етапи формування конструкторської творчості та операційний склад комбінаторних розумових дій, які утворюються у процесі сприйняття, мислення та уяви.

Метою першого, підготовчого етапу є знайомство дітей зі способами просторового аналізу структури предмета, на основі яких стає можливим визначення його конструкції. Дітей навчають способам просторового аналізу *на основі зразка – малюнка, схеми*, аналіз яких дозволяє визначити, з якого матеріалу вони зроблені, а також як можливо з'єднати елементи між собою. Зразок при цьому виступає не моделлю закінченого результату діяльності, а засобом організації пошуку способів конструювання заданої структури. Дітей вчать виділяти основні частини предмету, які є загальними для всіх предметів даної групи, давати визначення формам предметів в цілому та його частинам, їх просторовому розміщенню, знаходити способи конструювання, зіставляючи форму елемента з формою конструкції тощо.

[51].

Конструкторські задачі при *роботі за кресленням, схемами*, малюнком пропонуються у двох варіантах: у першому діти повинні побудувати предмет, адекватний реальній споруді, у другому – предмет, аналогічний зображеному на ілюстрації. Дітям пропонується готова структура предмета, а засоби її перетворення вони знаходять самостійно, аналізуючи структуру. Спочатку попередній конструкторський задум діти створюють під керівництвом

дорослого, а далі – більш самостійно. Важливо навчати дітей засобам просторового аналізу на основі малюнка, схеми, де зображені окремі частини предметів, виділення яких дозволяє визначити матеріал, просторове розташування елементів. Разом з цим діти також отримують можливість проявити елементи власного пошуку у визначенні засобів конструювання [89].

Конструювання за схемою (кресленнями) є також одним із видів конструювання за зразком, та має багаті внутрішні ресурси розвитку творчих здібностей дітей. Як зазначено психологами, процедура співвідношення оригіналу та моделі (схеми) потребує від дитини розумових сил та пошукової активності. На схематичному зображенні дитина шукає певні параметри, притаманні цій конструкції. При цьому ідея народжується на основі детального аналізу ситуації, видозмінюється у ході практичних дій. В цілому узагальнене наслідування (Д.Ельконін), яке виражається в усвідомленому відношенні до зразків, у самостійному використанні знайомих засобів у незнайомих ситуаціях, сприяє переходу від відтворюючої діяльності до творчої.

Дослідження конструкторської діяльності дошкільників А. Лурієй та А. Мереновою підтверджують, що розвиток конструкторських умінь дітей залежить від характеру задач, які ставляться перед ними [89]. Якщо дошкільникам запропонувати побудувати конструкцію за готовими зразками, то під час виконання такого завдання діти не досліджують зміст завдання, не намагаються вивчити деталі конструктора, але наслідують готовий зразок. Однак, коли

дітям пропонують зразок конструкції іншого типу (який дає уявлення про загальний вид конструкції, без виділення окремих деталей), вони краще сприймають завдання, досліджують, з яких деталей складається конструкція. Такі завдання сприяють розвитку конструкторських вмінь дошкільників, пробуджують зріст їх спостережливості, уваги та мислення.

У цьому зв'язку актуальним стає вид конструювання *за спеціальними заданими умовами*, що спонукає дитину будувати споруди у своїй уяві, створювати задум відповідно до заданих потреб та технічних можливостей матеріалів []. У процесі вирішення задач формується вміння творчо визначати засоби конструювання і на цій основі створювати власні конструктивні задуми.

Введення суперечливих умов у конструкторську діяльність дитини створює основу для формування узагальнюючих засобів конструювання.

У навчанні конструюванню пропонується не тільки ускладнення конструкції, ускладнення практичних дій, але і організація активної пошукової діяльності дітей.

Використання творчих задач, проблемних методів, як показують дослідження К. Дункера, Т. Кудрявцева, І.Якиманської та інших авторів, є одним із головних факторів, які сприяють підвищенню ефективності процесу навчання, стимулюють дітей до активного, творчого пошуку нових знань [89].

Добре відомо, що оригінальне вирішення тієї чи іншої задачі забезпечується не відтворенням відомих правил, алгоритмів,

образів дій, а використанням таких асоціативних зв'язків, які дозволяють по-іншому сприймати задані властивості і відносини (комбінувати, перегруповувати, розглядати їх з різних точок зору і т. п.). Використання вже готових зразків полегшує засвоєнню знань, але знижує самостійність і пізнавальну активність, діти звикають відтворювати вже заданні зразки [42].

Для розвитку креативності дошкільників у конструюванні використовують прийоми: слічення, побудування, сканування, структурування та ін. Їх зміст подано у таблиці 5

Таблиця 5

Прийоми розвитку креативності дошкільників у конструюванні

Прийоми	Зміст
Слічення	зіставлення перцептивних образів
Сканування	перцептивна дія, яка включає в себе дві операції: виявлення різних елементів об'єкта та виділення одного або невеликого числа елементів в якості інформативного
Структурування	встановлення взаємного розташування частин, що складають ціле, внутрішню будову об'єкта

Систематизація	впорядкування структурованих зв'язків; аналіз складових компонентів, які потім об'єднуються в єдність закономірно розташованих і взаємопов'язаних частин.
Перекодування	назва об'єкта через подання його в образній формі
Угрупування	визначення особливостей матеріалу за групами за певними ознаками (за змістом, асоціаціями)
Добудовування	привнесення елементів в цілісну конструкцію, на основі об'єднання (узагальнення).
Асоціація	встановлення зв'язків за подібністю, суміжністю або протележністю.

У навчанні дітей конструюванню поєднуються інформаційно-рецептивний, репродуктивний, дослідницький та евристичний методи навчання. Все це передбачає використання дорослими поетапного показу виготовлення виробів, роз'яснення її послідовності, показ способів виготовлення, обстеження готового зразка,

актуалізація наявного досвіду дітей, самостійний пошук засобів конструювання та інше.

У процесі конструювання, як форми пошуково-конструкторської діяльності, цілеспрямовано розвивається креативність, конструкторське мислення дітей, за допомогою постановки творчих задач, створення проблемних ситуацій. [51].

Рішення творчих задач формує винахідливість, кмітливість, вміння планувати свої дії, шукати оптимальні рішення.

Вчені зазначають, що конструктивна творчість дітей розвивається від матеріалізації зразка до самостійної постановки проблеми: від ситуативного застосування визначених засобів конструкторської діяльності до стратегічної організації мислення; від суб'єктивної до об'єктивної новизни [89].

М.Под'яков вивчаючи комбінаторні здібності в рамках дослідницької поведінки людини визначив операційний склад пізнавальної комбінаторної діяльності, до якої входять такі специфічні розумові комбінаторні дії:

1) Дії маніпуляції це розумові дії суб'єкта, спрямовані на перебір елементів з метою подальшого відбору елементів для майбутнього об'єкта.

2) Дії побудови спрямовані на складання елементів у цілісний об'єкт. В діях побудови виділяються наступні операції: угруповання елементів за певною ознакою, з'єднання елементів один з одним, накладання, компоновка декількох об'єктів в уяві.

3) Дії добудовування – уявні дії приєднання додаткових деталей за певною ознакою до основної структури об'єкта.

4) Дії видозміни – це ряд дій з перебудови елементів об'єкта таким чином, що в результаті утворюється об'єкт з новими характеристиками. [89].

Планування своєї діяльності передбачає у дітей вміння подумки послідовно складати план дії, дібирати необхідний матеріал відповідно до конструкторського задуму.

Попереднє обдумування ходу роботи, теми або окремих її деталей (як прикрасити будинок, який матеріал потрібно використовувати) є важливою умовою для розвитку творчості дітей. Все це сприяє тому, що на самому занятті діти не втрачають часу, а одразу починають працювати, проявляючи у ході роботи творчість та винахідливість.

Розвиваючи конструкторське мислення дітей, дорослому слід використовувати засіб суміжного планування, домовляючись з групою дітей про те, що вони будуть будувати, який матеріал використовувати, з яких частин буде складатися об'єкт, чим його декорувати та інше. Або інший прийом: вихователь починає будувати, потім пропонує дітям продовжити розпочату ним справу та довести до кінця. Це дозволяє розвивати вміння розуміти план дорослого та самостійно його вирішувати [51].

Створення умов для дитячого експериментування з різними матеріалами (папір, природний, утилізований) дозволяє дітям використовувати властивості цих матеріалів у процесі пошуку різних варіантів втілення задуму, робить пошук варіантів рішення більш продуктивним та значущим,

розвиває у дошкільників комбінаторні здібності.

У процесі спеціально організованого навчання, розвиток конструювання у дошкільному віці проходить кілька етапів:

Таблиця 6

Етапи конструктивної діяльності дітей дошкільного віку

1. Творче визначення теми конструювання. Попередній задум конструкції відсутній. Творчі елементи проявляються тільки в ході практичної діяльності.
2. Формування вмінь створювати попередній задум конструкції з елементами новизни у способах конструювання, або у структурі предмету
3. У продуктивному виді діяльності на основі раніше засвоєних дитиною знань і відомих способів діяльності створюється новий варіант розв'язання практичного завдання
4. В процесі практичної діяльності задум доповнюється новими деталями, варіантами, трансформується.

У процесі саме такої діяльності, коли діти здійснюють самостійний пошук засобів та прийомів виконання задач, вони навчаються аналізувати, зіставляти, перевіряти правильність своїх дій, тобто поступово навчаються прийомам розумових дій. Поряд з цим формується спостережливість, кмітливість, розвиваються конструкторські здібності, вміння комбінувати, обмірковувати та шукати оптимальні рішення. Такі задачі викликають необхідність проявляти творчість, творчі конструкторські тенденції та розвивати комбінаторні вміння у процесі діяльності.

Рівень сформованості творчих конструкторських вмінь дошкільників можна діагностувати за певними показниками творчого конструювання:

кількість створених образів;

новизна;

оригінальність;

емоційна виразність;

наділення одних і тих же образів різними властивостями,

вміння будувати різні образи на одній основі;

вміння бачити ціле раніше частин;

інтелектуальна активність та зацікавленість дітей пошуковою діяльністю [51].

Навчання дітей дошкільного віку основ дизайну, що відбувається на основі художнього конструювання, базується на сприйнятті дитиною ознак конструктивного матеріалу різними органами чуття (дотику, зору),

формуванні просторових уявлень (форми, розміру, розміщення предметів та їх частин); створюється новий варіант розв'язання практичного завдання на основі раніше засвоєних дитиною знань і відомих способів діяльності

Самостійна робота

Ознайомтеся з характеристикою компетентності дошкільників за напрямом «Дитина у світі мистецтва». Зверніть увагу на зміст складових мистецько-творчій компетентності дошкільників, її пізнавальний, ціннісний, емоційний, оцінний, поведінковий компоненти

ТЕМА 5. ХУДОЖНЯ ПРАЦЯ ТА ДИЗАЙН У ЗАКЛАДІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

План

1. Принципи організації роботи з дошкільниками у галузі художньої праці та художнього конструювання (дизайну).
2. Форми навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну.
3. Методи навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну.
4. Творчі завдання й вправи у навчанні дошкільників художньої праці.

Ключові поняття: художня праця, принцип навчання, метод

навчання, форма організації навчання, заняття з художньої праці, методичний прийом, творчі завдання.

Рекомендована література

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. Режим доступу :https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf

2. Борин Г. В. Художня праця: навчально-методичні вказівки для проведення практичних занять студентів спеціальності. “Дошкільна освіта”. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2011. 89 с.

3. Котелянець Н. Художня праця і розвиток особистості дитини. Дошкільне виховання. 2002. №12. С. 16–19.

4. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової ; Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота та ін. – К. : Видавничий дім "Слово", 2012. – 367 с.

5. Художня праця та основи дизайну: навч. посіб. / С. Матвієнко. Ніжин: Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.

1. Організація роботи з дошкільниками у галузі художньої праці

У Базовому компоненті дошкільної освіти вказано, що дошкільна освіта виконує соціальне замовлення держави,

спрямоване на розвиток соціально активної особистості дитини дошкільного віку, самостійної, відповідальної, працелюбної, здатної до перетворення навколишнього світу. [3]. В освітньому процесі дошкільного навчального закладу використовується широке коло форм, методів і засобів стимулювання розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце займає художня праця.

Згідно з Концепцією дошкільного виховання в Україні за новими програмними вимогами в сучасних закладах дошкільної освіти використовується наступне трактування ручної праці дітей: *«художньо-продуктивна праця»* або *«художня праця»*

Художня праця – це творча діяльність дитини з різними матеріалами, в процесі якої вона створює корисні та естетично значущі вироби для ігор, праці, побуту. Художня праця має спрямованість на розвиток у дітей дошкільного віку естетичного сприйняття навколишнього світу, творчих здібностей, перших умінь і навичок в галузі художнього конструювання (дизайну)

Новітні запити суспільства щодо формування нової генерації громадян знайшли відображення в оновленому змісті національної освіти.

Державна національна програма "Освіта (Україна ХХІ століття)" головною метою загальноосвітніх навчальних закладів визначає "розвиток і формування соціально зрілої, працелюбної, креативної, творчої особистості громадянина України, здатного до свідомого суспільного вибору та збагачення на цій основі інтелектуального, культурного і економічного потенціалу народу" [88].

В освітньому процесі дошкільного навчального закладу використовується широке коло форм, методів і засобів стимулювання розвитку творчої особистості, серед яких особливе місце займає художня ручна праця.

Реалізація завдань з художньої праці для дошкільників сприяє розвитку здібностей, формування здатності до самовираження з пріоритетом розвитку емоційної сфери, набуття життєвих навичок під час освітньої та самостійної художньої діяльності.

Заняття художньою працею сприяють творчому розвитку дитини. В художній праці виражається творча активність дошкільника, його індивідуальність, кмітливість, винахідливість.

Метою навчання дітей дошкільного віку художньої праці є:

- формування комплексу необхідних знань, умінь, навичок художньо-конструктивної та художньо-перетворювальної діяльності відповідно до соціальних замовлень суспільства;

- виховання естетично розвиненої, творчої, соціально активної особистості;

– розвиток творчості дитини, сприяння її всебічному розвитку [88].

У сучасних нормативних документах дошкільної освіти в Україні – Базовому компоненті та чинних програмах зазначається, що одним із важливих завдань є розвиток особистості дитини: працелюбної, творчої, здатної до суспільного вибору. Реалізація цього завдання відбувається на основі сучасних підходів до розвитку дитини, добору новітніх технологій, методів та засобів її виховання.

Назва освітнього напрямку, до якого входить предметно-творча діяльність з художньої праці - “Дитина у світі мистецтва”. Мистецька освіта дошкільників не має на меті виховання художників, музикантів, акторів. Але здібності, якості, компетентності, що формуються і розвиваються в мистецьких видах діяльності, є інструментом творення дитини як особистості [3].

У новій редакції БКДО як Державного стандарту дошкільної освіти мистецько-творчу компетентність визначено як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів, емоційно-ціннісного ставлення до різних видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях, під час освітньої та самостійної діяльності.

Введення дитини дошкільного віку у світ мистецтва передбачає:

- розвиток здатності емоційно-чуттєво

сприймати об'єкти і явища довкілля;

- забезпечення умов для самовираження в процесі мистецької діяльності.

Мистецько-творча компетентність дитини формується як результат реалізації емоційно-орієнтованої моделі мистецької освіти. Її основою є діалогічність як спосіб існування та розвитку особистості, що передбачає: емоційну взаємодію з іншою особистістю; здатність створювати художні образи, засновані на особистісній якості образного пізнання світу; спільну діяльність дорослого і дитини в мистецькому середовищі [3].

У новій редакції БКДО як Державного стандарту дошкільної освіти мистецько-творчу компетентність визначено як здатність дитини практично реалізовувати свій художньо-естетичний потенціал для отримання бажаного результату творчої діяльності на основі розвинених емоцій та почуттів, емоційно-ціннісного ставлення до різних видів мистецтва, елементарно застосовувати мистецькі навички в життєвих ситуаціях, під час освітньої та самостійної діяльності [3].

Кожен з видів мистецької діяльності передбачає вільні дії дитини у створеному педагогом просторі на основі інтуїтивного досвіду та реалізації творчого потенціалу, який є в кожного малюка. Мистецька діяльність дітей дошкільного віку має бути процесом не лише зовнішньої дії, а й поступового опанування (розвитку та контролю) особистістю власних емоцій, руху від пізнання себе зовнішнього до відкриття свого внутрішнього світу. Тому

пріоритетним у мистецькій діяльності є розвиток здатності дитини до усвідомлення своїх внутрішніх глибинних прагнень, уміння викликати в себе позитивні емоційні стани, почуття, переживання та відтворювати їх у художніх образах. [51].

Дитячий дизайн – художньо-продуктивна діяльність, яка спрямована на розкриття особистості дитини, її індивідуальності, розвиток її творчого потенціалу, емоційно-ціннісного ставлення дитини до мистецтва, заснованого на співпраці та співтворчості, з використанням лише гуманних методів та прийомів. Говорячи про дитину-дизайнера, ми часто маємо на увазі дитину-художника, тому актуальним є формування емоційно-ціннісного ставлення дитини до мистецтва та мистецьких видів діяльності, а саме:

- цілеспрямоване застосування заходів, спрямованих на розвиток емоційної сфери дошкільників.

- здатність педагога вміло, своєчасно і тактовно долати перешкоди, які стоять на шляху до пізнання краси.

- створення умов для сприймання дитиною краси через емоції, переживання (“чудесний дотик до глибини душі”).

- апелювання до генетичного досвіду світосприйняття, що зумовлений первинністю зв'язку індивідуального розвитку з історією людства. Врахування взаємозв'язку й залежності естетичного розвитку дитини від морального та інтелектуального.

- налагодження безпосереднього процесу спілкування дитини з реальними об'єктами і явищами довкілля та їхніми мистецькими образами. журна

В художній праці виражається творча активність дошкільника – в умінні, готовності проявити свою індивідуальність, кмітливість, винахідливість у продуктивному виді діяльності на основі раніше засвоєних знань, умінь і навичок. Це самостійне інтегрування дитиною знань і відомих способів діяльності, у результаті чого створюється новий варіант розв'язання практичного завдання.

Художня праця дозволяє формувати в дітей засади конструктивних умінь та навичок і, значною мірою, сприяє їхньому творчому розвитку. Беручи участь у створенні оригінальних, самобутніх виробів з різних матеріалів, дитина не стільки відображає їх структуру, передає зовнішній вигляд, скільки виражає своє ставлення до зробленого. Користуючись кольором, формою, фактурою матеріалу, дитина шукає варіативні, оригінальні способи розв'язання творчого завдання, пов'язаного з виготовленням виробу.

У процесі художньої праці створюються умови для розвитку аналітико-синтетичного складу мислення, мовлення, пам'яті, уваги, уяви, вдосконалення пізнавальних і художньо-конструктивних здібностей дітей. Це, в свою чергу, забезпечує успішне оволодіння більш складним навчальним матеріалом. Завдяки включенню в структуру занять з художньої праці елементів творчості вирішується одне з найважливіших завдань дошкільної освіти – підготовка дітей до школи. [51].

Т. Єськова вважає, що організація та проведення занять з художньої праці будуть ефективними за наступних умов:

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів);

- відповідної професійної підготовки вихователів з художньої праці та основ дитячого дизайну;

- організації у дошкільному навчальному закладі змінних виставок творів мистецтва, а також постійно діючих музеїв дитячої праці; орієнтації педагогів на виготовлення дошкільниками виробів з елементами національного декоративно-прикладного мистецтва та розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів дошкільників до певних видів художньої праці;

- наявності творчих форм роботи дошкільних установ із сім'єю (різні конкурси на виготовлення дитячої іграшки, подарунків до свят, залучення батьків до гурткової роботи з ручної праці, спільні екскурсії, спостереження за трудовими процесами тощо);

- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи; організації співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці. [88].

Навчання дошкільників художньої праці, як й інші види навчальної діяльності, ґрунтується на основних положеннях дидактики мистецької освіти. Основною думкою мистецької концепції Б. Неменського є та, що принципи навчання мистецтва повинні бути теж "від

мистецтва", впливати із законів його розвитку. Головним завданням навчання мистецтва - вчити передавати почуття.

Вчений сформулював такі принципи навчання дітей мистецтва:

Принцип художнього уподібнення.

У реалізації цього принципу головну роль відіграє введення дітей в атмосферу співпереживання. Для чого застосовуються методи педагогічної драматургії, створення на заняттях ситуації уподібнення.

Принцип освоєння вживанням.

Даний принцип передбачає, що теоретичний матеріал, який дитина сприймає, вона реалізує у творчому продукті. Це дає можливість творчої самореалізації.

Принцип постійності зв'язку з життям.

Зв'язок із життям визначається для дітей у залученні їх до художньої праці, та реалізується через опору на емоційний та візуальний досвід дітей, їхні спогади, переживання, життєві спостереження, має використання у творчій роботі [88].

Принцип єдності форми і змісту в процесі навчання.

Перед педагогом ставиться завдання формувати у дітей уявлення про виразну сутність будь-якого елемента мови мистецтва, про те, що форма твору завжди обумовлена тією ідеєю, яка в ньому закладена, і не можна говорити про естетичні достоїнства у відриві від цієї ідеї, змісту твору. Це завдання допомагає розв'язувати метод постановки емоційно-відносинних завдань. Наприклад, злий і добрий

казковий герой.

Принцип створення потреби в набутті знань і навичок.

На думку Б. Неменського, дуже часто практичні навички та вміння даються дітям раніше, ніж розуміння значення цих навичок у втіленні художнього задуму. Слід створити умови, коли задум буде змушувати дитину шукати нові засоби художньої виразності. [88].

Аналізуючи особливості проведення роботи з дітьми дошкільного віку з художнього конструювання, ефективними щодо цього такі принципи організації навчання, як-от:

- принцип єдності утилітарного й естетичного (в будь-якому об'єкті дитячої праці повинен певною мірою бути присутнім пошук доцільних рішень і художньої виразності);
- пошук і конструювання нетрадиційних форм об'єктів (спрямування уваги дітей на творчий процес пошуку фантастичних форм з допомогою евристичних методів);
- принцип гармонійної цілісності (система завдань і вправ щодо вивчення основ композиції, розвиток образного бачення предмета);
- принцип активної співтворчості (залучення дітей до зразків високої культури дизайну, формування естетичного бачення виробу) [23].

2. *Форми організації навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну*

Освітний процес з формування мистецько-творчої

компетентності, входження дітей у світ мистецтва та інтеграція з ним, розвиток естетичної свідомості й залучення до художньої практики, задоволення потреби у самовираженні, набуття необхідних умінь художньої діяльності відбувається у різних формах навчання.

Форма навчання – це навчально-виховний процес у загальноосвітніх закладах різного типу (у тому числі – у ЗДО); це зовнішнє вираження узгодженої діяльності педагога і дітей, що реалізується за визначеним порядком та режимом.

Особливою формою організації художньої діяльності в закладі дошкільної освіти є самостійна художня діяльність. Вона розгортається у вільний від занять час за ініціативою дітей і має високий ступінь свободи дитини у виборі теми, матеріалів, видів художньої практики, початку та завершення роботи. Позиція педагога полягає у непрямому керуванні нею, а саме:

- педагог забезпечує дітям можливість набуття багатства та різноманітності зовнішніх вражень і транслює психологічну установку на перенесення їх у різні види художньої практики, формує мотиви самостійної творчості;

- педагог створює умови для виникнення самостійної художньої діяльності. Він організує сприятливе інформаційне та предметно-просторове середовище, піклується про наповненість його стимулювальними матеріалами;

- зміст та характер самостійної художньої діяльності визначає емоційно-інтелектуальний, художньо-естетичний

досвід дітей (інтерес, смакові уподобання, здібності, досягнення тощо);

- самостійна художня діяльність за змістом може інтегруватися із грою, театралізацією, декораційною, музично-ритмічною діяльністю, літературно-фольклорною діяльністю, розгортатися як підготовка до свят (оформлення залу, елементів костюмів, атрибутів, аксесуарів);

- продукти самостійної художньої діяльності дітей мають певну цінність у соціумі і педагог повинен забезпечити їхнє функціонування (наприклад, як сувенірів, подарунків, елементів оформлення помешкання, виставок тощо).

Педагогічна робота з сім'єю — одна з форм непрямого педагогічного керівництва самостійною художньою діяльністю та розвитку дитини в ній. Разом з батьками педагог дбає про створення умов для вияву дитиною художніх здібностей та отримує можливість для виявлення обдарованих дітей. [18].

Гурткова робота дає можливість вихователю розвинути у дошкільників прагнення пізнання науки і техніки, любов до творчості, технічні здібності та проводиться у таких формах як продуктивна праця, зустрічі з представниками різних професій, перегляди фільмів про виробництво, конкурси з виготовлення саморобок, виставки дитячих робіт, екскурсії. Гурткова робота допомагає вирішувати освітні та виховні завдання на більш високому рівні, з опорою на активний інтерес дошкільників, на їхню творчу ініціативу.

При організації гурткової роботи враховуються такі принципи:

- облік різних видів занять із дошкільниками із загальним навчально-виховним завданням.
- самостійність діяльності дошкільників;
- добровільність вибору, облік особистих нахилів дітей;
- доступність та послідовність у опануванні матеріалу та технік;
- творча ініціатива дітей.

Для успішного керівництва гуртковою роботою педагогу потрібно заздалегідь скласти план всіх заходів, намітити їхню тематику та узгодити їх із загальним планом роботи.

Гурткова робота допомагає дошкільникам набувати навичок опанування різних технік, дозволяє їм більшою мірою використовувати особистий досвід у праці, спонукає до взаємодії. Об'єкти для творчої роботи підбираються таким чином, щоб діти дошкільного віку могли виготовити їх з великим ступенем самостійності [18].

Робота у гуртках починається з вивчення дитячих інтересів, комплектування членів гуртка, складання плану, підготовки матеріалів та інструментів. Заняття зазвичай проводяться один раз на тиждень. Дуже цікаво та корисно для дітей проведення конкурсів виробів, сувенірів, технічних об'єктів. Виставки відбивають результати творчої діяльності дошкільників. Протягом року влаштовуються періодичні виставки, які зазвичай присвячуються знаменним датам, наприкінці року організуються звітні виставки. У різних формах роботи мають брати активну участь батьки.

Вихователь знайомиться з професіями батьків, місцем їхньої роботи, їх захопленнями у вільний час; дізнається, яку роботу вдома виконують діти, чи є у домі речі, зроблені руками дітей. З цією метою вихователем проводяться батьківські збори, круглі столи, індивідуальні консультації. У зміст спільної роботи вихователя та батьків включається знайомство з підприємствами, на яких працюють батьки, та можуть організувати на них екскурсії.

Екскурсія планується наперед. Тема екскурсії, її мета та характер узгоджуються з цілями та вимогами програми. Екскурсія принесе реальну користь лише в тому випадку, якщо вона буде ретельно продумана та охоплюватиме конкретне коло питань. Екскурсія передбачає підготовку дітей дошкільного віку до екскурсії, власне її проведення та підбиття підсумків. Під час екскурсії застосовуються різноманітні методичні прийоми: оповідання, пояснення, покази, бесіда, демонстрації. Водночас дошкільнята проводять на екскурсії цілеспрямовані спостереження, замальовки, збирають матеріали (зразки) для колекції чи виставки. На особливу увагу заслуговує екскурсійна розповідь. За підсумками екскурсії діти готують вироби, альбоми, малюнки. [19].

Формою організації занять з художньої праці та дизайну є заняття. Це особлива форма спілкування педагога з дитиною, яка традиційно вважається формою організованого навчання.

Заняття – форма дошкільного навчання, за якої вихователь, працюючи з усією групою дітей у встановлений режимом час, організовує і спрямовує пізнавальну діяльність з урахуванням індивідуальних особливостей кожної дитини

Особистісно-орієнтована модель освіти потребує адекватних підходів до класифікації занять образотворчою діяльністю. Головна вимога до них — забезпечення діалектичного зв'язку свідомості і діяльності, реалізація поліфункціонального, інтегрованого підходу. На заняттях діти опрацьовують тему, запропоновану вихователем (нова інформація, уточнення відомого, пошук власного способу розв'язання), або творчо реалізують набуті навички та вміння у самостійно обраній темі.

Проведення занять у контексті особистісно-орієнтованого навчання має такі завдання:

- розвинути у дітей інтерес до навколишньої дійсності, до активних пошуків форм та засобів її відображення і творіння за допомогою художньої практики;
- навчити дітей естетичного сприймання світу: природи, її об'єктів та явищ, предметів, мистецтва, людей і стосунків між ними, себе самого як активну й успішну особистість, творця краси та художника;
- прилучити дитину до світу мистецтва, активного

оволодіння зображальними матеріалами, техніками створення зображень, способами творчих дій;

- реалізувати програму збереження здоров'я і формування в дитини позитивної налаштованості на світ, гармонізації стосунків з ним за допомогою краси, художньої практики, творів мистецтва. [51].

Взагалі будь-яке спілкування педагога з дітьми можна назвати «заняттям», адже воно передбачає пряме чи непряме навчання, освіту, розвиток.

Практика сучасних дошкільних навчальних закладів визначає широкий спектр видів занять, серед яких: комбіновані, інтегровані, комплексні, сюжетні, сюжетно-ігрові тощо. Характеристику кожного з цих та інших видів занять з огляду на їх педагогічний потенціал ґрунтовно подано в праці Н. Гавриш "Сучасне заняття в дошкільному закладі" [80].

Традиційно заняття з художньої праці проводиться як предметне, на таких заняттях звертається увага на опанування дітьми навичок практичної роботи з різними матеріалами (природним матеріалом, глиною, солоним тістом, утилізованим матеріалом тощо).

Заняття з художньої праці проводяться з дітьми дошкільного віку один раз на тиждень. У ЗДО художня праця дітей проводиться у час, відведений у структурі організації життєдіяльності для ігор, перед обідом, після сну, а влітку та навесні – вранці, коли діти приходять у заклад.

Освітнє, навчальне спілкування передбачає певні форми організації дітей:

- індивідуальне;
- групове;
- фронтальне.

Індивідуальне спілкування є діалоговою формою, яка є доцільна під час спостережень у довкіллі, розглядання побутових предметів, об'єктів природи, арт-об'єктів (творів дизайну, продуктів творчості дитини); проведення вправ та експериментування з матеріалами.

Групове спілкування переважно є формою спільних вправ, дій, спрямованих на уточнення знань та осмислення способів дій. Педагог об'єднує кількох дітей у групу з власної ініціативи (наприклад, помітивши типові інтереси), за ініціативою та бажанням дітей (наприклад, у спілкуванні з обдарованими дітьми).

Фронтальне спілкування передбачає роботу вихователя з усією групою дітей (наприклад, введення нового інформаційного матеріалу, способу, виду художньої практики; творчі проекти, діагностика досягнень дітей).

Базовий компонент дошкільної освіти та особистісно-орієнтований підхід передбачають діалектичний зв'язок розвитку художньої діяльності з активним ознайомленням з теорією та практикою мистецтва. Тому за характером діяльності та змістом розрізняють такі заняття:

- теоретичні (мистецтвознавчі);
- практичні (зображальні);
- комбіновані (взаємозв'язок художньої теорії та естетичної практики);
- комплексні, інтегровані (грунтуються на синтезі та

взаємодії мистецтв). [51].

Теоретичні заняття головною метою мають введення дитини у світ мистецтва, ознайомлення з поняттям «мистецтво», його видами та жанрами, творчим процесом та інше.

Навчання дошкільників художньої праці відбувається на відповідному занятті (починаючи із середньої групи), яке є основною формою організації освітнього процесу у дошкільному навчальному закладі.

Тип заняття зумовлений його метою: діагностичне, інформаційне, корекційно-розвивальне (закріплювальне, уточнювальне).

Художня праця вводиться до освітнього процесу після того, як діти набули необхідних умінь у галузі зображальної діяльності на заняттях з конструювання, ліплення, аплікації. Окрім того, до старшої групи дошкільники вже мають навчитися аналізувати зразок, схему, малюнок, виокремлювати частини виробу, визначати способи їхнього поєднання, співвідношення, розташування, розміри, розташування в просторі тощо [88].

Особливістю художньої практики, що визначається в заняттях художньою працею, є її наближеність до художнього типу конструювання, що уможливорює також використання вихователем таких форм організації навчання, які традиційно застосовуються у зображальній діяльності (у роботі з конструювання). Вихователь, з огляду на готовність дітей до художньо-продуктивної діяльності, має можливість

використовувати наступні форми організації навчання дошкільників художньої праці, заґрунтовані на конструюванні (Р. Буре, Л. Калуська, Н. Луцан, Г. Пантелєєв, Л. Парамонова, І. Цюпак):

Занятт з художньої праці можна класифікувати за технікою роботи з різним матеріалом таким чином: робота з папером і картоном, робота з природним матеріалом, робота з утилізованим матеріалом.

Робота з папером широко використовується на заняттях художньої праці та має практично необмежені можливості щодо варіювання конструкцій, тому що папір легко піддається обробці. Дошкільнята виконують з паперу двовимірні (робота на площині) та тривимірні конструкції. Художнє конструювання з паперу сприяє розвиткові мислення дошкільнят, їхньої творчої уяви, художнього смаку, почуття пластики. Працюючи з папером, діти отримують уявлення про різні його види: малювальний, глянцевий, обгортковий, шпалерний; картон, наїтвікартон тощо. Вивчення властивостей паперу дошкільниками відбувається у практичному засвоєнні різних дій з ним: папір можна розривати, жмакати, згинати, складати, розрізати. Існують різні техніки роботи з папером: виготовлення іграшок способом складання аркуша паперу навпіл; згинання і склеювання; згинання, надрізання і склеювання; складання в різноманітних комбінаціях; за допомогою викрійок [51].

Завдання у роботі з папером такі:

- ознайомити з різними видами паперу: кольоровий з набору для творчості, гофрований, газетний, серветки та інше.

- ознайомити дитину із властивостями паперу;
- допомогти дитині засвоїти елементарні операції:
- розвивати інтерес до конструювання.
- допомогти засвоїти дітям основні способи конструювання з паперу;
- формувати вміння добирати розмір і колір паперу відповідно до призначення виробу;
- навчити підкреслювати образну характеристику предмета співвідношенням кольорів, допоміжними деталями;
- розвивати спостережливість, образне сприйняття;
- розвивати інтерес до створення різноманітних образів [51].

Використання простих технік із самого початку навчання дітей конструювання з паперу сприяє досвіду самовираження і створює умови для подальшого становлення дитячої творчої діяльності, особистості дитини як експериментатора.

Завдання навчання конструювання дітей старшого дошкільного віку.

- розвивати інтерес до самостійного вивчення особливостей паперу і картону;
- вчити дітей враховувати властивості паперу та картону під час створення іграшок;
- оволодівати вміннями передавати характерні особливості форми, розміру, пропорцій іграшок, співвідношення їхніх частин;
- розвивати почуття кольору, лінії, форми, композиції;
- прикрашати вироби аплікацією, підсилюючи образну та емоційну виразність;

- вчити дітей аналізувати створені ними іграшки [51].

Конструювання з природного матеріалу за своїм характером ближче до художніх видів продуктивної діяльності, ніж до технічних. Створюючи образи, діти виражають своє ставлення до них, передають їхній характер, що дає змогу відзначати художню природу цих образів. Дитина бере натхнення безпосередньо з природи і створює речі, які вражають своєю красою і неповторністю, фантастичними формами та їхньою пластикою. У природних матеріалах діти бачать красу й узгодженість форм, гармонію. Природний матеріал активує сприймання дітей, залучаючи у цей процес різні аналізатори: зір, слух, нюх, дотик, збуджує фантазію.

Завдання навчання конструювання з природного матеріалу для дітей старшого дошкільного віку такі:

-розвивати вміння передавати красу природи в художніх образах;

-розвивати інтерес до вивчення особливостей різних видів природного матеріалу:

-залучати дітей до пошукової діяльності: бачити у формах природного матеріалу схожість з предметами, знаходити способи художнього втілення образів;

- розширювати можливості використання основних способів і прийомів створення образу, застосовувати різні способи з'єднання частин виробу;

-навчати дітей добирати додаткові деталі для підкреслення образної характеристики предмета;

- формувати у дітей вміння створювати образи з

урахуванням загального сюжету, що деталізує і збагачує образ, та специфіки природного матеріалу;

-спонукати дітей виготовляти кілька варіантів одного образу (заміна деталей чи природного матеріалу). Ознайомлюючи дошкільнят з інструментами, які потрібні для роботи з природним матеріалом (ножиці, шило, голка), слід підкреслити, що шилом користується лише вихователь. Треба показати і пояснити дітям способи з'єднання частин виробу за допомогою пластиліну, клею, гілочок, сірників без голівок, ниток, дроту, заохочувати дітей комбінувати жолуді, шишки, каштани тощо в процесі конструювання, що сприятиме розвитку інтересу до вивчення особливостей різних видів природного матеріалу. [51].

Конструювання з утилізованого матеріалу. Під утилізованим (використаним) матеріалом розуміють ті предмети, які втратили своє побутове призначення (упакування, коробки, флакони тощо), та залишки матеріалів. У грі з цими матеріалами діти набувають практичного і життєвого досвіду, у них розвиваються прагнення до творчості, раціональне та економне ставлення до речей.

Конструювання з використаного матеріалу за своїм характером більш наближене до художнього конструювання, ніж до технічного. Завдання конструювання з утилізованого матеріалу для дітей середнього дошкільного віку.

-заохочувати дітей досліджувати різні види утилізованих матеріалів;

- формувати у дошкільників уміння аналізувати

матеріал як основу майбутнього виробу;

- виготовляти вироби з готових форм без їхньої зміни з добиранням додаткових деталей;

- створювати предмети відповідно до задуму та призначення виробу;

- створювати різні варіанти одного виробу [51].

Розглядаючи різні використані матеріали, діти намагаються побачити у них певні образи: яку фігуру нагадує, на що схожий. Вихователь пропонує дітям подумати про деталі, які допоможуть створити образ, впізнати його.

У роботі з дітьми старшого дошкільного віку вихователю доцільно застосовувати такі методи: «перетворення» — спроба дати старому предмету «нове життя» і новий образ (розробка варіантів застосування об'єкта, що втратив своє побутове призначення, його модифікації, визначення нових змістових сторін об'єкта для його подальшого використання); «прямі аналогії», «фантастичні аналогії» — спроба побачити в коробці, пластиковому або пластмасовому посуді певний образ.

Отже, підсумуємо, організація та проведення занять з художньої праці у сучасному навчальному закладі буде ефективною за наступних умов:

- наявності розвивального середовища для занять дітей художньо-продуктивною діяльністю (обладнаних майстерень, куточків праці, добору необхідних інструментів і матеріалів);

- відповідної професійної підготовки вихователів з

художньої праці та основ дизайну;

- організації у дошкільному навчальному закладі виставок, музеїв національного декоративно-прикладного мистецтва мистецтва;

- розвиток креативного мислення, здібностей та інтересів дошкільників до певних видів художньої праці;

- гурткова робота з ручної праці, екскурсії, спостереження за трудовими процесами, залучення батьків тощо);

- надання можливості дітям самостійного вибору засобів, матеріалів та інструментів під час роботи;

- організація співпраці дітей з однолітками на заняттях та свідомого засвоєння суспільно корисного значення праці.

3.Методи навчання дошкільників художньої праці та основ дизайну.

Реалізація завдань Базового компонента дошкільної освіти в Україні та особистісно-орієнтованого підходу до виховання й розвитку дитини, що стосується формування у дітей творчості, креативності, вимагає розширення її життєвого простору за рахунок використання різноманітних педагогічних технологій і новітніх, більш ефективних форм роботи з дошкільниками.

Під методом навчання в сучасній педагогіці розуміється модель єдиної діяльності викладання та навчання, яка конструється і реалізується у конкретних формах навчальної роботи. Вагомий вклад в розробку теорії методів

навчання зробили такі вчені, як А. Алексюк, Ю. Бабанський, Н. Верзілін, Е. Голанд, М. Данилов, М. Левін, І. Лернер, М. Скаткін, М. Махмутов, Т. Шамова, С. Шаповаленко. Для кожного з авторів характерний свій підхід до класифікації методів навчання [51].

У галузі художньої праці метод є способом взаємопов'язаної діяльності педагога та вихованців, під час якої останні набувають теоретичних знань про працю людей, матеріали та інструменти, про планування технологічного процесу створення виробів. Для того щоб вихователь при проведенні занять з художньої праці мав змогу дібрати найбільш ефективні методи навчання дітей художньопродуктивної діяльності, він повинен знати їх різні класифікації. Класифікація традиційних методів навчання, в основі якої розглядалося джерело передачі інформації та характер її сприймання, була запропонована Е. Голанд, Н. Верзіліним, С. Шаповаленко:

1. Словесні методи: пояснення, мистецтвознавча розповідь, бесіда, художнє слово, інструктаж, робота з книгою, обговорення, метод порівняння, оцінка, заохочення, схвалення, порада, аналіз готових робіт тощо.

2. Наочні методи: спостереження, спостерігання за діями педагога, розглядання картин, арт-об'єктів, об'єктів природи, перегляд відеоматеріалів, ілюстрування, демонстрування, порівняння тощо.

3. Практичні методи: показ способів, технік і прийомів роботи, виконання практичних вправ у різних художніх техніках, експериментування з різними матеріалами,

планування, конструювання, проектування, моделювання, допомога вихователя тощо [88].

Значний внесок у розробку дидактичних засад навчання вніс Ю. Бабанський. Він підрозділяв усі існуючі методи на три великі групи:

Методи мотивації:

1) методи формування інтересу (гра, емоції, діалог, бесіда); 2) методи формування обов'язку та відповідальності (заохочення, осуд, вимога).

Методи організації:

1) перцептивні (передача інформації): словесні, наочні, аудіовізуальні, практичні;

2) логічні (індукція, дедукція, аналогія);

3) гностичні (розвивального мислення) (методи проблемного навчання і репродуктивний метод);

4) методи самостійної роботи. [88].

Методи контролю і самоконтролю. Широкого розповсюдження в освітній практиці набула класифікація методів навчання за І. Лернером та М. Скаткіним, що включає в себе такі методи: 1. Інформаційно-рецептивний. Під ним автори розуміють пряму передачу дітям знань. Завдання педагога при цьому зводиться до вміння організувати сприймання, систематизувати й структурувати навчальний матеріал. Цей метод використовується вихователем у процесі спостережень, обстежень предметів, при розгляданні предметів, картин, виробів декоративно-ужиткового мистецтва, предметів та явищ навколишнього життя. Особливу увагу вихователю слід звернути на

організацію попередньої роботи з дошкільниками за використання інформаційно-рецептивного методу – заздалегідь обрати об'єкт для обстеження або спостереження, продумати запитання, які допоможуть спрямувати увагу дітей на ті характерні риси об'єкта, які діти будуть втілювати в майбутній творчій роботі з художньої праці.

2. Репродуктивний. Передбачає передачу тим, хто навчається, способів діяльності, тобто умінь і навичок. У роботі з дітьми на заняттях з художньої праці в основі цього методу лежить вправляння – багаторазове виконання тих чи інших дій з метою опанування навички роботи з матеріалом або у галузі художніх технік.

3. Частково-пошуковий. У цьому разі поставлену проблему діти вирішують самостійно або під керівництвом педагога. Частково-пошуковий метод використовується тоді, коли педагог пропонує дітям виконати творче завдання: та активізувати попередній досвід дітей, спрямувати їх на розв'язання нового завдання.

Вихователь на етапі обговорення задуму майбутньої роботи повинен спрямувати пошукову активність дітей на визначення головної ідеї твору, його образу, а потім уточнити з дошкільниками, які способи такого творчого втілення вони оберуть.

4. Дослідницький метод використовується з метою навчання дітей пошуку самостійного розв'язання художньо-творчого завдання. В основу дослідницької діяльності дітей покладено гуманістичні підходи педагогіки співробітництва

дитини й дорослого – створення атмосфери, в якій дитина може діяти, набувати знань самостійно. Даний метод характеризується тим, що педагог конструє творчі завдання, а діти самі визначають проблему і шукають шляхи її розв'язання.

Дослідницький метод тісно пов'язаний з дитячим експериментуванням. Методичні вказівки стосовно проведення занять з дітьми з використанням експериментування подано в наукових працях М. Поддякова, І. Куликовської, Н. Совгір, Ф. Сохіна, С. Ніколаєвої, Г. Беленької, Н. Яришевої, О. Дибіної, Л. Калуської, Т. Жуйкової та ін. На заняттях з художньої праці цей метод може застосовуватися, перш за все, щодо ознайомлення дітей із властивостями та конструктивними можливостями матеріалів, які добираються для створення виробу. Використання дослідницького методу робить заняття з художньої праці більш цікавими, змістовними для дітей.

3. *Проблемний виклад.*

Завдання педагога при використанні даного методу – поставити перед дітьми проблему, показати протиріччя та хід його розв'язання. Реалізації методу проблемного викладу на заняттях з художньої праці сприяє запровадження вихователем проблемних завдань. Логіка постановки проблемних завдань спрямована на самостійне знаходження дітьми нових для них способів дії, тобто завдань проблемного характеру. Постановка перед дітьми таких завдань сприяє розгортанню пошукової діяльності, що

складається із практичних спроб використання різних способів створення конструкції чи виготовлення виробу; аналізу умов завдання з метою знаходження найбільш адекватних способів його розв'язання й практичного втілення задуму.

Метод етапності. Педагогічна цінність класичного методу етапності, на думку Г. Пантелеєва, полягає не в механічному засвоєнні дітьми цієї послідовності, а в пробудженні в них авторського ставлення до дизайн-проектування. Цей метод передбачає певну фазовість у розв'язанні проектного завдання. Спочатку формулюється головне завдання, потім розв'язуються проміжні: виконуються малюнки (ескізи) і макети майбутньої композиції. У цьому разі створене (панно, костюм, інтер'єр) уособлює собою завершений проект. Виконуючи ескізи і макети майбутніх споруд, конструкцій, діти повніше розкривають свій творчий потенціал, засвоюючи при цьому певну послідовність дій [51].

Метод макетування (моделювання) дизайн-виробів – класичний прийом проектувальника. Заняття макетуванням – важлива складова декоративної, соціопросторової творчості, витоки архітектурно-художньої освіти дітей. Використовується цей метод переважно у практиці шкільного навчання. Вже з чотирьох-п'яти років діти розуміють, що у реальних предметів можуть бути замітники (їх зменшені копії), що площинні геометричні фігури (квадрат, коло тощо) можуть заміщувати на плані реальні тривимірні об'єкти (стіл, стілець, шафу тощо). Діти старшого

дошкільного віку вміють розміщувати реальний предмет на плані або в макеті кімнати [88].

Ефективність методів навчання залежить від правильного добору вихователем методичних прийомів: логічних і технічних. У навчанні дітей художньої праці методи використовуються в різних ситуаціях, часто чергуються, взаємодоповнюють один одного: бесіда переходить у пояснення, роз'яснення поєднується з демонструванням тощо. [88].

4. Творчі прийоми у навчанні дошкільників художньої праці.

Психологами було виявлено, що створення нового (ідей, об'єктів, способів дій) здійснюється такими базовими стратегіями мислення, як комбінування, аналогізація, виявлення нових зв'язків та перенесення функції одного об'єкта на інший.

Методичні прийоми, засновані на цих стратегіях, розроблені та широко застосовуються в технічній творчості.

Комбінування - поєднання даних елементів у нові більш-менш незвичайні комбінації - є базовою "технікою" уяви, причому комбінації можуть бути як оригінальними, так і абсурдними.

Перенесення функцій одного об'єкта в інший - суть одного з перших методів технічної творчості, розробленого в 20-ті роки професором Берлінського університету Ф. Кунце

(метод каталогу). У 50-ті роки метод був удосконалений Ч. Вайтінг і отримав назву методу фокальних об'єктів. В основі методу лежить штучне наділення об'єкта, який потрібно удосконалити, ознаками інших, випадкових об'єктів. При цьому нові ознаки надають удосконаленому об'єкту нових властивостей, що забезпечує можливість виконувати нові функції.

Аналогічні процеси оперування об'єктами та його взаємозв'язками застосовують у технічному творчості під час пошуку ідей нових рішень, отже методи технічного творчості можна використовувати у розвиток творчої уяви

Комбінування як можливість систематизувати процес перебору варіантів – суть методу морфологічного аналізу, розробленого у 30-ті роки швейцарським астрофізиком Ф. Цвіккі. У основі методу - вибір найважливіших характеристик майбутнього об'єкта чи технології та його систематизований перебір. Нове поєднання цих характеристик дозволяє отримати новий об'єкт чи нову властивість.

Для активізації мислення та управління ним, У.Гордон запропонував використовувати аналогізацію (під аналогією розуміється встановлення подібного):

- особиста аналогія, або емпатія, пропонує "вжитися" в образ об'єкта, що розглядається, відчуті його стан і на основі власних відчуттів знайти і запропонувати найбільш оптимальний варіант рішення;

- символічна аналогія - знаходження короткого символічного опису завдання чи об'єкта, зазвичай, у формі поєднання прикметника з іменником, які у формі парадоксу

характеризують сутність об'єкта. Літературним аналогом символічної аналогії є оксюморон, та її поетичної формою вважатимуться метафору;

-фантастична аналогія пропонує викласти завдання у термінах казок, міфів, легенд, а також пошукати рішення у фантастичній літературі.

Для формування у дітей уяви добре зарекомендували себе методи евристики. Евристика – (від грец.) знаходжу, шукаю, відкриваю. Зокрема, метод РТУ – розвитку творчої уяви. Автор цього методу Г.С. Альтшуллер пропонує більше 35 прийомів активізації уяви. Вони доступні для розуміння навіть дітям, наприклад:

Приєм «зменшення-збільшення» Перетворювати можна практично всі: розміри, вага, зріст, відстань та ін. Так народилися казкові персонажі Хлопчик-с-пальчик, Гулівер, Дюймовочка та ін.

Тут потрібно пофантазувати і змусити, наприклад, солом'яне опудало, рухатися, думати, відчувати, розмовляти, жартувати.

Додавання до об'єкта фантастичних властивостей. Цей прийом у фантазіях автора дозволяє звичайним килимам злітати в небеса, чоботям розвивати швидкість автомобілів, а блюдецє перетворює на ноутбук на рідких кристалах, який за допомогою інформаційної мережі зв'язується з бажаним об'єктом.

Для розгортання процесу творчості запрошуємо до заняття чарівників: чарівник Прискорення-Уповільнення, чарівник Зворотного Часу, чарівник Переплутування Часу,

чарівник Зупинки Часу, Машина Часу, Дзеркало Часу. Прекрасний спосіб опинитися в ближньому та далекому минулому будь-якої країни, і бути там у будь-який час. Розглянути та відчути на собі вимоги місцевого побуту та етикету.

Метод перенесення властивостей пропонується на занятті, коли треба на об'єкт перенести властивості довільно вибраних об'єктів та його відповідно удосконалити. Наприклад, удосконалимо таким чином нитки. Виберемо об'єкти: лампочка, повітряна кулька. Перенесемо на об'єкт нитки їх властивості: свічення, тепло, легкість, непотоплюваність. Результат: якщо зв'язати з таких ниток светр, то можна, не боячись, бути в темряві; светр невагомий і при цьому дуже теплий, у воді діє як рятувальний жилет.

Прийом абсурду також можна використати на заняттях з художньої праці та дизайну. Назва говорить сама за себе, абсурд – нісенітниця, безглуздість (від лат. *absurdus* – безглуздий). Як окремий варіант - «абсурдні вчинки», де пропонується пофантазувати на тему, чого не можна зробити в реальному житті. «Абсурдні об'єкти» - пропонується вигадати свій, нікому невідомий об'єкт із випадкового набору букв. Що може являти собою, наприклад, предмет (або жива істота) під назвою ЛУКИ? Чим він корисний чи шкідливий? Де живе? На кого схожий? Можливо, це пристосування для навчання? А може, це космічна істота, яка схожа на земну вівцю, дає шерсть, тільки живе не в нашій Галактиці?

Асоціація – це зв'язок між окремими образами, за яких один викликає інший. Це пов'язування будь-яких властивостей, якостей: за суміжністю (близькістю), за подібністю, контрастністю. Наприклад, у формі клаптика тканини раптом побачити... забавного крокодила.

Основною формою роботи з дошкільнятами є сюжетна гра. Через гру дитина більш емоційно та природно вирішує навчальне завдання. Використовуючи дані прийоми, перетворюється будь-який об'єкт або частина його, або місцезнаходження (довкілля). Складається оповідання, у якому головним є вирішення проблем, що виникають у зв'язку з фантастичним перетворенням якогось об'єкта. Ідея полягає у відповідності незвичайного об'єкта з навколишнім світом.

Для навчання дітей в ігровій формі запрошуються чарівники:

1. Чарівник Збільшення-Зменшення (дитина вибирає об'єкт та його властивості та здійснює фантастичне перетворення).

2. Чарівник Дроблення-Об'єднання (вибраний об'єкт дробиться на частини і переплутується структурою, або змінюється своїми частинами з іншими об'єктами).

3. Чарівник Пожвавлення-Скам'янення (вибраний об'єкт або його частина стають максимально рухомим або абсолютно нерухомим).

4. Чарівник Навпаки (у об'єкта виявляється будь-яка властивість і перетворюється на протилежне).

Вихователь пропонує дітям вибрати одне з перетворень об'єкта та відповісти на питання педагога:

- Що відбувається з цим об'єктом?
- Які почуття відчуває об'єкт?
- Як він сприймає навколишній світ?
- Як докільця ставиться до перетвореного об'єкта?
- Що хорошого-поганого має об'єкт з новими властивостями?
- Які проблеми виникають у об'єкта з навколишнім світом?
- Як фантастичний об'єкт може допомогти вирішити проблеми оточуючих?

• Як оточення може узгодитись із зміненням об'єктом?

Запропонувати дітям скласти закінчену розповідь за результатами обговорення. За підсумками створеного тексту вигадується назва оповідання-фантазії.

Прийоми фантазування мають бути добре знайомі дітям. Наприклад, коли оголошується фантастичне перетворення, вибирається спочатку об'єкт або його частина, запрошується “Чарівник”, проводиться перетворення і описується об'єкт з незвичайною властивістю.

• Доцільно провести серію занять з однієї теми з включенням нових прийомів фантазування. Колективно складаються фантастичні оповідання, вихователь може змінювати ідею.

• Надалі необхідно диференціювати завдання – тобто розподілити чарівників між дітьми та запропонувати скласти самостійно або командами фантастичні оповідання

На заняттях з художньої праці з вирішення нестандартних завдань, виходу з тупикових ситуацій, на активізацію творчого мислення можна запропонувати евристичні методи [23].

До них відносяться, наприклад, такі: «Декомпозиція та принцип послідовного наближення» - розкладання складного завдання на складові та послідовне вирішення ланцюга приватних завдань. Цей метод обумовлений фізіологічним порогом сприйняття, нездатністю мислення переробити інформацію, що сприймається, в рамках певно заданого часу. Цей метод застосовується тоді, коли проблема має кілька етапів розв'язання.

«Метод перевизначення» - один з ефективних методів підвищення гнучкості мислення, є серією питань щодо застосування об'єкта в його справжньому вигляді, при модифікації, після закінчення терміну експлуатації тощо.

«Навідне завдання – аналог» - вирішення подібного завдання та визначення тих показників, які заважають вирішенню даної. Такий прийом зазвичай використовується, коли виникають труднощі у використанні технічних прийомів та навичок, на етапі зародження чи оформлення задуму у матеріалі.

"Перелік недоліків". Метод полягає у складанні розгорнутого переліку недоліків об'єкта та пропозиції оптимальної кількості варіантів його вдосконалення (не замислюючись над способами його практичної реалізації), що дає можливість якісно модернізувати предмет.

«Синектика» – у перекладі з грецької, поєднання різноманітних елементів. Її особливість у використанні ретельно відібраних типів, аналогій у проміжку між отриманням інформації та результатом. Схематично процес можна так:

У синетичній методиці використовується чотири види аналогії, які дозволяють поглянути на завдання по-новому і тим самим збити психологічну інерцію. [23]

1.«Пряма аналогія» передбачає пошук вихідних аналогій, процесів в інших галузях знань, у природі, техніці.

2. «Символічна аналогія», яка набула форми конкретного прийому «пошук назви книги». Оригінальність прийому - дуже стиснутою формулюванні ключового сенсу, обраного при розгляді проблеми або пов'язаного з запропонованою аналогією. Також це може бути символічний опис об'єкта у формі іменника з прикметником, яке в парадоксальній формі або у вигляді метафори характеризує сутність об'єкта.

3. «Особиста аналогія» (емпатія) – метод застосування у ролі, що використовується під час вирішення виключно складних проблем. Емпатію рекомендують застосовувати в три послідовні прийоми: опис уявного об'єкта від першої особи; опис емоцій та почуттів, що приписуються об'єкту від першої особи; «ототожнення себе» з елементом об'єкта.

"Фантастична аналогія" пропонує використовувати при описі завдання терміни казок, міфів, легенд, фантастичні приклади з літератури.

Один із способів формування ідей – «асоціативний прийом», може дати найбільший ефект у тому випадку, якщо творча уява звертається до різних ідей, і одна ідея виникає на основі іншої. Як зауважує дослідник П.Хілл, уміння висловлювати ідеї вимагає постійної практики і може вдосконалюватися шляхом пізнання навколишньої природи, навколишніх предметів та повсякденних подій. [23]

«Прийом несподіваних змін»

Використовується для того, щоб направити творчий процес новим шляхом. Варіанти зміни можуть бути різні та даватися як у явній, так і у прихованій формі; на різних етапах виконання; як у виникненні задуму, і у його матеріального втілення.

«Прийом абсурду»

Можна використовувати як розминку перед початком занять чи процесі роботи підтримки творчої атмосфери. "Метод абсурдних вчинків" - пропонує пофантазувати на тему, чого не можна зробити в реальному житті.

«Неіснуючі літери (об'єкти)». Тут треба придумати свій, нікому не відомий об'єкт із випадкового набору літер і пофантазувати, які вчинки він міг би робити і в яких неймовірних ситуаціях міг би виявитися.

«Фокальні об'єкти»

Суть прийому – перенесення функцій одного об'єкта в інший. Родоначальником його вважається професор Берлінського університету Ф. Кунце. У його основі лежить штучне наділення об'єкта, який потребує удосконалення, ознаками інших, випадкових об'єктів. При цьому нові ознаки

надають удосконаленому об'єкту нових властивостей, забезпечує можливість виконувати нові функції [23].

Контрольні питання

- 1.. Розкрийте сутність методів навчання за І. Лернером та М. Скаткіним.
2. Розкрийте сутність поняття "форма навчання".
3. Охарактеризуйте форми організації педагогічного процесу за кількістю учасників.
4. Що лежить в основі репродуктивного методу навчання дошкільників
5. Які форми роботи з дітьми дошкільного віку, на Вашу думку, доцільно використовувати задля реалізації принципу активності й самостійності?
6. Які існують евристичні методи навчання дошкільників дизайну?
7. Охарактеризуйте методи РТУ. Розкрийте їх специфіку відповідно до занять дітей художньою працею.

Завдання для самостійної роботи

1. На основі вивчення матеріалів Internet-джерел скласти відеодобірку на одну із запропонованих тем: "Сучасні тенденції дизайну для дітей", "Дитячий дизайн", "Дизайн території ЗДО", "Дизайн інтер'єру ЗДО",
2. Підготовуйте необхідні матеріали для проведення заняття з художнього конструювання (старша група) за однією з тем: "Дизайн одягу ляльок", « Ляльковий будинок»

Питання для самоконтролю

1. Дайте визначення дизайну.
2. Розкрийте роль дизайну у формуванні оточення людини.
3. Коротко схарактеризуйте історію розвитку дизайну.
4. Розкрийте сутність поняття "дизайн-освіта".
5. Перелічіть види дизайну.
6. Що спільного в поняттях "дизайн" та "художнє конструювання"?
7. Наскільки художнє конструювання пов'язане з конструктивною діяльністю дітей дошкільного віку? Обґрунтуйте свою думку.
7. Що таке дизайн для дітей? Наведіть приклади вдалих проектів дизайну для дітей.
8. Розкрийте типологію у структурі дитячого дизайну (за Г. Пантелєєвим).
9. Які існують форми навчання дошкільників дитячого дизайну?
10. Охарактеризуйте форми організації педагогічного процесу за кількістю учасників. Розкрийте їх специфіку відповідно до занять дітей художньою працею.
11. Схарактерізуйте особливості репродуктивного методу навчання дошкільників
- 12.Що таке дослідницький метод? Хто з учених запропонував його використання?
- 13.Розкрийте логіку його запровадження у заняттях дітей художньо-продуктивною діяльністю.
- 14.Які методи та методичні прийоми розвитку активності

дитячого мислення використовуються у роботі з дітьми в сучасній практиці дошкільного навчального закладу, на заняттях з художньої праці?

15. Які форми роботи з дітьми дошкільного віку, на Вашу думку, доцільно використовувати задля реалізації принципу активності й самостійності?

16. Дайте класифікацію творчих завдань, які використовуються на заняттях з художньої праці. Вкажіть мету їх використання у навчанні дітей художньо-продуктивної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

- 1.Абрамова, Т.С. Развитие дизайна дошкольников . Дошкольная педагогика. № 1. 2014. С.3-16.
- 2.Атутова П.Ф. Дидактика дизайнерского образования [Текст] / П.Ф. Атутова. – М. : Владос, 2005 . – 157 с.
- 3.Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. Режимдоступу :https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Vazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
- 4.Батраева Е.С. Формирование дизайнерского мышления у обучающихся в условиях дополнительного образования. Молодой ученый. 2015. №10. С. 49-50.
5. Богущ А. М., Лисенко Н. В. Українське народознавство в дошкільному закладі: Навч посіб. К., 2002. 407с.
- 6.Белкіна Е. Світ мистецтва і дитина. Дошкільне виховання. 2000. №1. С. 4–5.
- 7.Ботюк, О. Ф. Конструювання з паперу методом оригамі: Навч.-метод.посібник. Тернопіль : Богдан, 2004. 64 с
- 8.Ботюк О. Конструювання з паперу методом оригамі. Тернопіль:Навчальна книга, 2002.
9. Борин Г. В. Художньо-естетичний розвиток дітей: навчально-методичні рекомендації для проведення практичних занять студентів спеціальності “Дошкільна освіта” . ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Івано-Франківськ. 2019. 56 с.
10. Борин Г. В. Художня праця: навчально-методичні вказівки для проведення практичних занять студентів спеціальності. “Дошкільна освіта”. Івано-Франківськ: Вид-

во Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаника, 2011. 89 с.

11. Бутріль В. Навчати праці естетично, цікаво, творчо. Київ: Початкова школа, 2004.

12. Веремійчик І.М. Методика трудового навчання в початковій школі: навч. посіб. Тернопіль: ОСО Мальва, 2004. 276 с.

13. Вольтинкин В.И. Художественно-эстетическое воспитание и развитие дошкольников: Учебное пособие. М. : Феникс, 2007. – 448 с.

14. Гавриш Н. Сучасне заняття: формальні, змістові, та структурні ознаки. Дошкільне виховання. 2007. №8. С. 10–

15. Гурткова робота з художньої праці. Режим доступу: www.dnz-sonchko.net.ua/ гурткова_робота

16. Державна національна програма "Освіта" ("Україна XXI століття").

Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/896-93>

17. Добріна Л. Вектори творчості. Дошкільне виховання. 2015. №2. С. 15 – 17.

18. Долинна О., Низковська О. Гурткова робота. Дошкільне виховання. 2014. №11. С. 8–9.

19. Долинна О., Низковська О., Про організовану і самостійну діяльність дітей у дошкільному навчальному закладі. Дошкільне виховання. 2010. №10. С. 7–10. 12.

20. Дронова О. Через красу до творчості. Дошкільне виховання. 2014. №4. С. 18–19.

21. Дубина Л. Фантазуємо разом. Дошкільне виховання. 2015. №2. С. 16–17.

22. Забавні історії з 3-Д квілінг. / Шквиря Ж.Ю. Донецьк, 2013. 64 с.
23. Івершинь А. Г. Формування проектно-художніх уявлень у старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 "Дошкільна педагогіка" . ПНПУ ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2000. 21 с.
24. Івершинь А. Конструювання з паперу. Розвиток творчості засобами дизайну. Палітра педагога. 1999. № 1. С. 16
25. Івершинь А.Г., Бостан К.Л. Формування художнього образу в старших дошкільників у процесі дизайн-діяльності. Наука і освіта, №3 2005. С.24-27
26. Івершинь А. Г. Творчо-естетичний розвиток дошкільників у проектній діяльності. Одеса, Видавництво ВМВ, 2013. 126 с.

27. Іграшки з паперу / Шквиря Ж.Ю. Донецьк, 2013. 64 с.
28. Комоед Н.И. Дизайнерская деятельность дошкольников. Мозырь : Белый Ветер, 2011. 70 с.
29. Калуська Л. В. Ремесла українського народу: Методичний посібник для вихователів дошкільних закладів . Харків: Видавництво «Ранок-НТ », 2007.
30. Калуська Л.В. Дивокрай. Вибрані дидактико-методичні матеріали у 2 книгах для працівників дошкільних закладів. Книга перша. Тернопіль: Мандрівець, 2004. 320 с.
31. Киреченко Н., Науменко Т. Виховує мистецтв Дошкільне виховання, 2006. №5. С. 6 – 7.
32. Ковешникова Н. А. Дизайн: история и теория : учеб. пособие для студентов архитектурных и дизайнерских специальностей — 5-е изд., стер. – М. : Издательство «Омега-Л», 2009. – 224 с.

33. Коппалова Н. М. Гурткова робота з аплікації та оригамі. Тернопіль: Мандрівець, 2007. 80 с.
34. Котелянець Н. Художня праця і розвиток особистості дитини. Дошкільне виховання. 2002. №12. С. 18–19.
35. Кривошлик Н. Ігри з паперу. Дошкільне виховання. 2007. №12. С. 18–19.
36. Коппалова Н.М. Гурткова робота з аплікації та оригамі. Тернопіль: Мандрівець, 2008. 80с.
37. Коньшева, Н.М. Дизайнерское образование в начальной школе. Начальная школа. 2006. № 5. С. 26-30.
38. Лапицька О.А. Оригамі/Фото. Ю.Кузьменка. – К.: Країна мрій, 2008. – 48с.
39. Литвинець Е.М. Українське народне мистецтво. Вишивання і нанизання К.:Вища школа, 2004.-335с
40. Лозинська Н. На художній майстер-клас ми запрошуємо вас. Дошкільне виховання. 2010. №3. С. 12–15.
41. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч. посіб. Київ. Видавничий дім "Слово", 2009. 172 с.
42. Лыкова, И.А. Дизайн в образовательном пространстве детского сада (проектируем программу художественного развития) [Электронный ресурс] / И.А. Лыкова // Проблемы современного образования. – 2015. – №4. – Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/article/n/dizayn-v-obrazovatelnom-prostranstvedetskogo-sada-proektiruem-programmu-hudozhestvennogo-razvitiya>. 104
43. Максименко О. А. Дизайн и дети. Николаев, 2000. 160 с.

44. Маслова, И.В. Аппликация. Наглядное пособие для дошкольников М. : Баласс, 2012. – 64 с.
45. Майструємо з ниток і тканини / Пломер А. Л. Харків, 2013. 31 с.
46. Манько В. Українська народна писанка./ Віра Манько. – Львів: Свічадо, 2006.
47. Моргунова К. Забавні саморобки з природних матеріалів. Донецьк, 2019, 64 с.
48. М'яка іграшка / Уклад. О. І. Стадник. Харків, 2011. 128 с.
49. Носаченко Т. Б. Формування в молодших школярів конструктивних умінь у процесі навчання образотворчого мистецтва і художньої праці : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.02 "Теорія та методика трудового навчання" НПУ ім. М. П. Драгоманова. – К., 2006. – 22 с.
50. Образотворчі матеріали та обладнання для образотворчості: вимоги та поради // Дошкільне виховання. – 2005. – № 5. – С. 8–10.
51. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі : підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової / Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота та ін. – К. : Видавничий дім "Слово", 2010. – 367 с.
52. Образцова О. М. Формування творчих здібностей молодших школярів у процесі навчання ручної праці : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02 "Теорія та методика навчання" Терноп. нац. пед. ун-т ім. Володимира Гнатюка. – Т., 2013. – 20 с.
53. Олексюк-Казо Л. М. Основи прикладної творчості : навч. посіб. / Л. М. Олексюк-Казо – К. : НПУ ім. М. Драгоманова,

2006. – 201 с.

54. Опалюк О. М. Декоративно-прикладне мистецтво / О. М. Опалюк. – Кам'янець-Подільський : Медобори (ПП Мошак І. І.), 2002. – 34 с.

55. Пазиненко С. М. Розвиток творчих здібностей. Нетрадиційні заняття з художньої праці в старшій групі / С. М. Пазиненко. – Х. : Вид. група "Основа" : "Тріада+", 2007. – 112 с. – (Серія "ДНЗ. Розвивайка").

56. Пантелеев Г. Н. Детский дизайн / Г. Н. Пантелеев. – М. : КАРАПУЗДИДАКТИКА, 2006. – 192 с.

57. Пантелеева Л. В. Художественный труд М. 2006. 165с.

58. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі [Текст] : підручник / за ред. Г. В. Сухорукової. К. : Слово, 2010. 376 с.

58. Пантелеев, Г.Н. Детский дизайн. Дошкольное воспитание. 2006. № 5. С. 26-30.

59. Підкурманна Г. У світі прекрасного. Вчити розуміти мову мистецтва Дошкільне виховання. – 2009. № 4. С. 11. 77.

60. Пісоцький О. П. Проектування предметно-розвивального середовища у ДНЗ : навч. посіб. для студ. Ніжин : НДУ ім. М. Гоголя, 2014. 157 с.

61. Піцик А. А. Фантазії із сірників. Донецьк, 2013. 64 с.

62. Планування роботи вихователя ДНЗ за Базовою програмою "Я у Світі" / уклад. Л. А. Швайка, О. А. Шевцова. Х. : Основа, 2011. 399 с. (Серія "ДНЗ. Вихователю").

63. Поддьяков Н. Н. Творчество и саморазвитие детей дошкольного возраста: концептуальный аспект / Н. Н. Поддьяков. : Перемена, 2005. – 48 с.

64. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навч. посіб. для студ. вищих навч. закладів / Т. І. Поніманська. – К. : Академвидав, 2006. – 456 с.
65. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція) : у 2 ч. / О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова та ін. ; наук. кер. О. Л. Кононко. – К. : ТОВ "МЦФЕР-Україна", 2014. Ч. II. Від трьох до шести (семи) років. – 2014. – 452 с.
66. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку "Радість творчості" / Р. Борщ, Д. В. Самойлик. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 72 с. 8
67. Пышьева Н. С. Развитие творческой активности старших дошкольников в процессе ручного труда : дисс. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.07 "Дошкольная педагогика" / Пышьева Наталья Сергеевна. – М., 2009. – 243 с.
68. Роєнко Л. М. Прийоми стимулювання активності молодших школярів у предметно-перетворювальній діяльності. К. : Либідь, 2002. 128 с.
69. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посіб. К. : Либідь, 2001. 288 с.
70. Репіленко Л. Аплікація з природного матеріалу. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008.
71. Розенсон, И.А. Основы теории дизайна. СПб. : Питер, 2006. – 219 с.
72. Сухар В.Л. Конструювання в ДНЗ. Молодший та середній вік. Х.: «Ранок», 2016, 176 с.
73. Сухар В.Л. Конструювання в ДНЗ. Старший вік Х.: «Ранок», 2016, 178 с.

74. Соколова С. Азбука орігамі./ С.Соколова – К.: Країна Мрій, 2006. – 432с.
75. Соколов М.В. Развитие творческих способностей у старших дошкольников в дизайн-образовании. World science problems and innovations: сборник статей XXIII Международной научно-практической конференции. 2018. С. 288-291.
76. Соловьева Т.С. Влияние обучения основам дизайна на развитие творческой деятельности у детей старшего дошкольного возраста. Педагогика и психология как ресурс развития современного общества. –2015. С. 397-399.
77. Стриженко Л. Художня студія: розвиток творчих здібностей. Дошкільне виховання. 2007. № 5. С. 20–21. 101.
78. Студія декоративного мистецтва. Дошкільне виховання. 2006. № 11 (12). С. 8–10.
79. Суржанська В. А. Розвиваємо творчі здібності / В. А. Суржанська. – Х. : Вид. група "Основа", 2007. – 112 с.
80. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. / за ред. Н. В. Гавриш ; авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.
81. Скляренко Н. В. Основи дизайн-проекування дитячого простору : навч. посіб. для студентів спеціальності "Дизайн". Київ. Видавець Олег Філюк, 2014. 248 с.
82. Стриженко Л. Художня студія: розвиток творчих здібностей. Дошкільне виховання. 2007. № 5. С. 20–21.
83. Тименко В. П. Дошкільна дизайн-освіта: первинна діагностика обдарованості : метод. посіб. Київ, ТОВ "Інформаційні системи", 2011. 433 с.

84. Тименко В. П. Методика трудового навчання: технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід початкової дизайн-освіти : метод. посіб. Київ. Інформаційні системи, 2009. 332 с.
85. Тименко В. П. Методика трудового навчання: технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід початкової дизайн-освіти : метод. посіб. / В. П. Тименко, В. В. Вдовченко. К. : Інформаційні системи, 2009. 332 с.
86. Ткаченко Е. В., Кожуховская С. М. Концепция непрерывного дизайн-образования. Профессиональное образование. 2006. №8. 44 с.
87. Хорунжий В.І. Практикум в навчальних майстернях з методикою трудового навчання/ В.І.Хорунжий; - Тернопіль: СМП Астон , 2003.-220
88. Художня праця та основи дизайну : навч. посіб. / С. Матвієнко. Ніжин : Вид-во НДУ ім. М. Гоголя, 2016. 201 с.
89. Цюпак І. М. Конструювання як складова дитячого дизайну. Збірник наукових праць студентів Харківської академії дизайну. 2010. № 2. С. 67–73.
90. Шумєга С.С. Дизайн: навч.посіб. / С.С. Шумєга.- Київ, 2004. – 215с
91. Швайка Л.А. Педагогічний моніторинг у ДНЗ. Х.: «Основа», 1017, 192 с.
92. Шевчук А. Дитина у світі культури: орієнтири до освітньої лінії. Дошкільне виховання. 2012. № 9. С. 15–21.
93. Шингаркина Д. А. Воспитание трудолюбия у детей старшего дошкольного возраста в процессе ознакомления с миром взрослых : автореф. дисс. ... канд. пед. наук : спец.

- 13.00.07 "Дошкольная педагогика" / Шингаркина Д. А. ; Челябин. гос. пед. ун-т. – Тольятти, 2009. – 20 с.
- 94.Шпільчак В. Дизайн в українській школі: проблеми та перспективи. Мистецтво та освіта. 2000. № 3. С. 2–7.
- 95.Ярыгина, А.И. Дети и дизайн: фитодизайн, флористика, аранжировки из природных материалов. Дошкольное воспитание. 2006. № 2. С. 65-71.
- 96.Aitman, J. How to Scrapbook [Text] / J. Aitman, S. McKenna – UK: Search Press, 2006. – 144 p.
- 97.Brown, T. Change by Design [Text] / T. Brown – HarperBusiness, 2009. – 272 p.
98. Haglund, J. Scrapbooking for Kids: Ages 1 to 100 [Text] / J. Haglund – Florida: Tweety Jill Publications, 2004. – 120 p.
- 99.Hansen, K. The Scrapbook Designer's Workbook: Unlocking the Secrets to Great Page Design [Text] / K. Hansen – Memory Makers, 2007. – 128 p.
100. White, T. The Encyclopedia of Scrapbooking [Text] / T. White – Leisure Arts Publication, 2005 – 318 p

ДОДАТКИ

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ВБ 15 «Художня праця та основи дизайну»

Пояснювальна записка

Рівень розвитку освіти в будь-якій країні обумовлює й рівень розвитку інтелектуального потенціалу суспільства, формує передумови для здійснення соціально-економічного прогресу. Вітчизняна система освіти наразі перебуває в перманентному стані реформування й пристосування до умов, які склалися на етапі постіндустріального розвитку суспільства. В умовах глобалізаційних процесів у суспільстві постають питання щодо трансформації організації освітнього процесу у системі вищої освіти. Модернізація системи освіти зумовлена рухом до інноваційної, конкурентноспроможної на світової арені парадигми освіти.

Існуюча в системі вищої освіти гостра потреба у підготовці інтелектуальних, ініціативних, творчих фахівців знайшла своє відображення у «Концепції розвитку освіти України на період 2015-2025 років», у якої наголошується, що освіта – це система, яка здатна до саморегуляції відповідно до викликів суспільного розвитку, це інноваційне середовище, гарантія забезпечення високих соціальних стандартів. Усвідомлення важливості зазначених орієнтирів потребує відповідного змісту професійної підготовки фахівців дошкільної освіти.

Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Художня праця та основи дизайну»: підготувати компетентних фахівців дошкільної освіти, які володіють необхідними професійними знаннями, вміннями та навиками у галузі творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами художньої праці та дизайну. Сформувати мотивацію щодо використання набутих знань у професійній діяльності

Реалізація мети забезпечує досягнення результатів навчання за програмою дисципліни завдяки відповідному навчальному змісту.

Основні навчальні **завдання** дисципліни «Художня праця та основи дизайну» :

- познайомити студентів з питаннями сучасності з позицій вшанування традицій і звичаїв свого народу та культурного, історичного та технічного надбання людства; з теорією та методикою викладання художньої праці у ЗДО.

Очікувані результати навчання дисципліни:

знати:

- основні поняття дисципліни, сучасні прийоми, методи і засоби навчання дітей дошкільного віку;
- психологічні й дидактичні основи художньо-продуктивної діяльності дітей дошкільного віку;
- сучасні педагогічні технології організації та супроводження художньо-продуктивної діяльності дітей дошкільного віку;
- технологію обробки різних матеріалів, які використовуються у дитячій творчості.

уміти:

- проектувати, планувати і здійснювати цілісний педагогічний процес на основі нормативних документів дошкільної освіти;
- використовувати теоретичні знання у практичній діяльності;
- прищеплювати дітям дошкільного віку духовні, моральні цінності й патріотичні почуття;
- відбирати оптимальні прийоми навчання і виховання, що забезпечують ефективну навчальну діяльність, активність, творчу самостійність, пізнавальний інтерес дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці;
- забезпечувати охорону життя і здоров'я дітей дошкільного віку, раціональну організацію освітнього процесу;
- обробляти різні матеріали, знаходити нові конструктивні і декоративні рішення, додавати художню образність, емоційну виразність виробу;
- використовувати техніки арт-терапії (з пластичними матеріалами, з папером, з природними матеріалами) у роботі з дітьми дошкільного віку.

3. Критерії оцінювання**Критерії оцінювання за різними видами роботи**

Вид роботи	Бали	Критерії
Практичні заняття	1 бал	Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу.

		Студент не володіє основними поняттями дисципліни; не здатен відбирати оптимальні прийоми навчання і виховання.
	2 бали	Студент не вміє самостійно здобувати знання, знаходить та опрацьовувати необхідну інформацію. Студент слабо володіє основними поняттями з дисципліни. Не використовує сучасні педагогічні технології організації та супроводження художньо-творчої діяльності дітей; не обізнаний з оптимальними прийоми навчання і виховання.
	3 бали	Студент вміє самостійно здобувати знання, знаходити та опрацьовувати необхідну інформацію. Студент володіє основними поняттями з дисципліни. Використовує сучасні педагогічні технології організації та супроводження художньо-творчої діяльності дітей; здатен відбирати оптимальні прийоми навчання і виховання.
	4 бали	Студент виявляє здатність до креативного мислення, вміє самостійно здобувати знання, знаходити та опрацьовувати

		необхідну інформацію. Студент володіє основними поняттями з дисципліни. Використовує сучасні педагогічні технології організації та супроводження художньо-творчої діяльності дітей; здатен вибирати оптимальні прийоми навчання і виховання
	5 балів	Студент виявляє здатність до художнього, креативного мислення, виявляє особливі творчі здібності, самостійно здобуває знання. Студент володіє основними поняттями дисципліни, творчо використовує набуті знання та вміння. Вільно володіє сучасними методами і засобами навчання. Використовує сучасні педагогічні технології організації та супроводження художньо-творчої діяльності дітей; здатен відбирати оптимальні прийоми навчання і виховання, що забезпечують ефективну навчальну діяльність, активність, творчу самостійність, пізнавальний інтерес дітей на заняттях з художньої праці.
Лабораторні	1 бал	Студент слабо володіє

заняття		вмінням обробки різних матеріалів. Не здатен до творчого пошуку, не обізнаний з технологією обробки різних матеріалів, які використовуються у дитячій творчості. Не знає психологічні й дидактичні основи предметно - практичної діяльності дітей дошкільного віку.
	2 бали	Студент в процесі роботи дотримується зразка, не може знаходити нові конструктивні і декоративні рішення. Не здатен до творчого пошуку, не обізнаний з технологією обробки різних матеріалів, які використовуються у дитячій творчості. Не знає психологічні й дидактичні основи художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку
	3 бали	Студент вільно володіє теоретичним матеріалом з дисципліни, але має труднощі з застосуванням його на практиці. У творчих завданнях враховує властивості матеріалів в залежності від призначення та конструкції виробу, вміє обробляти різні матеріали. В процесі роботи здатен

		знаходити нові конструктивні і декоративні рішення. Студент знає психологічні і дидактичні основи художньо-творчої діяльності дітей дошкільного віку.
	4бали	Студент вільно володіє теоретичним матеріалом з дисципліни, застосовує його на практиці. У творчих завданнях на заняттях з художньої праці враховує властивості матеріалів в залежності від призначення та конструкції виробу, вміє обробляти різні матеріали. В процесі роботи легко знаходить нові конструктивні і декоративні рішення. Ознайомлений з психологічними та дидактичними основами викладання художньо-творчої діяльності дітям дошкільного віку.
	5балів	Студент творчо володіє вивченим обсягом матеріалу, застосовує його на практиці. У творчих завданнях на заняттях з художньої праці враховує властивості матеріалів в залежності від призначення та

		<p>конструкції виробу, вмiє обробляти рiзні матеріали. В процесі роботи легко знаходить нові конструктивні i декоративні рiшення. Добре володiє дидактичними й методичний основами викладання художньо-творчої дiяльностi дiтям дошкiльного вiку.</p>
<p>Індивідуальне навчально-дослідне завдання</p>	1 бал	<p>Студентом зібрано матеріал й оформлено в електронній формі, але контент потребує суттєвого доопрацювання.</p>
	2 бала	<p>Студентом розкрито теоретичні й практичні питання, пов'язані з темою завдання й оформлено його в електронній формі. Обсяг відеопрезентації до 20 слайдів.</p>
	3 бала	<p>Студентом розкрито теоретичні й практичні питання, пов'язані з темою завдання, систематизовано зібраний матеріал й оформлено його в електронній формі. Обсяг відеопрезентації від 20 до 30 слайдів.</p>

	4 бала	Студентом повністю розкрито теоретичні й практичні питання, пов'язані з темою завдання, систематизовано зібраний матеріал й оформлено його в електронній формі, зроблено свої висновки й наведено приклади. Обсяг відеопрезентації від 30 слайдів.
	5 балів	Студентом повністю розкрито теоретичні й практичні питання, пов'язані з темою завдання, систематизовано зібраний матеріал й оформлено його в електронній формі, зроблено свої висновки й наведено приклади власних творчих робіт. Обсяг відеопрезентації від 35 слайдів.

Тестовий Контроль	1 бал	1-5 правильних відповідей
	2 бала	5-9 правильних відповідей
	3 бали	10-14 правильних відповідей
	4 бали	15- 19 правильних відповідей
	5 балів	20-24 правильних відповідей
	6	25-30 правильних відповідей

	балів	
--	-------	--

Незадовільно (35-59 FX)	Мінімальна кількість набраних балів за кожний із видів робіт, значна кількість завдань – не виконана. Студент володіє матеріалом на рівні окремих фрагментів, що становлять незначну частину навчального матеріалу. Студент не володіє вмінням обробки різних матеріалів. В процесі роботи дотримується зразка, не може знаходити нові конструктивні і декоративні рішення. Не здатен до творчого пошуку.
----------------------------	---

4. Засоби діагностування результатів навчання

Проведення поточного контролю на протязі терміну вивчення дисципліни:

- усне опитування, робота в команді, рольова гра, ділова гра, портфоліо.
- виконання тестів, письмові завдання (практичні заняття); залік.
- Демонстрування результатів навчання: виготовлення творчих робіт; проектів; індивідуальне навчально-дослідне завдання (презентація);

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ

ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ У СИСТЕМІ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

Тема 1. Предмет і задачі курсу, його теоретичні засади. Психолого-педагогічні основи художньої праці.

Предмет і задачі курсу «Художня праця та основи дизайну». Концептуальні положення та основні завдання сучасної педагогіки щодо трудового й естетичного виховання дошкільників. Аналіз змісту Базового компонента та програм дошкільної освіти щодо визначення основних підходів до розвитку дитини дошкільного віку в художній праці. Характеристика сучасних педагогічних принципів викладання художньої праці у ЗДО. Новітні підходи у викладанні художньої праці для дітей дошкільного віку.

Тема 2. Розвиток трудового навчання в історичному аспекті. Всебічний розвиток дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці.

Розвиток трудового навчання (Ж-Ж. Руссо, Г.Песталоцці, Г.Пранг, Ф.Фребель, С.Русова). Художня праця як засіб формування активної творчої особистості дитини у педагогічних дослідженнях сучасних дослідників. Моральний, інтелектуальний, естетичний, патріотичний розвиток дітей дошкільного віку в процесі художньої праці.

Тема 3. Дидактичні основи художньої праці у закладі дошкільної освіти.

Організація роботи з дітьми дошкільного віку в галузі художньої праці. Принципи освітньої роботи з дітьми дошкільного віку у галузі художньої праці. Форми, методи навчання дошкільників художньої праці у закладі дошкільної освіти. Організація предметно-розвивального середовища для творчого розвитку дітей дошкільного віку

засобами художньої праці у закладі дошкільної освіти. Організація художньої праці дітей дошкільного віку поза заняттями. Планування роботи з художньої праці у ЗДО.

Тема 4. Методика проведення занять з художньої праці

Зміст і структура занять з художньої праці у ЗДО. Методика проведення занять з папером, картоном, облік їх конструктивних і декоративних особливостей. Інструменти і прилади. Техніка безпеки. Санітарно-гігієнічні вимоги до проведення занять. Організація робочого місця. Виготовлення плоских та об'ємних виробів дітьми різних вікових груп. Техніки аплікативних робіт; флористика; предметні та сюжетні композиції. Методика проведення занять з утилізованим матеріалом. Техніка безпеки і гігієнічні вимоги до роботи з утилізованим матеріалом. Технологія виконання виробів, які містять різні матеріали. Методика проведення занять з тканиною. Інструменти та приладдя для роботи з тканиною. Техніка безпеки. Підготовка матеріалу до роботи. Викрійка, шаблон. Види аплікації з тканини. Виготовлення безшовних іграшок (ляльок-мотанок).

Тема 5. Техніка роботи з природними матеріалами на заняттях з художньої праці. Складання об'ємних композицій та орнаментів.

Виготовлення просторової композиції з природних матеріалів, яка гармонійно сполучає колір, фактуру, форму елементів. Опанування практичними навиками створення орнаментів у різний спосіб: стрічковий, сітчастий, композиційно-замкнений. Характеристика знаків-символів у декоративних орнаментах. Композиційні принципи побудови орнаменту. Статичність. Динамічність композиції. Поняття раппорту.

Пропорції. Традиційні композиційні схеми, кольорові поєднання в народному Українському орнаменті. Використання кольору, фактури насіння при створенні декоративних композицій. Інструменти та приладдя для обробки природних матеріалів. Техніка безпеки.

Тема 6. Техніка роботи з папером. Графічна грамота. Папіропластика.

Формування умінь роботи з різними видами паперу (за структурними та декоративними властивостями). Опанування прийомами трансформації паперу. Робота з аркушем паперу за графічною схемою. М'яття, розривання, згинання, скручування, склеювання, різання. Одержання об'єму за допомогою складання. Папіропластика. Створення казкових персонажів лялькового театру з паперу за викройкою. Робота з циліндричною паперовою основою. Зміна об'єму і контуру силуетної форми шляхом перетворення основи.

Тема 7. Організація та проведення занять з художньої праці у ЗДО

Психолого-педагогічні вимоги проведення занять з художньої праці для дітей дошкільного віку в ЗДО. Попередня підготовка вихователя: добір матеріалу, послідовність його подачі, відповідність прийомів показу окремих операцій. Структура занять з художньої праці. Складання конспекту заняття. Етапи занять з художньої праці. Роль показу вихователя способів виконання об'єктів творчості.

Змістовий модуль 2. МЕТОДИКА ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ (ДИЗАЙНУ)

Тема 8. Дизайн і культура суспільства. Роль дизайну в особистісно-орієнтованій моделі освіти.

Дизайн і культура суспільства. Дизайн як категорія естетичної діяльності і як художня комунікація. Зв'язок дизайну с культурою суспільства (архітектурою, мистецтвом, наукою, технікою). Предмет, об'єкт дизайну, його основні поняття. Види дизайну. Дизайн як проектна діяльність, яка націлена на створення гармонійного предметного середовища життєдіяльності людини; як засіб гуманізації; сприяння суспільному прогресу та сталому розвитку.

Тема 9. Методика художнього конструювання (процес проектування)

Художнє конструювання як процес. Його етапи. Проектування, дослідження та критика у структурі дизайнерського конструювання. Принципи формоутворення об'єктів художнього проектування. Композиція як об'єднання окремих елементів у єдине ціле (ансамбль, комплекс). Стилiзація як творчий процес відбору найбільш характерних ознак образу. Поняття ергономіки.

Тема 10. Дизайн в суспільстві та освіті.

Дизайн і культура суспільства. Дизайн як категорія естетичної діяльності і як художня комунікація. Види дизайну. Педагогічна функція дизайну. Дизайн як проектна діяльність, яка націлена на створення гармонійного предметного середовища. Художнє конструювання як процес. Його етапи. Ергономічне конструювання.

Тема 11. Техніка роботи з папером. Квілінг. Оригамі.

Одержання технічних навичок роботи зі смужкою і аркушем паперу. Формування умінь роботи у техніці «квілінг». Техніка «оригамі». Навчання правилам й прийомам складання, вправляння в основних прийомах формотворення у техніці «оригамі». Виготовлення вітальної листівки.

Тема 12. Формування практичних умінь при роботі з тканиною (аплікація, текстильна скульптура)

Прийоми виконання аплікації з тканини. Розробка ескізів та втілення у матеріалі декоративної аплікації з текстилю. Виготовлення безшовної іграшки за асоціацією. Знайомство із технологією текстильної скульптури. Авторська іграшка. Прийоми виготовлення іграшки з помпону. Етапи створення народної іграшки - оберегу – ляльки-мотанки. Творча робота: текстильна скульптура. Робота на площині: декоративна аплікація з текстилю.

Змістовий модуль 3. ДИЗАЙНЕРСЬКИЙ ПІДХІД У РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ У ХУДОЖНІЙ ПРАЦІ

Тема 13. Освітні інновації у процесі творчого розвитку дошкільників. Дизайнерський підхід у творчому розвитку особистості дитини на заняттях з художньої праці у ЗДО

Освітні інновації в організації творчого розвитку дітей дошкільного віку засобами художніх видів діяльності, їх характеристика. Альтернативні підходи, нові педагогічні

технології розвитку творчості дітей дошкільного віку. Освітні інновації в організації занять з художньої праці у ЗДО. Особливості використання на заняттях з дітьми дошкільного віку методів і прийомів творчого пошуку. Проблемне навчання. Ігрові технології навчання. Метод проектів на заняттях з художньої праці.

Тема 14. Впровадження дизайнерського підходу на заняттях з художньої праці у ЗДО.

Провідна задача дизайнерського підходу – творчий розвиток особистості дітей дошкільного віку. Використання прийомів розвитку уяви: комбінування, акцентування, аглютинація, гіперболізація, заміщення, аналогії на заняттях у різних вікових групах. Особливості використання на заняттях з дошкільниками методів і прийомів творчого пошуку. Педагогічна цінність дизайн-діяльності. Проблемне навчання на заняттях з художньої праці. Ігродизайн у роботі з дітьми дошкільного віку.

Тема 15. Робота з утилізованими матеріалами. Конструювання персонажів та декорацій лялькового театру.

Опанування технічними навиками роботи з утилізованими матеріалами, вивчення характеристик різних матеріалів. Експериментування з матеріалами та їх властивостями. Пластмаса: флакони, баночки, пластикові стаканчики і пляшки, одноразовий посуд. Штучні матеріали: штучна шкіра, губка, пінопласт, целофан, сінтепон. Виготовлення персонажів та декорацій лялькового театру за мотивами українських народних казок.

4. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	Денна форма							Заочна форма						
	усь ого	у тому числі					усь ого	у тому числі						
		Л е к	п ра к	Л а б	і н д	с а м .р б о.		Л ек	п р	Л а б	і н д	са м. ра б о		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1 0	1 1	1 1	1 2	13	
Змістовий модуль 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ, ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ХУДОЖНЬОЇ ПРАЦІ ДЛЯ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ														
Тема 1. Предмет і задачі курсу, його теоретичні засади. Психолого- педагогічні основи художньої праці.	4	2				2	4						4	

Тема Розвиток трудового навчання в історичному аспекті. Всебічний розвиток дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці.	2.	8	2				6	8					8
---	----	---	---	--	--	--	---	---	--	--	--	--	---

Тема Дидактичні основи художньої праці у закладі дошкільної освіти	3.	8	2				6	8	2				6
Тема Методика проведення занять з художньої праці	4.	10	4				6	10					10
Тема	5.	6		2			4	6					6

Техніка роботи з природними матеріалами на заняттях з художньої праці. Складання об'ємних композицій та орнаментів.	3												
Тема 6. Техніка роботи папером. Графічна грамота. Папіропластика	6	6		2			4	6		2			4
Тема 7. Організація та проведення занять з художньої праці у ЗДО	7	6		2			4	6		2			4
Разом за 1 модулем		48	10	6			32	48	2	4			42

Змістовий модуль 2. МЕТОДИКА ХУДОЖНЬОГО КОНСТРУЮВАННЯ (ДИЗАЙНУ)

Тема 8. Дизайн і культура суспільства. Роль дизайну в особистісно- орієнтованій моделі освіти	8	2				6	8					8
Тема 9. Методика художнього конструюванн я (процес проектування) .	8	2				6	8					8
Тема 10. Дизайн в суспільстві та освіті.	8		2			6	8		2			6
Тема 11. Техніки роботи папером. Квілінг.	10		2			8	10					10

Оригамі.													
Тема 12. Формування практичних умінь при роботі з тканиною (аплікація, текстильна скульптура)	8		2			6	8						8
Разом за 2 модулем	42	4	6			3 6	42		2				40
Змістовий модуль 3. ІННОВАЦІЙНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ У ХУДОЖНІЙ ПРАЦІ. ДИЗАЙНЕРСЬКИЙ ПІДХІД													
Тема 13. Освітні інновації у процесі творчого розвитку дошкільників. Дизайнерськи й підхід у творчому розвитку особистості	4	2				4	4		2				2

дитини на заняттях з художньої праці у ЗДО												
Тема 14. Впровадження дизайнерського підходу на заняттях з художньої праці у ЗДО.	6		4			4	6					6
Тема 15. Робота з утилізованими матеріалами. Конструювання персонажів та декорацій лялькового театру.	10		4			6	10		2			8
Разом за 3 модулем	24	2	8			14	24	2	2			20
ІНДЗ «Інноваційна робота педагога у галузі методики художньо-	10					10						10

творчої діяльності дітей».												
Всього	120	16	20		10	74	120	4	8		10	98

5.2 Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин	
		денна	Заочна
1	Техніка роботи з природними матеріалами на заняттях з художньої праці. Складання об'ємних композицій та орнаментів.	2	1
2	Техніки роботи з папером. Графічна грамота. Папіропластика	2	1
3	Організація та проведення занять з художньої праці у ЗДО	2	1
4	Дизайн в суспільстві та освіті	2	1
5	Техніки роботи з папером. Квілінг. Оригами	2	1
6	Формування практичних умінь при роботі з тканиною. Створення тканинної аплікації. Текстильна скульптура	2	1
7	Впровадження дизайнерського підходу на заняттях з художньої праці	4	1
8	Робота з утилізованими матеріалами. Конструювання персонажів та декорацій лялькового театру.	4	1

Разом	20	8
--------------	----	---

5.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість Годин		Форма контролю
		ден на	Заоч на	
1.	Тема 1. Предмет і задачі курсу, його теоретичні засади. Психолого-педагогічні основи художньої праці.	2	4	Конспект
2	Тема 2. Розвиток трудового навчання в історичному аспекті. Всебічний розвиток дітей дошкільного віку на заняттях з художньої праці.	6	8	Конспект
3	Тема 3. Дидактичні основи художньої праці у закладі дошкільної освіти	6	6	Розробка заняття
4	Тема 4. Методика проведення занять з художньої праці	6	10	Розробка заняття
5	Тема 5. Техніка роботи з природними матеріалами на заняттях з художньої праці. Складання об'ємних композицій та орнаментів.	4	6	Творча робота
6	Тема 6. Техніка роботи з папером.	4	4	Творча

	Графічна Папіропластика	грамота.			робота
7	Тема 7. Організація та проведення занять з художньої праці у ЗДО		4	4	Презентація
8	Тема 8. Дизайн і культура суспільства. Роль дизайну в особистісно-орієнтованій моделі освіти		6	8	Ессе
9	Тема 9. Методика художнього конструювання (процес проектування).		6	8	Технологічна картка
10	Тема 10. Дизайн в суспільстві та освіті.		6	6	Підготовка до диспуту
11	Тема 11. Техніки роботи з папером. Квілінг. Оригамі.		8	10	Створення паперової композиції
12	Тема 12. Формування практичних умінь при роботі з тканиною (аплікація, текстильна скульптура)		6	8	Творча робота
13	Тема 13. Освітні інновації у процесі творчого розвитку дошкільників. Дизайнерський підхід у творчому розвитку особистості дитини на заняттях з художньої праці у ЗДО.		4	2	Ессе

14	Тема 14. Впровадження дизайнерського підходу на заняттях з художньої праці у ЗДО.	4	8	Підготовка занять-презентація
15	Тема 15. Робота з утилізованими матеріалами. Конструювання персонажів та декорацій лялькового театру.	6	6	Проект
Разом		74	98	

5.3. Індивідуальні навчально-дослідні завдання (ІНДЗ)

№ з/п	Завдання	Кількість годин	
		Денна	Заочна
1	Презентація «Інноваційна робота педагога у галузі методики художньо-творчої діяльності дітей».	10	10
	Освітні інновації у процесі творчого розвитку дошкільників.	5	5
	Дизайнерський підхід у творчому розвитку особистості дитини на заняттях з художньої праці у ЗДО	5	5
Разом		10	10

6. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності лекція-

діалог, лекція-презентація, робота в малих групах, робота з довідковими, інформаційно-методичними джерелами, презентація результатів виконаних практичних завдань, використання фонду творчих робіт студентів минулих років.

8. Методичне забезпечення

Робоча програма, силабус, конспекти лекцій; спеціальна література, яка представлена у бібліотеці університету та в мережі Інтернет; друківані періодичні видання; електронні видання; ілюстрований матеріал, творчі роботи студентів з методичного фонду.

Рекомендована література до змістового модуля 1

Базова

1. Базовий компонент дошкільної освіти в Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Воропай Т. М. Виховання дітей старшого дошкільного віку засобами художньої праці. *Бібліотечка вихователя дитячого садка*. 2003. № 11–12, червень. С. 11–13.
3. Впевнений старт. Програма розвитку дітей старшого дошкільного віку [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://doshkillya.ostriv.in.ua>.
4. Бугаєвич І.В. Праця як навчальний предмет. К.: Рад. школа,

1999. 98 с.

5. Голота Н.М. Програма педагогічних вищих навчальних закладів з курсу "Художня праця" (для студентів спеціальності 7.01.01.01 – "Дошкільне виховання") К.: НПУ, 1998. 31 с.

7. Дитина. Освітня програма для дітей від двох до семи років. наук. кер. проекту В. О. Огнев'юк ; авт кол.: Г. В. Беленька та ін.; наук. ред. Г. В. Беленька, М. А. Машовець. Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. 2016. 304 с.

8. Програма розвитку дитини дошкільного віку "Я у Світі" (нова редакція) : у 2 ч. О. П. Аксьонова, А. М. Аніщук, Л. В. Артемова, наук. кер. О. Л. Кононко. Київ. ТОВ "МЦФЕР-Україна", 2019. 452 с.

9. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку "Радість творчості" Р. М. Борщ, Д. В. Самойлик. Тернопіль. Мандрівець, 2013. 72 с

Допоміжна

1. Білан О.І., Возна Л.М., Максименко О.Л. Програма розвитку дитини дошкільного віку «Українське дошкілля». Тернопіль. Мандрівець, 2012. 264с.

1. Беленька Г. В. Зростання дошкільника в праці. Київ. Шкільний Світ, 2010. 112 с.

2. Голота Н. М. Врахування історичного досвіду професійної підготовки вихователя до організації ручної праці дітей при розробці сучасних технологій навчання студентів. Теорія і практика дошкільної освіти в Україні : колект. монограф. / авт. колект.: З. Н. Борисова, Г. В. Беленька, О. Л. Богініч та ін. ; за заг. ред. Г. В. Беленької, М. А. Машовець. Київ. ун-т ім. Бориса Грінченка, 2011. С. 181–203

3. Русова С. Ф. Теорія і практика дошкільного виховання : вибрані твори : в 2 т. / С. Ф. Русова ; за ред. Є. І. Коваленко.

Київ. Либідь, 1997. 128 с.

4. Українське дошкілля. Програма розвитку дітей дошкільного віку. О. І. Білан та ін. Тернопіль : Мандрівець, 2013. 264 с.

Рекомендована література до змістового модуля 2 **Базова**

1. Івершинь А. Г. Формування проектно-художніх уявлень у старших дошкільників : автореф. дис. ... канд. пед. наук : спец. 13.00.08 "Дошкільна педагогіка" .

Південноукраїнський державний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського. Одеса, 2000. 21 с.

2. Луцан Н. І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну : навч. посіб. Київ. Видавничий дім "Слово", 2009. 172 с.

3. Максименко О. А. Дизайн и дети. Николаев, 2000. 160 с.

4. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі: підручник / за заг. ред. Г. В. Сухорукової ; Г. В. Сухорукова, О. О. Дронова, Н. М. Голота та ін. Київ. Видавничий дім "Слово", 2010. 367 с.

5. Уріс І. Нариси з історії зарубіжного дизайну: новий та новітній час : навч. посіб. Кривий Ріг. Ол-прес, 2008. 281 с.

6. Декоративно - ужиткове та образотворче мистецтво: Історія, теорія, практика /Відп. ред. Е.П.Мисько. Львів. Світ, 2002. 108 с.

Допоміжна

Івершинь А. Конструювання з паперу. Розвиток творчості засобами дизайну. *Палітра педагога*. 1999. № 1. С. 16-19.

1.

2. Зяткіна І.А. Дивовижний світ витинанки. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 96с

3. Луцан Н.І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну. Навч. пос. Київ, Вид.Дім «Слово», 2009. 172 с.
4. Міщенко Г.М. Витинанка – від традицій до сучасного образотворення. *Народне мистецтво*. 2004. № 1. С.28 – 29.
5. Марченко О.В. Мистецтво Петриківського розпису. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72с.
6. Овчаренко Л.Р., Самсін В.Р. Світ образотворення руками малюка. Львів: Ліга-Прес. 218с.
7. Програма художньо-естетичного розвитку дітей раннього та дошкільного віку «Радість творчості». Р.М.Борщ, Д.В. Самойлик. Тернопіль: Мандрівець, 2013. 72с.
- 8.Тименко В.П. Художественный труд. *Початкова школа*. 1992. №1. С. 5 - 10.

Рекомендована література до змістового модуля 3 Базова

- 1.Беленька Г. В. Види дитячої праці та її вплив на розвиток особистості у дошкільному віці *Вихователь-методист дошкільного закладу*. 2010. № 1. С. 4-7.
2. *Івершинь А.Г. Ливо-конвс*. Джміль. Додаток до журналу “Дошкільне виховання” 1999. №3. С.24-25.
- 3 .Калуська Л. В. Художня праця в дитячому садку. Київ. 1995. 72 с.
4. Кириченко Н. Т. Виховує мистецтво : активізація творчості дошкільників засобами мистецтва : метод. посіб. Київ. Гроно, 2008. 99 с.
5. Козліна О. В. Уроки ручної праці у дитячому садку та початковій школі. Харків. Ранок, 2007. 64 с.
6. Крамаренко А. М. Методика трудового навчання та художньої праці : навч.-метод. посіб. для студ. вищ. пед. навч. закл. напряму підготовки 6.010102 "Початкова освіта". Донецьк. ЛАНДОН-XXI, 2011. 302 с.
7. Роменець В. А. Психологія творчості : навч. посіб. Київ. Либідь, 2001. 288 с.

Допоміжна

І.Івершинь А.Г., Бостан К.Л. Формування художнього

образу в старших дошкільників у процесі дизайн-діяльності. Наука і освіта, №3 2005. С.24-27

2. Калуська Л. В. Дивокрай : вибрані дидактико-методичні матеріали для працівників дошкільних закладів: у 2 кн. / Л. В. Калуська. Тернопіль: Мандрівець, 2005.

2. Сухорукова Г.В., Дронова О.О., Голота Н.М., Янцур Л.А. Образотворче мистецтво з методикою викладання в дошкільному навчальному закладі. Підручник. Київ. Вид.Дім «Слово», 2012. 376 с.

3. Сучасне заняття в дошкільному закладі : навч.-метод. посіб. / ред. Н. В. Гавриш ; авт. кол.: Н. В. Гавриш, О. О. Ліннік, Н. В. Губанова. Луганськ : Альма-матер, 2007. 496 с.

4. Скляренко Н. В. Основи дизайн-проектування дитячого простору : навч. посіб. для студентів спеціальності "Дизайн". Київ. Видавець Олег Філюк, 2014. 248 с.

5. Стриженко Л. Художня студія: розвиток творчих здібностей. Дошкільне виховання. 2007. № 5. С. 20–21.

6. Тименко В. П. Дошкільна дизайн-освіта: первинна діагностика обдарованості : метод. посіб. Київ, ТОВ "Інформаційні системи", 2011. 433 с.

7. Тименко В. П. Методика трудового навчання: технічної і художньої праці. Теоретичні засади і емпіричний досвід початкової дизайн-освіти : метод. посіб. Київ. Інформаційні системи, 2009. 332 с.

Електронні ресурси

1. Закон України «Про освіту» [Електронний ресурс] :

Режим відкритого доступу :

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>.

2. Івершинь А. Г. [Художньо-творчий потенціал майбутніх вихователів як педагогічна проблема](#) [Електронний ресурс] <http://molodyvcheny.in.ua/ru/archive/73/>

Гурткова робота з художньої праці. Режим доступу: www.dnz-sonechko.net.ua

3. Все для дитячого садка. Режим доступу: ditsad.com.ua
4. Дизайн для дітей
https://studbooks.net/1917440/pedagogika/obuchenie_elementam_dizayna_kak_uslovie_razvitiya_detskogo_izobrazitelnogo_tvorchestva_detey_starshego_doshkolnogo_vozrasta
5. <http://io.nios.ru/articles2/108/10/detskiy-dizayn-kak-netradicionnaya-forma-raboty-po-razvitiyu-tvorcheskih>
6. Дизайн з дітьми <https://www.raisingdragons.com/color-surprise-hearts-activity/>
7. <https://www.ronyestech.com/search/label/Art%20&%20Crafts>
8. <https://laurenelosh.blogspot.com>
9. https://www.pinterest.com/craftymela/_created/